

BH Putovanja

start

mjesečnik za turizam i zaštitu okoliša

Broj 16

www.bhputovanja.com

BESPLATNO

Treskavica, ljepota na kojoj se mora biti oprezan

Planina koja se trese

Antonela Kovač,
EKO-FIS Vlašić

Ljekarice liječe i dušu

Zaslužujemo
više turista

Apsurdi sarajevske
turističke ponude

Promijenile su nas promje

Moramo svi zajedno ulagati u savremenu ponudu, jer svjež zrak, voda i šuma nisu dovoljni da turista dođe i ostane

Za vas kažu da ove godine, bez obzira na činjenicu da nije bilo snijega, niste izgubili goste koji su planirali skijati?

- Mi smo primarno zimski centar, imamo jezero za osnježivanje i mali ski-lift, organizujemo i škole skijanja, ali pošto već nekoliko godina tokom januara i februara, odnosno tokom zimskih rasputa nema snijega, a i pošto radimo tokom cijele godine, mi smo se malo pripremili. Nije tačno da nismo izgubili nijednog gosta, ali mi možemo, s obzirom na informacije o tome kakve probleme su drugi imali, biti zadovoljni. Uspjeli smo osnježiti staze za ski-škole, ali smo, pored toga, organizovali radionice za djecu sa zabavnim sadržajima, takmičenja u različitim disciplinama poput crtanja ili stonog tenisa u zatvorenim prostorijama. Dobrom investicijom se pokazao adrenalinski park jer se ispostavilo da je vrlo zanimljiv i zimi i na kraju sezone nismo mnogo izgubili.

ŠETATI CIJELI DAN

Šta kažu gosti?

- Bilo je onih koji su umjesto se-

dam dana ostali pet, ali su svi otisli zadovoljni, jer na Vlašiću se možete lijepo provesti i bez snijega. Nude se velnes, stoni nogomet, pikado, šetnje... Ovdje možete cijeli dan šetati da vam ne bude dosadno jer je predio jako lijep.

Teoretičari razvoja turizma kažu da je bogata ponuda jedan od najvažnijih elemenata za zadržavanje turiste. Kako ste birali koje sadržaje ćete uključiti u svoju ponudu?

- Rukovodili smo se time čega nema na Vlašiću. Organizovali smo košarkaške kampove, rukometne kampove, pa teniske škole, rukomet, nogomet i košarku, badminton, odbjoku, bočanje... S obzirom da se mijenjaju vremenske prilike, shvatili smo da se i mi moramo mijenjati. Mi, generalno, nemamo veliku zaradu, ali nema je niko u turizmu u BiH jer još uvek nismo uspjeli kapitalizirati potencijale koje imamo.

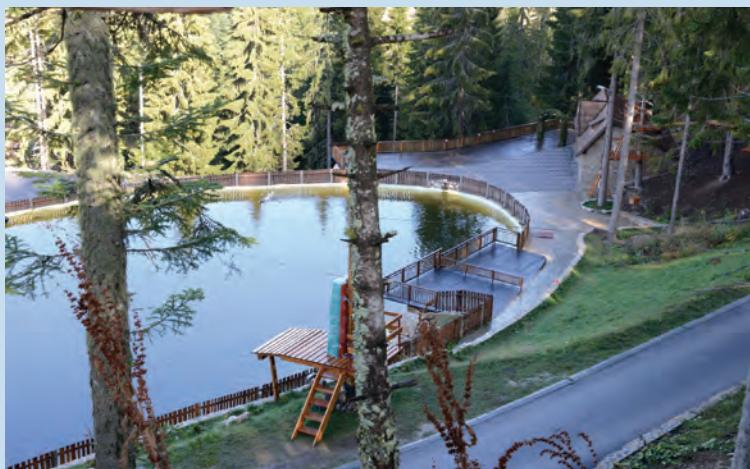
Šta u turizmu u BiH primjećujete kao najveće probleme i propuste? Često govorimo o velikim potencijalima, a izostaje velika zarada?

- Svi moraju shvatiti da se tu-

RADE SAMI

Da li se turističke agencije nude da prodaju vaše kapacitete?

- Ima te saradnje, javljaju se agencije, ali i portalni koji prodaju kupone za usluge sa popustima i to je dobro za periode kada je kod nas mrtva sezone. Ali još uvek nema agencija koje kupe sve kapacitete i prodaju ih dalje. Naša popunjenošć je između 60 i 70 posto i najviše radimo sami. Nudimo prostor za seminare, organizujemo škole skijanja ili ljetne škole i to je to.

rizam ne može zasnovati samo na prirodnim ljepotama. Morate se smanjiti sivo tržište i broj neprijavljenih objekata jer oni ugrožavaju prijavljene. Moramo svi zajedno ulagati u savremenu ponudu, jer svjež zrak, voda i šuma nisu dovoljni da turista dođe i ostane. Turisti su jako zahtjevni. Ljudi kroz BiH prolaze

do Njemačke, Švicarske, Austrije i treba ih zadržati ili motivisati da pričaju o onom što vide kako bi privukli i druge.

PRILIKA ZA INVESTICIJE

Koliko ulažete u promociju i marketing?

- Dosta. Ove godine je plan 60.000 KM, a to nije malo u ovoj oblasti i

-FIS VLAŠIĆ

jene vremena

u BiH. Dosta ulažemo i kroz vlastite internet-strane, internet reklame i druge medijske sadržaje. Turizam u BiH se slabo reklamira, a država

zajedno. Mislite samo na poduzetnike ili poduzetnike i institucije države?

- Privatni međusobno, ali i jaču podršku resornih vlasti, jer

on uveliko mogu pomoći nama u sektoru turizma. Misimo, recimo, imali priliku da dobijemo neke investicije iz inostranstva, ali su

a d m i n i - strativne prepreke brojne, mnogo toga je neregulirano i nema pravila. Građevinska dozvola se čeka jako dugo, katastri i knjižni izvodi se dugo čekaju jer je administracija u tom dijelu zastarjela pa je neprohodna, a sve to sputava dobar broj poduzetnika da počinju ili zbog toga rade na crno.

Vlašić je prilično ugrožen neplanskom gradnjom. Koliko to utiče na dolazak turista?

- Mnogo. Mi smo na samom kraju i iza nas nema više ugoštiteljskih objekata, pa svi koji dođu do nas, prođu cijeli Vlašić i njihov prvi dojam je loš. Mnogo je neadekvatne infrastrukture, od loših cesta, preko javne rasvjete, devastirani objekti nisu uklonjeni, a pregusta gradnja je ponegdje sasvim uništila pogled.

treba da se uključi više i pomegne prezentaciju svih turističkih destinacija u BiH, pogotovo zbog toga što ukupan ambijent u zemlji

SAMO ISPOŠTOVALI

Sada ste kategorizirali objekat sa tri zvjezdice. Ko je napravio procjenu?

- Ministarstvo turizma Srednjebosanskog kantona. Mi smo samo ispoštovali pravilnik o kategorizaciji koji je definisalo federalno ministarstvo turizma.

ne ide u prilog razvoju turizma jer se ljudi teško odlučuju da odlaze na odmor u zemlju sa političkim nesuglasicama. Osim toga, treba mnogo da se radi,

Gоворите o tome da treba raditi

PREDAVANJA U FOĆI ŽENE NOSITELJICE RAZVOJA TURIZMA

Obuku u okviru druge faze projekta Žene kao nosioci razvoja seoskog turizma, u Foći je pohađalo dvadesetak žena, saopćeno je iz Ministarstva turizma RS.

Program obuke obuhvatio je sve što treba da bi zainteresovane žene stekle utisak o seoskom domaćinstvu koje pruža turističke usluge i o neophodnim znanjima, vještinama da bi se seosko domaćinstvo vodilo na najkvalitetniji način.

Treći segment ovog projekta je registracija seoskih domaćinstava i planirana je za 1.maj.

SVE JE STVAR POTROŠNJE KAKO DOVESTI SAUDIJCE

Ambasador Saudijske Arabije u Sarajevu Eid M. Al-Thakafi kazao je da su turizam i investicioni projekti u BiH veoma zanimljivi njegovoj zemlji.

- Narod Saudijske Arabije preko ljeta mnogo putuje i postoji velika prilika da se mnogo saudijskih turista ovdje

najugodnije osjeća. Milioni i milioni saudijskih turista svake godine posjete razne države i oni su u svjetskom vrhu po potrošnji dok su turisti i želimo da BiH ima makar jedan dio onoga na što oni troše svakako kako bi poboljšala i turističke i sve druge usluge - rekao je Al-Thakafi.

ŽELJEZNICE FBiH I HRVATSKE OSPOSOBIT ĆE UNSKU PRUGU?

Predstavnici Željeznica FBiH i HŽ Cargo razgovaraju, među ostalim, o oživljavanju Unske pruge, jedne od najljepših i najatraktivnijih (i turističkih) saobraćajnica u bivšoj Jugoslaviji.

- Ta pruga ne funkcioniše, kod Knina ima dio obrušenog kolosijeka. Zajedničkog smo stava i o procjenama tržišta da postoji roba čiji bi prijevoz bio interes na toj pruzi, pa ćemo pokušati zajedno sa resornim ministarstvima tu inicijativu prosljediti i probati zainteresovati infrastrukturu HŽ da se taj dio pruge sposobi - kazao je predsjednik Uprave Željeznica FBiH Nijaz Pužić.

CJEOGODIŠNJI TURIZAM BAD AND BREAKFAST

U prvoj dekadi aprila ističe rok za prijave na javni poziv SERDA-e za unapređenje B&B smještajnih kapaciteta na području Bjelašnice i Igmana.

Riječ je o projektu Cjelogodišnji turizam na planinskim destinacijama BiH i Crna Gora - 365 za kojeg EU daje 368.451,53 eura, te poboljšanju B&B, Bad and breakfast, smještajnih jedinica. Putem ovog javnog poziva bit će obuhvaćeno u prosjeku pet domaćinstava kojima će se nabaviti oprema ili izvršiti adaptacija u protuvrijednosti do 2.000 eura.

Ljekarice liječe i dušu

Rekreacija u vodi, prelijepa okolina za šetnju i skupljanje ljekovitog i šumskog bilja, šume prepune divljači, rječica čiju vodu mještani koriste za liječenje, dovoljan su razlog za oticí u ovaj eko-centar

Eko-centar Ljekarice nalazi se između Banje Luke i Prijedora, južno od Omariske, a osnovan je sa ciljem da modernog čovjeka vrati prirodi. Posjetom ovom mjestu, gost dobija priliku da nauči poštovati i voljeti prirodu i njene ljepote.

- Upravo to je osnova ekološkog turizma i osnova neophodnog uspješnog suživota modernog čovjeka i prirode, koja stvara uslove za daljni tehnološki napredak, ali i očuvanje prirode bez koje ne možemo opstati - ističu u centru.

Od Prijedora su Ljekarice udaljene 30, a od Banje Luke 40 kilometara. Izgradnjom centra kvalitetno su iskorišteni i očuvani prirodni potencijali ovih prostora i danas posjetiocima centar daruje kvalitetan odmor.

Eko-centar sa raznovrsnim sadržajima i bogatom ponudom omogućava razvoj različitih vidova turizma.

Plivanje i razni vidovi rekreacije na vodi su dio ponude Eko-centra Ljekarice. Od 10 postojećih jezera jedno je posebno uređeno za kupanje. Centar se odlikuje čistom vodom i vazduhom koji su važan dio njegove turističke ponude. Bazeni u prirodnom okruženju, u sastavu Eko-centra Ljekarice, pružaju izvanredne moguć-

nosti kvalitetnog aktivnog odmora.

- Eko-centar je registrovan 2003. godine, a posjeta je svake godine u porastu. Od aprila do kraja školske godine, kao i u septembru, svake godine nam oko 10.000 učenika dođe na organizovane izlete. U toku sezone, Eko-centar posjeti između 60.000 i 100.000 posjetilaca, zavisno od vremenskih prilika. U toku je izgradnja hotela da bismo proširili turističku ponudu, te omogućili višednevni boravak našim posjetiteljima. Inače, naziv Ljekarice potiče od male rijeke koja protiče u neposrednoj blizini. Mještani kažu da se nje-

na voda decenijama unazad koristi za liječenje očnih bolesti - kaže vlasnik centra Dragomir Lončar.

Centar ima i mnoge improvizovane sportske terene, trim stazu i, iznad svega, netaknuto prirodu.

Pored šetnje, posjetiocu mogu tu sakupljati ljekovito bilje i šumske plodove, a u ugostiteljskim objektima se priprema zdrava hrana.

U Ljekaricama se može i kampovati jer su tereni za kamp-prikolice ili šatore uređeni u netaknutoj, očuvanoj prirodi.

Lov i ribolov su sastavni dio ponude Eko-centra. Moguće je loviti fazane, divlje patke, zečeve, lisice, divlje svinje, srne, vukove...

Oko užeg dijela centra se nalazi pojasa crnogorične šume, a dalje se nalaze nepregledna prostranstva bjelogorične, sa brojnim proplancima. Sjedišta i stolovi su napravljeni u prirodnom okruženju od prirodnih materijala, tako da upotpunjaju opšte opredjeljenje u Ljekaricama da sve mora biti prirodno.

TREĆINA STANOVNIŠTVA

U posljednjih šest godina Ljekarice su dva puta ponijele laskavu titulu najuspješnijeg turističkog projekta, odnosno osvojile Zlatnu turističku ružu. Posljednji put bilo je to 2010.

- BiH je zemlja turizma, no mi nismo sposob-

ni da zadržimo goste više od dva dana. Samo zajedno možemo stvoriti uslove za bolju ponudu. Imamo veliki prirodni potencijal od kojeg bi, ako ga pravilo prepoznamo i uvrstimo na sve značajnije turističke mape, jedna trećina stanovništa mogla živjeti, tj. živjeti od turizma - rekao je Dragomir Lončar.

TRESKAVICA, LJEPOTA NA KOJOJ SE MORA BITI OPREZAN

Planina koja se trese

Najviši vrh od 2.088 metara nad morem poznat je i po tome što ima tri imena - Đokin toranj, Paklijaš i Mala čaba - a kako god ga neko zvao, on je uistinu impresivan

Na ruti Via Dinarice, proglašene za najbolju planinarsku stazu u svijetu za 2014. godinu, koja prolazi kroz našu zemlju, nalazi se i planina Treskavica koja se od ostalih razlikuje po velikom broju izvora. Tvrdi se da tih izvora Treskavica ima koliko i dana u godini, a među njima su i izvori rijeke Rakitnice, Željeznice, Bistrice, Ljute i Bijele. No, voda na Treskavici i stoji - tu su jezera Veliko, Crno, Plavno, Zmijsko i Bijelo, glečerskog su porijekla i predstavljaju najizrazitije tragove ledenog doba, a nalaze se iznad 1.500 metara nadmorske visine. Možda i zbog njih ljubitelji prirode smatraju Treskavicu jednom od najljepših bh. planina.

Ovu planinu možemo podijeliti

bra, sa njega se pogled pruži i do Jadranskog mora.

Klima na Treskavici je prava planinska i u jednom danu se smjenjuju četiri godišnja doba. Posljedica je to činjenice da se na njenim vrhovima sudaraju dve klime - južna mediteranska i sjeverna kontinentalna.

Za posjetu ovoj planini najpo-

godniji je put iz sela Turovi kod Trnova. Markiran je, ali je i najsigurnije pratiti stazu koja vodi do planinarskog doma Sustavac, a odatle dalje pratiti stazu prema Velikom jezeru (1.550 metara) i uživati u onome što priroda nese-

na Bosansku ili Trnovsku Treskavicu, na Južnu ili Hercegovačku i Humsku ili Kalinovačku. Treskavica pripada lancu Dinarskih planina, a ime je dobila po čestim, ali manjim zemljotresima. Od davnina je, zato, u narodu poznata kao planina koja se trese.

Najviši joj je vrh od 2.088 metara nad morem poznat i po tome što ima tri imena - Đokin toranj, Paklijaš i Mala čaba - a kako god ga neko zvao, on je uistinu impresivan. Kada je vedro, a vidljivost do-

NIKAKO BEZ VODIĆA!

Treskavicom se nije prepričljivo kretati van markiranih staza, a naša je prepruka da se ide sa vodićem ili nekim ko je već posjetio ovu planinu na kojoj je poslije ratnih djelovanja ostao velik broj neeksplodiranih minskoeksplozivnih sredstava. Stoga, oprez!

bično pokazuje i nudi.

Do ovog jezera, najvećeg i najljepšeg dara majke prirode onima koji dođu u sama njedra ove planine ljepotice, stiže se za nekih sat i po laganog pješačenja. Od Velikog jezera treba se odlučiti u kom prav-

cu krenuti ka vrhovima Treskavice. Naša preporuka je da se napravi kružna tura i da se uživa u svakom koraku i svakom pogledu.

Za ovaj poduhvat je potrebno sedam do osam sati u zavisnosti od kondicije. Tura je malo teža zbog većeg uspona staze iz sela Godinje koja, preko Turovog stana i Žmijskog jezera, vodi do Oblika, prelijepog vidikovca na 1.876 metara.

Sa malim skretanjem, do Crnog jezera treba pola sata, a dalje prema Ušljivim vrelima, izvoru na visini od 1.900 metara, staza vodi preko Hercegovačkih vrata ka samom vrhu kojeg zovite kako vama odgovara, jer je bitno popeti se i uživati, a ime je manje važno.

Među stazama vrijednim spomena, kojima se može doći na vrhove Treskavice, jeste i ona iz sela Rakitnice, preko Poljica do Babetinih voda, Ogorjelog kuka, Bara i Đevigrada.

Treskavica je zanimljiva za sve avanturiste i alpiniste koji u stijenama Zubova, Treskača, Oblika ili Nikolinim i Ćabin-

skim stijenama, mogu naći sebe, ali i onim kojima je ova planina izvor prihoda - beračima borovnica i raznih ljekovitih trava, odnosno kvalitetnih jestivih gljiva kojih ima u izobilju na ovoj planini. ●

Zaslužujemo više turista

Već i brzi pregled onoga što BiH ima pokazuje zašto nas je početkom ove godine britanski Telegraf, zajedno sa Indijom, Filipinima, Butanom, Brazilom, Grčkom, Japanom, Novim Zelandom, Norveškom i Zimbabveom, svrstao među deset zemalja koje zaslužuju više turista

Letničan pregled pisanja strane štampe o BiH ukazuje na to da stranci ovu zemlju prepoznaju kao atraktivnu turističku odrednicu. A šta to oni vide osim Perućice, kao jedine preostale prašume u Evropi, ili Orlovače, kao druge pećine po veličini u Evropi?

ODMAH PAKUJTE KOFERE

U aprilu 2012. urednici National Geographic Travelera su, nakon ocjenjivanja hiljada turističkih tura poznatih svjetskih tur-operatora koji nude kratki, ali duboki doživljaj različitih kultura, na prvo mjesto od 50 najatraktivnijih tura stavili devetodnevni program BiH: Rafting na tri rijeke - Tari, Neretvi i Vrbanju, sa posjetama Sarajevu, Mostaru, Banjoj Luci i Jajcu. To je tura koju Outdoor Adventure River Specialists ili O.A.R.S., jedan od najvećih američkih outdoor operatera nudi na američkom tržištu, a interes je sve veći i veći. Po podacima Turističke zajednice FBiH - turisti nakon ove ture često zatraže produženje putovanja i boravka u BiH.

Sa druge strane, Nacionalni park Una i lokalitet Štrbački buk su od septembra 2013. godine vlasnici bijele zastave koja simbolizira čistoću voda - okeana, mora, rijeka i jezera. Zastavu je ustanovila neprofitna nevladina organizacija Global Underwater Awareness Association

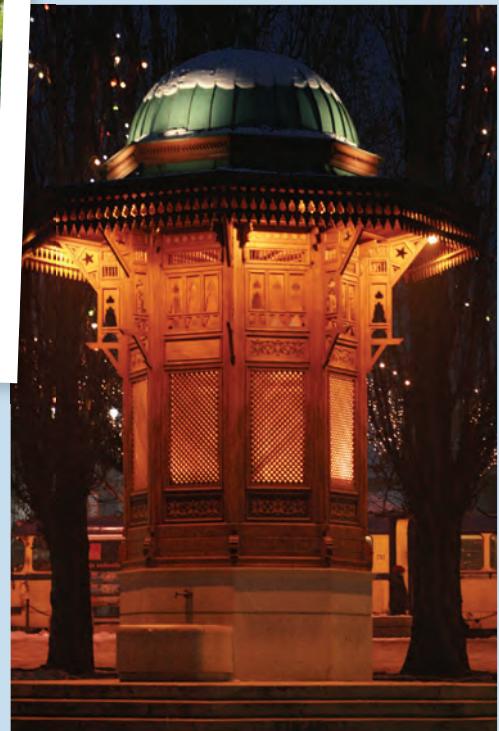
(GUWAA), koju je, u okviru Fondacije prince Alberta od Monaka, osnovao svjetski rekorder u ronjenju na dah Kristijan Curavić iz Hrvatske. On lično je napravio i inspekциju lokaliteata i izvijestio GUWAA

o izuzetnoj čistoći dna Une i sedre koja živi u slapu Štrbački buk. Iz federalnog ministarstva turizma i okoliša tvrde da je Una prva rijeka u svijetu koja ima ovu zastavu.

Prošle godine je britanski Times Trebinje svrstao među najatraktivnije gradove za kupovinu nekretnina i opisao ga kao grad sunca i platana, jedan od najljepših u BiH. Po podacima koje je Times objavio, nekretnine u tom gradu kupuju Britanci, Holanđani, Nijemci..., uglavnom starače kuće na periferiji grada, gdje uživaju u mi-

ru, blagoj primorsko-kontinentalnoj klimi, jesenima toplijim od proljeća, blagim zimama, ljepotama očuvanog starog grada s uskim uličicama, kapijama i starinskim kamenim zdanjima Osman-pašine džamije, muzeja Hercegovine, brojnih kafića i butika, te specifičnih botaničkih i ugostiteljskih kompleksa sa stoljetnim platanima, a u blizini Jadran-skog mora jer je Trebinje svega 30-tak ki-

lometara od Dubrovnika i 45 od Herceg-Novog.

Istovremeno je poznati turistički portal *Virtualltourist Sarajevo* i Zagreb svršao među deset evropskih gradova koje odmah trebate posjetiti, zajedno sa Lvovom, Hamburgom, Vilnusom, Valensijom, Portom, La Valetom, Budimpeštom i Rigom. Po impresijama anketiranih turista, u Sarajevu je moguće uživati u bogatim arhitektonskim oblicima, gostoprimstvu, čevapima..., a među mjestima koja turisti preporučuju su Baščaršija, Gazi Husrev-begova džamija, Latinska čuprija, ratni tunel ispod aerodromske piste, Katedrala, Vječna vatra i Sebilj na Baščaršiji.

A ŠTO SMO GOSTOLJUBIVI...

To je najzanimljiviji glavni grad zemalja na Balkanu... Baščaršija je srce i duša Sarajeva i upečatljiv podsjetnik na osmansku prošlost grada, ali i mjesto gdje se nalaze poznati restorani, kafići, mjesta za odmor... Preljep ugodaj i neopisiv osjećaj smirenosti i opuštenosti samo govore da trebate provesti

daha, Malu kuhinju, tunel prema Butmiru i Zemaljski muzej koji, nažalost, već mjesecima ne radi. *National Geographic Travel* je i ove godine na listu *najboljih putovanja* stavio BiH, odnosno Sarajevo kao grad feniks. Nazvan *najopasnijim gradom na svijetu* tokom rata u BiH, Sarajevo je sada *najsigurniji glavni grad u cijeloj Evropi*. Posjetiocu mogu proći istorijskim jezgrom u kojem se vidi preplitanje kultura muslimana, jevreja i kršćana, ljeti je moguće uživati u Sarajevo Film Festivalu, a

još nekoliko dodatnih sati ispijajući kafu i gledajući golubove koji se kreću naokolo, napisali su turisti na ovom portalu.

Sarajevo je i po preporuci *Lonely Planet*, najpoznatijeg turističkog vodiča, ušlo u top 10 gradova na svijetu, zajedno sa Abu Dabijem, Čarlstonom, Korkom, Kuensem, Istanbulom, Kjotom, Lečeom, te Singapurom i Vankuverom. *Lonely Planet* onim koji dođu u Sarajevo preporučuje da odu i do Mostara i posjete Stari most i ratnu liniju razdvajanja, potom da odu na Jahorinu, obidu vodopad Kravice, Međugorje, preporučuje im i pješačku vikend-turu po planinama u okolini Sarajeva, trg golubova u Sarajevu, Kuću sev-

turisti mogu špartati ponovo otkrivenim šetačkim turama po planinama, piše ovaj vodič i preporučuje posjete Sarajevu u proljeće i ljeto, bilo kada između aprila i oktobra, ali i zimi kada je moguće uživati u ljepotama planina na kojima su 1984. godine održane zimske olimpijske igre. *National Geographic Travel* upućuje na nekoliko hotela u centru grada, lokalnu hranu, suvenire i rukotvorine, ispijanje kafe, pješačku turu od Nahoreva do Skakavca, te mjesta na kojima su nekada bila ratišta oko Sarajeva.

Početkom ove godine i britanski *Telegraf* je BiH, zajedno sa Indijom, Filipinima, Butanom, Brazilom

Valter Loman potvrdio MILIONI ZA GORAŽDE?

Nijemac Valter Loman potvrdio je namjeru da na prostoru Bosansko-podrinjskog kantona, sa partnerima iz SAD, investira oko 220 miliona dolara u gradnju velikog turističkog kompleksa.

Kompleks hotela sa pratećim sadržajima bio bi namijenjen za odmor i zabavu bogate klijentele iz inozemstva, a zaposlio bi više od dvije hiljade radnika, rekao je Loman premjeru BPK Goražde Emiru Frašti.

Kompleks bi sadržavao vlastite golf i teniske terene, ergelu konja te druge sadržaje koji prate ovakav tip luksuznih hotela.

Turistička organizacija Banje Luke DVA SAJMA U ISTO VRIJEME

Turistička organizacija Banje Luke predstavit će se na 15. sajmu turizma i aktivnog odmora u Nišu i na Sajmu turizma u Budvi, koji će biti održani u isto vrijeme, od 3. do 5. aprila.

Na sajmu u Nišu Banjolučani će nastupiti u sklopu štanda Turističke organizacije Republike Srpske, a za budvanski podsjećaju da je najvažnija turistička manifestacija u Crnoj Gori i obuhvata prezentaciju turističkih destinacija, smještajnih kapaciteta, ugostiteljskih objekata i usluga...

Grimizna kugla RESPEKTABILAN ŽIRI

Od početka aprila posjetioci portala *enterijer.ba* putem *facebook* glasanja mogu učestvovati u izboru deset najljepše uređenih ugostiteljskih objekta u regionu među kojima će tokom maja stručni žiri izabrati najljepšeg među najljepšim i dodijeliti mu nagradu *Grimiznu kuglu*. Clanovi međunarodnog stručnog žirija ove godine su **Maya Stanić** (SAD), **Ito Shinji** (Japan), **Githa Van Euwen** (Holandija), **Ernesto Eduardo Dobarganes** (SAD), **Slavica Jarić** (Hrvatska), **Admin Isaković** (Njemačka), **Amer Kapetanović** (BiH), **Igor Kuvač** (Španija), **Vanja Ciraj** (BiH), **Vladimir Stanišević** (Srbija), **Maja Matašin** (BiH), **Ejla Salihamidžić** (Kuvajt), **Vojislav Vojo Kilibarda** (Crna Gora), **Željko Keko Budimir** (BiH) i **Snežana Lazarević** (Srbija).

Obnova fijakerskog stajališta ULJEPŠATI I ALEJU

Tokom prve faze obnove fijakerskog stajališta na ulazu u Veliku aleju na sarajevskoj Ilijdi, u prvoj trećini aprila trebali bi biti završeni podzemne instalacije, vodovodna i kanalizaciona mreža i biopročistač, kazao je

Feni direktor Zaštićenih područja Kantona Sarajevo Osman Delić. Nakon toga počet će radovi na nivелiranju terena i asfaltiranju, a u trećoj fazi raditi će se estetsko uređenje prostora.

- Ovim radovima bit će otklonjeni neprijatni mirisi konjskog izmeta, a sigurno da će i Velika aleja biti mnogo ljepša - kazao je Delić.

A gdje su autobusi?

Nedostaci na koje ukazuju gosti više su nekakvi apsurdi, jer za njihovo otklanjanje nije potrebno puno novca, već samo malo truda i volje

Nema nikakve sumnje da su Sarajevo i okolina interesantna destinacija za mnoge turiste. Sa druge strane, niz apsurda kvare ugođaj i uskraćuju gostima potpun doživljaj svega što nudi Sarajevo.

RENTABILNIJE DO BERLINA

Glasnogovornica Turističke zajednice Kantona Sarajevo Asja Hadžiefendić Mešić govorila je, međutim, da nedostaci na koje ukazuju turisti, nisu veliki.

- Nisu to razmaženi turisti koji su navikli na određeni komfor i luksuz. To su radoznali ljudi koji žele da vide nešto novo, da dožive avanturu i da upoznaju historiju i kulturu podneblja - kaže Hadžiefendić Mešić za BH Putovanja.

Nedostaci na koje gosti ukazuju više su, kaže naša sagovornica, nekakvi apsurdi, jer za njihovo otklanjanje nije potrebna neka ogromna koliciна novca, već samo malo truda i volje.

Nećemo nagađati da li smo jedina zemlja u svijetu koja nema direktnu liniju od aerodroma do centra grada, ali činjenica je da se na taj problem ukazuje godinama. Svako ko se uputi prema Međunarodnom aerodromu Sarajevo ili sa aerodroma želi do centra grada osuđen je na taksi.

- Putnici i svi oni koji ih prate, a koji nemaju vlastiti prijevoz, jednostavno su osuđeni na usluge Sarajevo-taxija, čiji članovi onda koriste priliku da sami odrede cijenu vožnje, bez da se uključi taksimer - govori Hadžiefendić Mešić.

I onda primjer: od 1. aprila uvodi se let na liniji Sarajevo - Berlin za koji će povratna karata koštati 100 eura. Uz ovu cijenu aviona bilo bi potpuno nevjerojatno platiti taksi do centra grada od 20, 30 eura ili koliko već procijeni taksista.

Ovaj problem je prije šest ili sedam godina privremeno bio riješen. Na inicijativu Turističke zajednice, bila je uvedena linija koja je funkcionalna. Međutim, kako brzo je ukinuta, sa objašnjnjem da nije komercijalna.

Što, opet, zvuči nevjerojatno ako se zna da je Međunarodni aerodrom Sarajevo prošle godine imao 660 hiljada putnika na koji su sle-

teli ili uzleteli.

Još jedan problem na koji često ukazuju strani turisti jeste prijevoz do mjesta koja se najviše promoviraju.

- Mi promoviramo okolinu Sarajeva, olimpijske planine, reklamiramo Lukomir za koji vlada sve veće interesovanje i odakle strani turisti odlaze oduševljeni, Bijambare također, a ni za jedno od tih mesta nemamo redovnu autobusku liniju - navode Hadžiefendić Mešić.

Kantonalna turistička organizacija već nekoliko

godina vodi kampanju za pokretanje autobuske linije do olimpijskih planina.

- Ministarstvo za saobraćaj i komunikacije Kantona reagovalo je prošle godine kada na planinama gotovo nije bilo sadržaja. Dok su bili sadržaji, nije bilo prijevoza - tvrdi Hadžiefendić Mešić.

Ona navodi da je nešto kasnije uvedena linija, ali je saobraćala samo vikendom i nije mogla da koristi turistima koji dolaze i radnim danima.

KAKO DO JAHORINE

Do Bijambara u Turističkoj organizaciji preporučuju neku od redovnih linija koja saobraća do Olova, Kladnja ili Tuzle, mada je i to apsurdno.

- Do vodopada Skakavac također ne postoji autobuska linija. U redu je što ne postoji do Lukomira, ali treba obezbijediti makar neki način. Minibus, kombi, bilo šta - kaže naša sagovornica.

Sve što je usko vezano za prijevoz do nekih destinacija problem je na koji ukazuju strani turisti. U Turističkoj organizaciji Kantona Sarajevo kažu da ne traže ništa nemoguće. Tvrde da se sve može riješiti uz malo volje, truda i neku dodatnu organizaciju. Za njih je najbitnije od svega da to može biti od korist i turistima i građanima Sarajeva.

- Grad Sarajevo i sve te mikrolokacije u BiH moraju se ponašati turistički. Ukoliko je turizam privredna grana koja je prepoznata kao mjesto gdje se uloženi novac najbrže povrati i oplodi, onda se moramo ponašati turistički

KAKO IZ LUKAVICE?

Problem koji je usko vezan za javni prevoz, a na koji turisti ukazuju, vezan je za autobuse koji dolaze iz Beograda na stanicu u Lukavici. U Turističkoj zajednici kažu da smo mi mali prostor i da su rijetki oni koji dolaze da vide samo Beograd ili samo Sarajevo.

- Onaj ko dođe iz Beograda na stanicu u Lukavici nema mogućnost da se prebaci do centra grada, nego je opet osuđen na usluge taksija. To predstavlja problem - kaže Asja Hadžiefendić Mešić.

- kaže Hadžiefendić Mešić.

Sarajevo je turistička destinacija i to, prije ili kasnije, smatraju u Turističkoj zajednici, mora postati svima jasno. U takvoj situaciji nedopustivo je i da su, recimo, autobusna ili tramvajska stajališta neobilježena. - Kada dođete na bilo koju stanicu, vi ne znate kuda ide autobus ili tramvaj, gdje mu je zadnja stanica u koje vrijeme ide i gdje se čovjek u tom momentu nalazi. Da li je na Malti ili Marijin-dvor - prenosi još jednu sugestiju turista Hadžiefendić Mešić.

Turistička zajednica i fondacija Navigator su prije dvije godine pokrenuli izradu projekta obilježavanja, odnosno informisanja putnika na stajalištima.

Međutim, tadašnji ministar saobraćaja je rekao da Ministarstvo priprema taj projekat i da će biti realizovan.

- Od toga nije bilo ništa. Stajališta su nam i dalje takva kakva jesu, a to i dalje ostaje problem na

vori Hadžiefendić Mešić.

Prosjačenje je problem koji se više gotovo ne može kontrolisati. Gotovo na svakom koraku srećemo dječu ili odrasle koji prose. Turisti su također upozorili na taj problem. Stvara se jako ružna slika o Sarajevu, kažu u Turističkoj zajednici, jer gotovo da ne postoji šansa da vam u nekoj bašti ne dođe neko ko prosi.

No, pored svih postojećih problema, Sarajevo je zvanično priznato kao jedno od prvih deset mesta u svijetu koje je dobilo priznanje za gostoprivrstvo.

Po mjerenu gostoprivrstva prema stranim turistima Svjetskog ekonomskog foruma u Davosu, Sarajevo je na 8. mjestu.

- To je jedno od najvrjednijih priznanja koje je BiH dobila prošle godine. Za neku paralelu, Hrvatska je na 68. mjestu, kada je u pitanju gostoprivrstvo prema stranim turistima - kažu u Turističkoj zajednici Kantona Sarajevo.

A MOŽE ZA SFF

Svaki put pred Sarajevski filmski festival (SFF), koji traje osam dana, dešava se ista stvar, podsjećaju u Turističkoj zajednici Kantona Sarajevo. Prije SFF-a svi su angažovani - gradske općine, sva ministarstva koja imaju na bilo koji način dodirnih tačaka sa SFF-om, inspekcije, općinske službe, komunalna preduzeća...

Tih dana je uživanje boraviti u Sarajevu. Na sve strane se dešavaju neke stvari. Međutim, u ostalim danima godine Sarajevo ne liči na to Sarajevo.

- Zašto se tako nešto ne uradi makar na početku udarne turističke sezone. Isto kao kada se organizuje SFF, ponovo smi mogu da sjednu i da kažu: Dolazi nam turistička sezona, hajde da uredimo grad - kaže Asja Hadžiefendić Mešić.

koji ukazuju turisti - kaže Hadžiefendić Mešić.

Među 10 najčešćih pitanja koja su turisti postavljali u turističkom centru bilo je i pitanje o prijevozu do Jahorine.

Puno gostiju koji su u Sarajevu žele da odu na Jahorinu, a u zimskoj sezoni veliki broj turista koji se nalaze u nekom hotelu na Jahorini, žele da posete Sarajevo. Žimi se, u vrijeme održavanja Holliday Marketa, otvori jedna autobuska linija koja vozi na relaciji centar grada - Jahorina.

- To traje mjesec dana i onda se završi. Šta poslije? - kaže Hadžiefendić Mešić.

ZATVORENI MUZEJI

Mali broj naših ugostiteljskih objekata ima odvojene dijelove za pušače i nepušače, a to je opet pitanje neke bh. neusklađenosti sa standardima EU.

- To nam stalno ukazuju gosti iz Evrope i njima to jako smeta - go-

Ovo priznanje može poslužiti kao podstrek za daljni razvoj. Prije svega, Sarajevo mora da krene da se ponaša kao turistička destinacija, tj. kao mjesto koje turisti rado posjećuju. Ali neke stvari koje se dešavaju u jeku turističke sezone, ne mogu se raditi u gradu koje je na mapi turista.

- Recimo, moramo naučiti da se ulice ne mogu raskopati u maju i držati tako raskopane do septembra - navodi Hadžiefendić Mešić kao primjer.

Ili, bh. muzeji ne rade državnim praznikom i ne rade nedjeljom.

- Subotom rade skraćeno, nedjeljom ne rade. Svuda u svijetu muzeji ne rade ponedjeljkom, a za vikend rade. Kod nas to nije slučaj - kažu u Turističkoj zajednici. Sa druge strane, Historijski muzej BiH je, naprimjer, ove godine radio i praznikom, a u Turističkoj zajednici kažu da vrlo često zbog velikog broja turista zna raditi i do ponoći.

EU PROCIJENILA AERODROM MOSTAR MEĐUGORJE UZLIJEĆE

Prema studijama koje je finansirala EU, potencijal rasta Međunarodnog aerodroma u Mostaru iznosi čak 1,8 miliona putnika godišnje tokom perioda od 30 godina. Broj putnika s ovog aerodroma danas je manji od 100.000 godišnje.

Rast se, kako kažu u Delegaciji EU u BiH, uglavnom zasniva na projekcijama rasta u turizmu u obližnjem Međugorju, a neposrednu korist od rasta ovog razmjera bi imali restorani, hoteli, turističke lokacije...

Stručnjaci EU su procijenili da bi se ostvarivanjem ovog rasta prometa na mostarskom aerodromu moglo otvoriti 2.000 novih radnih mesta u regiji, ali da ako Mostar ne bude poduzeo aktivnosti da bi iskoristio ovaj potencijal u narednih nekoliko godina, mogućnosti će se zatvoriti, a time će aerodromi susjednih zemalja dobiti priliku da iskoriste uspjeh Međugorja.

KONAČNO PRAVILNICI U RS MOŽE SE ODUSTATI

Ministarstvo trgovine i turizma RS konačno je donijelo pravilnike kojim se, među ostalim, bliže uređuju prava i obaveze turističke agencije i korisnika turističke usluge u skladu sa zakonom o obligacionim odnosima i zaštiti potrošača u RS.

Tim dokumentom je definirano pravo turističke agencije da naplati administrativne troškove ako potrošač odustane od ugovora o paket-aranžmanu, ali i pravo potrošača da potpuno ili djelimično odustane od ugovora u bilo koje vrijeme prije polaska na putovanje.

SARAJEVO, SUSRET KULTURA OBILJEŽENA TAČKA DODIRA

Stavljanjem u funkciju vertikalne i horizontalne signalizacije u glavnoj sarajevskoj šetnici Ferhadiji u neposrednoj blizini Gazi Husrevbegovog bezistana, kompletirano je postavljanje simboličnog znaka Sarajevo susret kultura. Riječ je o projektu istoimene nevladine organizacije koja nastoji promovisati turističke potencijale Sarajeva i susret različitih kultura u glavnom gradu BiH.

Postavljeni znak predstavlja polaznu turističku tačku za obilazak grada, odnosno lokaciju koja na jednom mjestu predstavlja historijski i kulturni opis Sarajeva i označava prostor mira, suživota i tolerancije. Gledano prema stranama svijeta, ona upućuje prema istoku na osmanlijski trgovački grad, a prema zapadu na modernu zapadnjačku kulturu.

BUDIMPEŠTA, GRAD KROZ KOJI GODIŠNJE PROĐE 4,5 MILIONA GOSTIJU

Trg heroja i Lančani most

Budimpešta je jedna od najpopularnijih destinacija i za turiste iz BiH, a prihvatljiva ponuda može se naći u svakom trenutku u skoro svim turističkim agencijama

Budimpešta je dvomilionski glavni grad Mađarske, stvoren 1873. godine od Budima, Obudima i Pešte, na tlu gdje je nekad bilo Panonsko more, a Dunav i danas razdvaja grad na Budim i Peštu.

Budim čini brdoviti dio koji predstavlja šarmantniju i stariju oblast, čijoj atmosferi doprinose kaldrmisane ulice, male živopisne kuće i srednjovjekovna kultura. Pešta je, pak, smještena na prostranom i ravnom terenu i komercijalna je oblast koju odlikuju modne radnje i široki bulevari.

Budimpeštu karakterišu mostovi, koji su bili srušeni u Drugom svjetskom ratu, pa su ponovo sagrađeni.

Zahvaljujući banjama i termalnim izvorima, turizam predstavlja najjaču privrednu granu, a grad godišnje posjeti oko 4,5 miliona turista. Taj broj konstantno raste, što Budimpeštu čini ne samo regionalnom već i evropskom top destinacijom.

U zavisnosti od dijela grada u kojem ste smješteni, vjerovatno će zavisiti i redoslijed obilaska turističkih destinacija kojima grad na-

prosto obiluje.

Jedna od najpoznatijih je Trg heroja, kojim dominira Milenijumski spomenik sa statuama sedam mađarskih vođa i drugih istorijskih ličnosti. Centralni dio spomenika krasи 35 metara visok korintski stub, na čijem vrhu se nalazi kip arhanđela Gabrijela, a u podnožju grobnica nepoznatog vojnika. U neposrednoj blizini Trga se nalazi i Muzeji savremene i lijepih umjetnosti, a u susjedstvu je i veliki zoološki vrt.

Jedna od najprepoznatljivijih budimpeštanskih građevina je zgrada Parlamenta, impresivnih dimenzija, visoka nešto manje od 100 metara, smještena na obali Dunava. Žanimljiv je podatak da je ovo treći najduži parlament na svijetu. Ima 691 sobu i nevjerojatnih 20 kilometara stepenica.

Ribareve kule, iako stare tek sto godina, također spadaju u red najvećih atrakcija, prije svega zbog spektakularnog pogleda na Peštu. U srednjem vijeku, ovdje je postojala tržnica ribe i kule su izgrađene u sjećanje na ribare koji su štitili ovaj dio grada. Sedam šatora poput kula

symbolizuju sedam mađarskih plemena koja su 896. godine stigla u Karpatski bazen. Lančani most iz 19. vijeka, prvi stalni između Budima i Pešte, jedan je od najprepoznatljivijih budimpeštanskih simbola i tokom cijele godine vrvi turistima.

Više od 700 godina stara crkva Svetog Matije, u kojoj je obavljeno krunisanje nekoliko kraljeva, uključujući i posljednjeg habzburškog kralja Charlesa IV iz 1916., također spada u mesta koja se moraju posjetiti.

Najpoznatija ulica u samom centru grada se zove Vaci (Váci utca) i predstavlja pješačku zonu. Prostire se od Vörösmarty trga do Vámház ulice.

U zavisnosti od vremena koje imate, svakako se preporučuje i posjeta Centralnoj tržnici, Rimskom gradu, Kraljevskoj palati, velikoj sinagogi, Budimpeštanskoj operi, Andraši aveniji, Gradskom parku, ali i nekoj od novih atrakcija poput *Trpicariuma*.

O nadaleko čuvenoj gastronomskoj ponudi Budimpešte, koju *krase* velike količine paprike, ne treba trošiti riječi, a lokalne specijalitete možete probati i u jeftinijoj, ali i u skupljoj varijatni u nekom od brojnih eminentnih restorana. Ipak, za turiste sa ovih prostora jedna od najvećih prednosti Budimpešte jesu cijene koju su uglavnom prihvatljive za ovdašnji standard.

S obzirom na broj turista, hotelska, ali i ponuda u privatnim pansionima je velika i nije problem naći kvalitetan smještaj po prihvatljivim cijenama. Za one sa dubljim džepom tu su i ekskluzivni hoteli, a Budimpešta u svije-

FORINTA

Iako je članica Evropske unije, Mađarska nije u eurozoni pa je valuta i dalje mađarska forinta. Iako kurs varira, za 100 KM trenutno se može dobiti oko 16.000 forinti.

tu turizma odlično kotira i u ponudi luksuznog smještaja.

Javni prevoz je također dobro organizovan, a najbrži vid prevoza za veće distance je metro, koji je inače drugi najstariji na svijetu.

Zbog svega toga, Budimpešta predstavlja jednu od najpopularnijih destinacija i za turiste iz BiH, a prihvatljiva ponuda za ovu metropolu može se naći u svakom trenutku u skoro svim turističkim agencijama u BiH. Nažlost, nakon ukidanje željezničke linije Sarajevo - Budimpešta više ne postoji nikakva redovna direktna linija između ovog i bilo kojeg bh. grada. Sarajevo i Budimpešta su, inače, gradovi pobratimi od 1995. godine.

Ukoliko na put krenete automobilom, na raspolaganju su vam dvije opcije - kroz Hrvatsku preko Osijeka (oko 538 kilometara) ili kroz Srbiju preko Novog Sada pa pored Segedina (oko 578 kilometara).

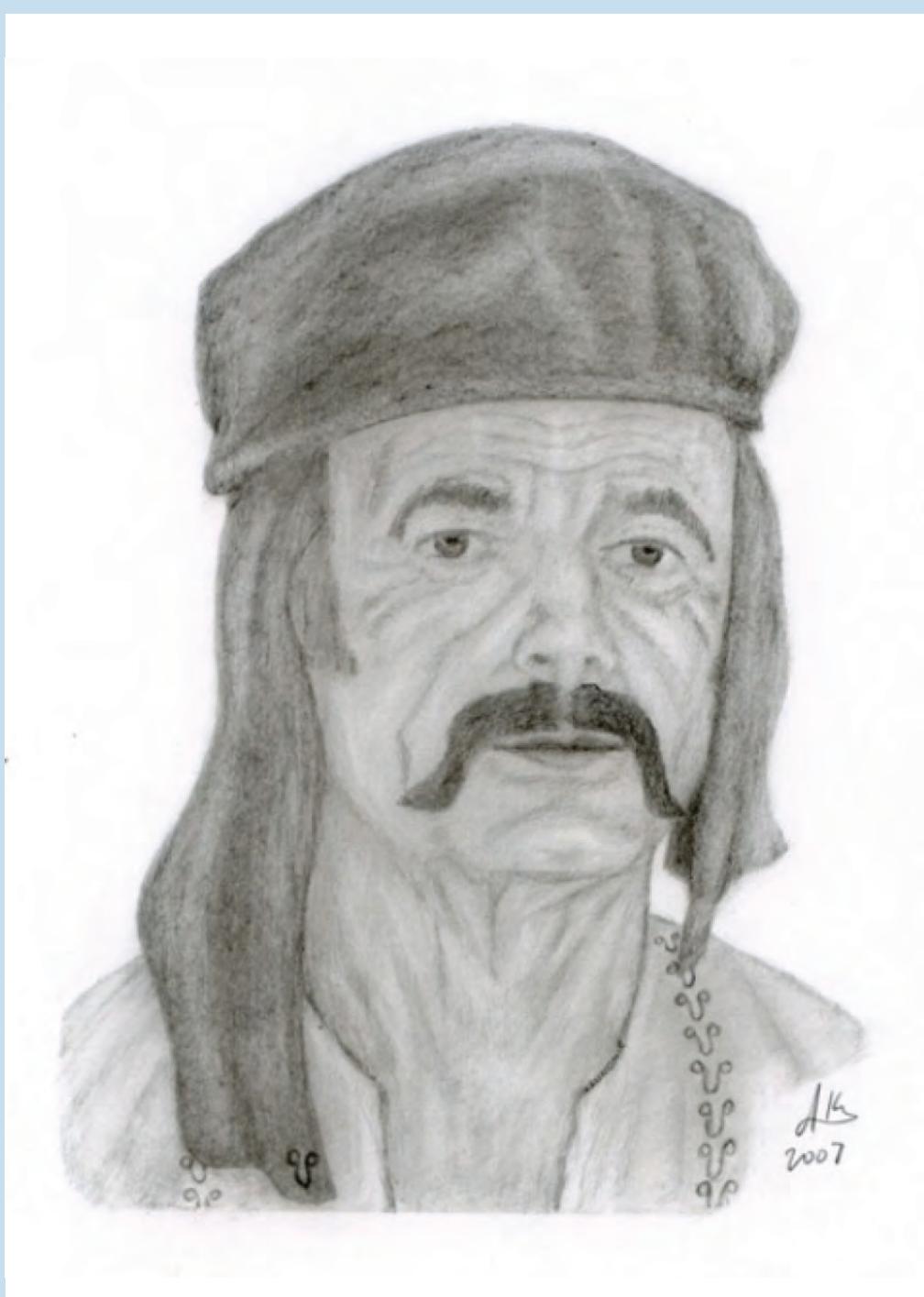
ČUVENI GERBEAUD KOLAĆI

Jedna od najpoznatijih i najsladih lokacija u mađarskoj prijestolnici je i slastičarna *Gerbeaud*, osnovana 1870. godine, pred kojom se najčešće mora stajati u redu zbog ogromne posjete. Nalazi se na Vörösmarty trgu. Tvorac slatkisâ koji su je proslavili je čuveni *Emil Gerbeaud*, po kome i danas poslastičarnica nosi ime.

KAKO SU ZAVIDOVICI DOBILI IME

Ispaćeni Zavid i kuća Vidovića

Nagađanja bez stvarnih dokaza o nastanku imena Zavidovići ponukala su Krunoslava Dvorskog da nacrtava portret i skicu prvog stanovnika, osnivača i zaštitnika Zavidovića

O postanku imena Zavidovići ima jako malo podataka i dokaza. Jedna od neosnovanih priča vezana je za kuće Vidovića, koju je zabilježio i portal *glasnaroda.ba*. Postoji i lingvističko tumačenje nastanka imena Zavidovići, iz glagola *zavidjeti*, čiji korijen potiče iz imenice *zavid*.

Prema Augustinoviću, moguće da je u prošlosti postojao veleposjednik **Zavid**, a postojao je i **Vidović**, pa je spajanjem te dvije riječi

nastao Zavidović.

Nagađanja bez stvarnih dokaza o nastanku imena Zavidovići ponukala su **Krunoslava Dvorskog**, sina **Ane** i **Franje Dvorskog**, rođenog u istoj Krivajskoj ulici i u isto vrijeme kada su se rodile legende jugoslovenskog i bosanskohercegovačkog nogometa braća **Sušić**, da nacrtava portret i skicu prvog stanovnika, osnivača i zaštitnika Zavidovića, nazvanog **Zavid (Zavidovićki Zavid ili Zavid od Zavidovića)**. Naravno, portret i skica rezultat su njegove maštete. Ubrzo nakon stvaranja Zavidovog lika on postaje ikona Zavidovića.

Legenda o Zavidu zavidovićkom kaže da je on prvi stanovnik, osnivač i zaštitnik Zavidovića. U legendi je opisan kao ispaćeni, brkati muškarac, srednjeg rasta, snažnog vrata sa komadom krpe ispod jednostavne okrugle kape.

Krpu Zavid koristi za zaštitu od sunca ili hladnoće, za brisanje znoja i za ukras u svećanim trenucima.

Zavid je simbol vjernosti i požrtvovanja. On je nepismen, ali koristi slovo **V** za ukrašavanje dijelova odjeće.

Slovo **V** simbolizira jednu od legendi nastanka imena Zavidovići iz naselja Vidovići. ●

Kontaktiraj

Kupi

Prodajem vrlo rijetku stolicu za ljuštanje. Pomaže kod neuredne stolice. Može zamjena za neki drugi laksativ. Zvati na telefon.

TV kao monitor i za telefon

CHROMECAST ZA 35 EURA

Google je u Evropi i Kanadi lansirao svoj Chromecast koji omogućava prijenos videosadržaja sa mobilnih uređaja na televizor.

Chromecast je adapter veličine palca, za pokretanje je potreban TV sa HDMI ulazom, wi-fi mreža i nekoliko minuta za instalaciju, a kad je konfiguriran Chromecast komunicira sa pametnim telefonom, tabletom ili prijenosnim računalom.

Smartphone prijevremeno postaje daljinski upravljač sa kojeg se regulira ton i slika.

U Googleu kažu da žele što više pojednostaviti korištenje i veličinu uređaja za prijenos sadržaja sa laptopa, tableta ili smartphonea na TV, te smanjiti njihovu cijenu pa Chromecast košta 35 eura.

I LG ima pametnu žarulju

SMART LAMP KAO LIGHT-SHOW

tetom osvjetljenosti, te sadrži, između ostalog, alarmni sustav koji pri pokušaju nasilnog ulaza signalizira svjetlom.

Žarulja se spaja s uređajima preko WiFi-a ili Bluetootha, a među zanimljivim funkcijama je i korištenje za light-show, pošto može svijetliti po ritmovima koje stvara aplikacija muzičkog plejera.

Smart Lamp je za sada lansiran samo na tržištu Južne Koreje, a prodaje se po cijeni od 35.000 wona (oko 30 KM).

Snapchat ostaje svoj

NIJE SVE U MILIJARDAMA

Snapchat, aplikacija koju su razvili studenti Stanforda Evan Spiegel i Robert Murphy, osim slanja fotoporuča omogućava i slanje videozapisa, teksta i crteža. Poslani materijali su poznatiji kao *sends*, a oni kojima su poslani mogu ih pogledati u rasponu od jedne do 10 sekundi, nakon čega *sends* nestaje s uređaja recipienta i briše se sa Snapchat servera, pa su fotografije samouništavajuće.

Po posljednjim dostupnim informacijama, preko Snapchata dnevno se šeruje oko 400 miliona fotografija, što je jednak brojki koju zajedno ostvaruju Facebook (350 miliona)

i Instagram (50 miliona), a krajem prošle godine Snapchat je dospio u žigu poslovne javnosti kada su Spiegel i Murphy odbili ponudu upravo Facebooka za preuzimanje vrijednu tri milijarde dolara.

Snapchat prate i razne kontroverze, poput optužbi da će ga, uglavnom mlađi korisnici, zloupotrebljavati za *sexting*, odnosno slanje seksualnih fotografija i poruka eksplicitnog sadržaja, a ugled kompanija je početkom godine poljuljan hakerskim napadom nakon kojeg je baza sa podacima, korisničkim imenima i telefonima 4,6 miliona korisnika kratko objavljena na internetu. Ipak, hakeri su bili korektni pa su zamaskirali posljednje dvije cifre na svakom od 4,6 miliona objavljenih telefonskih brojeva...

Počistite hamelj sa računara

CC JE I DALJE NEZAMJENLJIV

U vrijeme kada korisnike sa svih strana bombarduju raznim *kolačićima*, privremenim fajlovima i sličnim varijacijama na tu temu, stvarno je potrebno povremeno očistiti računar, za što stručnjaci preporučuju dobro poznati CCleaner.

- Jednostavan i vrlo intuitivan program koji će vam pomoći da oslobdite računar svih napasti koje se bez vaše volje, a često i znanja, zakače dok surfate internetom. Ako se odlučite da ga probate, pažljivo čitajte sve što vam program nudi i ne brzajte - kažu računarski stručnjaci.

Celestron Cosmos 90 GT WiFi

OPAMETILI I TELESKOPE

Među gadgetima koji koriste bežičnu povezivost sa pametnim telefonima i računalima odnedavno se nalazi i Celestron Cosmos 90 GT WiFi teleskop, koji radi u kombinaciji s aplikacijom u kojoj se nalazi osnovna baza od 120.000 svemirskih tijela i objekata.

Teleskop je motoriziran, kada ga se postavi potrebno ga je uperiti u tri različita objekta na nebu, nakon čega se automatski podeši sustavom triangulacije, potom se u besplatnoj COSMOS Celestron Navigator aplikaciji bira ono što se želi gledati i teleskop se za samo nekoliko sekundi sam usmjeri ka željenoj tački.

Celestron Cosmos 90 GT WiFi košta 400 dolara.

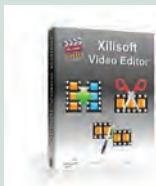

Xilisoft Video Joiner 2

SASTAVITE SEBI VIDEO

Među programčicima koje stručnjaci preporučuju onima koji žele bez velikih komplikacija raditi sa video-zapisima posebno se zanimljivim čini Xilisoft Video Joiner 2.

Oni koji se u to razumiju kažu da je u pitanju sasvim dobar softver koji će pomoći da se videozapisi različitih formata ujedine u jedan, novi videofajl. Podržani su svi poznatiji videoformati poput AVI, MPEG, MP4, WMV, 3GP, H.264, MOV, ASF, SWF i DAT, a Xilisoft Video Joiner 2 omogućava da se mijenjaju veličina videa, frame rate, bit rate i rezolucija.

Kineski Xiaomi otkrio

REDMI JE PHABLET

Kineski Xiaomi je otkrio što je Redmi - to je zapravo 5,5-inčni Redmi Note phablet, kojeg pokreće četverojezgrejni procesor 1,5 GHz radnog takta ili čak 1,7 GHz radnog takta.

Postojat će dvije inačice - Snapdragon i Media Tek, sa time da Media Tek ima 4G LTE antenu. Cijena nije objavljena, ali se naglaša da bi Redmi trebao koštati između 110 i 240 dolara, a mnogi tipuju da će to biti oko 160 dolara.

TECHNO

Sony obogaćuje PS4 PROJECT MORPHEUS

Sony je na godišnjoj konferenciji *Game Developers* u San Franciscu predstavio prototip novog dodatka za PS4, komplet slušalica integriranih sa kamerom.

- Prototip *Project Morpheus* daje igračima izuzetno iskustvo projicirajući slike virtualne stvarnosti pred njihovim očima, koje se pomicu prateći pokrete njihovih glava. *Project Morpheus* označava prvi specijalizirani komplet slušalica za igre koji je izšao iz Sonyja, koji sa tim formatom eksperimentira od 2010. Ohrabreni smo entuzijastičnim odgovorom na slične proizvode poput *Oculusa VR* i *Valve* - rekao je jedan od predsjednika Sonyja Shuhei Yoshida.

Slušalice će biti integrirane sa kamerom za *playstation 4*, kontrolerom i senzorima za pokret, a imat će stereo zvuk. Datum puštanja u prodaju nije objavljen.

Zasitio se kreator BioShocka

LEVINE ODUSTAO OD LINEARNOSTI

Kreator *BioShock* serijala Ken Levine najavio je da njegov sljedeći projekt neće biti linearna igra, jer linearni naslovi koje pokreće naracija često imaju slab replay value.

Levine smatra da linearna narativa također stavlja granice između developera i publike.

- Problem sa takvom igrom je da mora postajati sve veća i veća. To uzima dosta vremena. To postane skupo. Posvećuješ godine i godine svog života tom velikom trenutku. Izdaš igru, ona izade, ljudi odigraju njenih 12 sati i imaju sjajno iskustvo. Viđaš cosplayere i fanove i sljedećih godina, ali nemaš tu konstantnu uključenost sa publikom - kaže Levine koji tvrdi da želi stvoriti iskustvo pokrenuto pričom gdje narrativni elementi nisu linearni, u interakciji su jedni sa drugima i izazivaju reakcije igrača.

Nintendo i Unity Technologies

STIŽE I TESLAGRAD

Unity stiže na *Wii U* konzolu i čak pedesetak indie igara će se napokon pojaviti na ovoj konzoli nakon što su *Nintendo* i *Unity Technologies* prošle godine počeli raditi na dovođenju podrške za *Unity* pokretač na *Wii U* platformu.

U *Nintendo* priznaju da je to potrajalo duže nego što je bilo očekivano, ali da se isplatio jer uskoro stiže pravi val *Wii U* igara na *Unity* pokretaču.

- Na *Game Developers Conference* u San Franciscu imamo devet *Unity* igara u izlazu, trenutno imamo 17 igara u razvoju koje su predstavljene *Nintendo* i svi ti naslovi će biti dostupni unutar sljedeća dva mjeseca. A onda imamo još pedesetak igara koje su na čekanju i koje dolaze, stoga možemo reći kako imamo uistinu mnogo *Unity* sadržaja na putu - rekao je polovinom marta *Nintendo* predstavnik Dan Baker za portal *Siliconera*.

Nintendo je na GDC-u predstavio *Armillo*, *Ballpoint Universe: Infinite*, *Cubemen 2*, *Ittle Dew*, *Monkey Pirates*, *Nihilumbra*, *Sticki It to the Man*, *Teslagrad* i *Woden Sen'Sey*.

Potvrđeno je i to da *Nintendo* i *Unity Technologies* surađuju na dovođenju *Unityja* na prijenosni 3DS, nakon što je ranije ove godine *Unity 4.3* dobio podršku za Sonyjevu *PlayStation Vita*.

Xbox One verzija Diablo 3

RADE, ALI...

Blizzard je potvrdio da radi na Xbox One verziji *Diablo 3: Ultimate Evil Editiona*, ali još nije spreman službeno najaviti tu verziju.

- Ne znam gdje smo tačno sa *Microsoftom* trenutno pa ne mogu komentirati taj ugovor. Poanta je da simultano razvijamo za *Xbox One* te *PS4*. Odabrali smo te velike platforme i naš cilj kao jednog razvojnog tima je napraviti da rade. Kada to učini-

mo, *Blizzard* i *Microsoft* mogu napraviti što god žele - rekao je glavni producent igre Alex Mayberry.

SWDTech traži pare

ZA PIXEL NOIR TREBA 100.000?

Američki nezavisni razvojni studio SWDTech je službeno najavio svoj prvi projekt, *Pixel Noir* RPG smješten u tmuran grad inspiriran Philadelphiajom iz sredine 20. stoljeća. *Pixel Noir* će staviti igrače u ulogu privatnog detektiva upitnog duševnog zdravlja koji će pokušati razotkriti misteriju vezanu za pogibiju svojeg partnera zbog kojega je i napustio policijsku službu te se odao raznim porocima na sljedećih 10 godina.

Po riječima kreativnog direktora igre Lena Sturta, *Pixel Noir* je rađen za odraslu i zahtjevnu publiku, te igrače kojima je dosta neozbiljnih mobilnih naslova. Projekt obećava, s obzirom da je u rukama bivših zaposlenika DC Comicsa, Marvela, Sonyja i Capcoma, a SWDTech će 10. aprila pokrenuti kickstarter kampanju kojom će pokušati prikupiti sredstva za dovršavanje razvoja Windows, OS X, Android i iOS verzija igre.

Minimum će biti postavljen na otprilike 100.000 dolara, a studio razmišlja i o Linux portu koji će vjerojatno biti jedan od produženih ciljeva kampanje. Ako uspiju prikupiti pare, developeri se nadaju da će *Pixel Noir* završiti do kraja prvog kvartala iduće godine, ali tvrde da od projekta na kojem rade već više od godinu dana neće odustati ni u kojem slučaju.

Kad Sony prepozna potencijal OLLIOLLI SE ŠIRI

OlliOlli, simpatična 2D igra koja se tokom februara istakla na *PS Vita* konzoli, ovoga će ljeta,

na sugestiju samog Sonyja, dobiti verzije za PC i ostale *PlayStation* platforme.

Razvojni tim *Roll7* je španjolskom studiju *BitWorks* zadao verzije za *PS4* i *PS3*, a za *Windows*, *Mac* i *Linux* je zadužen izdavač *Devolver Digital*.

Sam *Roll7* u međuvremenu radi na zakrpi za *Vita* verziju, uz koju će doći i malo iznenađenje, vjerojatno u obliku dodatnog sadržaja koji bi se mogao naći i u ostalim verzijama.

AJET MAMUTI, DEMOBILISANI BORAC I BESKUĆNIK

Živjeti od 30 KM mješevno

Moje kolege borci su postali neljudi. Sretnem ih, okrenu glavu od mene ili mi kažu da mi ne mogu pomoći. Jednima je previše dobro, a drugima gore nego meni...

Četrdesetčetvorogodišnji Ajet Mamuti je 1986. godine, a tada mu je bilo 15 godina, iz Makedonije došao u Sarajevo. Sada je demobilisani borac Armije RBiH i beskućnik.

NADA SE SVOM KROVU

- Imao sam težak život i u Sarajevo sam došao trbuhom za kruhom. Rekli su mi da će ovdje naći sreću. Sve do rata sam radio što sam stigao, uglavnom teške fizičke poslove, a onda je u BiH počeo rat i ja sam se odmah priključio Armiji BiH. Tada sam živio u Hadžićima, bio sam oženjen jednom ženom odozdo i bio sam raspoređen na hadžički dio ratišta, Igman i Treskavicu. U ratu sam bio dobar vojnik, sve do kraja i demobilizacije, imam čak i pohvalu. Ali poslije rata i demobilizacije sam bez posla, žena me ostavila i od tada nemam od čega da živim. Spavam po ruševinama i tuđim šupama, ponekad cijeli mjesec preživim sa 30 maraka. Nemam ni zdravstveno osiguranje, niti bilo kakvu drugu povlasticu. Godinama tražim pomoći od boračkih udruženja, ali oni kažu da ništa ne mogu da učine za mene. Jednom su mi dali 50 KM, a ja mislim da ih nije briga ni za što, da su postali fukare u duši, dok je najveći broj nas boraca doveden na prosjački štap - priča Mamuti.

Dok je bio oženjen, imao je vlastiti krov nad glavom.

- Imali smo kućicu, istina bez struje i vode, ali je bila naša. Dobili smo je kao humanitarnu donaciju. Ali kada smo se razveli, bivša žena je tražila da je prodam i da podijelimo pare. Tako sam i uradio, a od novca koji je meni pripao sam vratio neke dugove i ostao bez ičeg. Danas zarađujem kada nešto stignem, cijepam drva, kopam bunar ili nosim zemlju, samo da obezbijedim za hranu, a stanujem u napuštenim kućama, podrumima, haustorima, kako kad. Živim pasji život - priča Mamuti.

Sada se prijavio u opštini Iličić, a živi u jednoj sobici za koju mu kiriju plaćaju komšije okupljene oko lokalne džamije.

- Demobilisani sam borac i imam ovu pohvalu. Jednom sam pogodio tenk, bio sam dobar borac, ali sada mi to ništa ne znači, nemam ni zdravstveno osiguranje, ni socijalnu pomoći. Dok sam bio u braku, liječio sam se preko žene. U opštini Iličić su mi rekli da će mi pokušati pomoći i dati socijalnu pomoći, samo moram donijeti svu potrebnu dokumentaciju, a ja se nadam da bih mogao dobiti kakav stan, garsonjeru, tek da imam krov nad glavom - priča Mamuti.

On smatra da su za njegov težak položaj najviše kriva boračka udruženja.

UZDA SE U PLENUME

- Njih nije briga, ne samo za mene, nego za nas uopšte. Nema kome se nisam obraćao, svim ministarstvima, od opštine Hadžići, preko Nedžada Ajnadića i njegovog pomoćnika za boračka pitanja, ali nikada ništa nisam dobio. Jednom su mi obećali platiti kriju za šest mjeseci, a platili su samo za dva. Moje kolege borci su postali neljudi. Sretnem ih, okrenu glavu od mene ili mi kažu da mi ne mogu pomoći. Jednima je previše dobro, a drugima gore nego meni. Kada mi za par mjeseci ovi ljudi iz džamije prestanu plaćati kiriju, opet sam na ulici jer nemam mogućnost da plaćam, nekada nemam ni šta da jedem. Obilazio sam i gradilišta na autoputu i još ponegdje i nudio da radim bilo šta, ali mi ne daju ni da uđem kako treba - priča Mamuti i ponavlja da je godinama živio na ulici i da zna da je to katastrofa.

No, na pitanje da li mu možda ljudi ne žele pomoći jer je Makedonac, odlučno odgovara da to nije tačno.

- Ma, ja imam i ličnu kartu i sve, ali nemam adresu i možda zbog toga ne dobivam baš ni-

šta. Osim toga, danas nikom nije lako. Mnogo je ljudi u BiH u teškoj situaciji kao ja, ali ja, eto, vjerujem da imam pravo na neku pomoći jer sam se borio, ranjen sam tri puta, istina lakše, ali nisam se borio da budem prosjak. Ne pamtim kada sam se okupao kao čovjek, nemam više ni prijatelja ni ikog svoga, osim sina i sa njim imam odličan odnos, ali on živi sa svojom djevojkicom i nije u redu da im smetam - kaže Mamuti.

Od početka protesta u Sarajevu, on je svakodnevno ispred zgrade Predsjedništva BiH i na plenumima. Ne javlja se za riječ, ali očekuje promjene nabolje.

- Nadam se da će se nešto promijeniti s ovim plenumima i stvarno bih volio da vlast prihvati naše zahtjeve. Nadam se da bih onda možda i ja riješio svoje probleme na protestima u Sarajevu - zaključuje Mamuti.

On voli da se pojavi u medijima, vjeruje da će mu to pomoći. Posebno je ponosan na prilog koji je FACE TV napravila o njegovom životu i u kom pokazuju njega u vremenu za spavanje u jednoj ruševnoj zgradbi i kuće političara u BiH.

- Stvarno ne znam zašto su me zaboravile moje kolege borci, nisam se nikom zamjerio - kaže Ajet Mamuti. ●

Šta će nam, dođavola, ta negativna energija?

To sa kontroverzom je interesantna stvar. Danas, u ovom odvratnom liberalnom tranzicionom kapitalizmu, kontroverza je sve i - ništa. Valjda je u tome i problem

1 Uskoro se očekuje premijera filma Atomski zdesna. Možete li ga ukratko predstaviti?

- Ne mogu. Nekako sam uvek mislio da reditelji koji lepo i elokventno pričaju o sopstvenim filmovima prikrivaju problem koji se nalazi u samom filmu. Znam neke koji tako lepo pričaju o svom filmu, prosto zamišljaš slike dok ga slušaš, no posle, kad vidiš pravu sliku, zbuniš se. Hajdemo dopustiti publici da sama stekne mišljenje o filmu. Izreka Čutanje je zlato najbolje se može primeniti baš na reditelje.

2 Vi ste napisali i scenario. Šta je bila inspiracija - mašta ili neko uporište u stvarnosti?

- Bogme, kako sam uporište imao ovog puta. Zaista sam bio na Tenerifama, na jednom ovakvom nagradnom letovanju pod velikim znacima navoda. Bio sam iz radoznalosti na prezentaciji u Beogradu, pa mi se sve to učinilo kao slika i prilika naše zverske tranzicije. Tamo sam htio otici undercover, ali me prepoznao jedan naš čovek, ljubitelj mojih filmova i, shvativši šta hoću, potpuno uveo u problematiku prodaje. Njega ima i u liku koji igra Srđan Todorović, ali i Bojan Navojec.

3 Ko su glavne uloge?

- Brate slatki, pa imate od naših PR devjaka kontakte, pustite da i one zarade koji dinar. Poslat će vam promo materijal.

4 Poslije kontroverzne tematike u Paradi, ovaj film nosi oznaku samo za odrasle. Zbog čega?

- Valjda zbog želje tog nekog novinara koji je prvi objavio trailer u internet izdanju novina da se istakne i da ga urednik pohvali. Možda

je takvo to današnje novinarstvo, samo *bum-tras, skandal, jebo sadržaj*. Nema, bratac, u filmu ničega provokativnog osim solidne kvalitete, ako je to danas neka provokacija.

5 Čini se da volite provokativne teme jer se o Vašim filmovima mnogo govori prije nego što i počne emitovanje ili Vam je možda to i cilj?

- Uopšte to ne volim. Čini vam se. Niti se sve-sno time bavim. Kad sam napisao scenario Parade u Srbiji se nije ni znalo šta je *Pride*. Dok smo sačekali ove fondove da odluče, pa dok smo snimili dve i po godine kasnije, samo se o tome brujalo. Ja nisam baš bio srećan što je film dobio tu dnev-

no-političku aktuelnost. *Pride* je bio samo MacGuffin za ovaj drugi aspekt priče.

6 Za kada je planirana premijera Atomskog zdesna u Sarajevu i da li ćete se i Vi pojavitи?

- Uvek sam rad gost u Sarajevu. Radujem se. Kada? Otidite na FB stranu Atomski zdesna pa pogledajte. A i zabavite se, simpa nam je FB strana.

7 S obzirom da spadate u grupu najproduktivnijih i vjerovatno najprofitabilnijih režisera, koliko Vam je teško zatvaranje finansijske konstrukcije?

- Vi o meni znate nešto što ja ne znam. Ili pričamo o nekoj drugoj osobi. Ma kakvi, ništa dalje od toga. Svaki film - nova odbijanja od fondova i u Srbiji i u regionu. Evo, odbiše nas u Filmском centru Srbije na konkursu, pre toga Slovenci, ali i vi u

Sarajevu. Čuvam obrazloženje Komisije koja nas je odbila na vašem bh. fondu da podešlim novinarima kada dođem u Sarajevo. Ljubak uradak.

8 Šta se desilo sa snimanjem Bodljikavog praseta koje ste više puta najavljivali, o čemu je radnje i zašto Vam je taj film toliko važan?

- Čuj važan... To mi je jedan od nekoliko pro-

GORE, PARADA...

hekata koje bih voleo snimiti. Dobili smo do sada na fondovima u Njemačkoj, Hrvatskoj, Poljskoj, Bugarskoj i Ukrajini. Jebi ga, u Ukrajini i to 350 hiljada eura i tamo mi je važna lokacija. Sačekat ćemo malo pa da snimamo, ako ne postane radioaktivno u međuvremenu. Ako ne bude od toga ništa, imam drugi. Još bolji.

9 Iza vas je bogata biografija. Koji Vaš film je imao najbolju kino-posjetu, a koji je distribuiran u najviše zemalja?

- Lepa sela i Parada. Lepa sela u regionu, negde oko milion gledalaca. Parada isto milion, ali i sa zemljama zapadne Evrope. Parada je prodата negde u 35 zemalja, Lepa sela i Rane tu negde blizu. No, to su vam samo suhi brojevi. Meni je važnije da film nekako ostane u sećanju gledalaca da ga kasnije gledaju i generacije koje dođu. To je važnije od brojeva.

10 Nakratko da se vratimo na Paradu.

Poprilično je interesantno da dok u cijelom regionu vlada bijela kuga, film sa gay tematikom napravi neko ko ima četvero dje-

ce. Kako ste uopšte bili došli na tu ideju?

- Petoro, dragi moj. Petoro. Raspon od godinu i po do 24 godine. Kako sam došao na ideju? Uh, ne sećam se. Sećam se da sam scenario napisao jednog jula 2008. godine na Mljetu, gde idem svake godine. Tamo sam napisao i razne druge stvari.

11 Uprkos velikom uspjehu Parade, pa čak i Vašim očekivanjima, čini se da nije puno promijenila stvar jer je u Beogradu Pride opet odložen. Da li ste razočarani?

- Ko očekuje da film može da promeni nešto dramatično ili ima preveliki ego ili je mnogo glup. Parade je na razne, male, načine uticala na stvarnost. Videli ste da je ministar socijalne skrbi u Hrvatskoj pozvao hrvatske veterane da štite Pride u Splitu? Ima još mnogo takvih, malih stvari, mnogo ličnih priča. Na primer, jedan dečko rodom iz Sarajeva mi je prišao u Berlinu i rekao da su ga roditelji zvali iz Sarajeva pošto su gledali film u kinu, prvi put posle nekoliko godina. Te su male priče dragocene.

12 S obzirom da mnogi od Vaših filmova imaju predzank kultni pa se često emituju na malim ekranima, imate li običaj da nekada pogledate neko svoje ostvarenje?

- Ne. Ne gledam svoje filmove godinama. Prošle sam godine slučajno uhvatilo na nacionalnoj televiziji *Lepa sela* i pogledao do kraja. Drži se film još, nije rđav.

13 Koliko znam, niste se do sada pojavljivali na Sarajevo Film Festivalu koji je najveći regionalni festival. Očekujete li uskoro poziv?

- Mislite preko goluba pismonoše? Nisu me zvali do sada. A i držim mačku u kući.

14 Crni humor je na ovim prostorima uvek bio razvijen. Međutim, zbog svega što nam se dešavalо, koliko vodite računa da neka šala ozbiljno ne povrijedi nečije osjećaje ili da se ne shvati pogrešno?

- Svakako je pred umetnikom velika odgovornost koju on treba da ima na umu. Ali ne totalna, takva odgovornost bi bila kastrirajuća. Znate, meni nije bila namera da klinci oponašaju *Šabu i Pinkija* iz *Rana*, ali se to dešava. Ja sam htio sasvim suprotno. Ali mi tu vidimo samo one koji oponašaju ovu dvojicu maloletnih kriminalaca iz filma. Ne znamo za one na koje je film možda pozitivno uticao.

15 Postoji li uopšte neki tabu koji ne biste otvarali?

- Ne mogu reći da sam vas baš dobro shvatio. Moji filmovi zaista teško da su kontroverzni. Recimo, u njima zaista retko ima seksa, možda zato što sam ja pomalo stidljiv čovek, ne volim ga gledati na filmu. Nema ni mnogo nasilja. To sa kontroverzom je interesantna stvar. Danas, u ovom odvratnom liberalnom transpcionom kapitalizmu, kontroverza je sve i ništa. Valjda je u tome i problem.

16 Ima li neki glumac s ovih prostora za kojeg se uvek može naći neka uloga u Vašim filmovima?

- Meni je cela bivša Juga emotivno isti prostor. I divno je što sada već možemo imati tako širok izbor i glumaca i saradnika za filmove.

17 Koliko ste upoznati sa radom bh. kolega, ali i glumaca - biste li izdvojili neka imena?

- Mnoge znam i cenim. Ali nekorektno bi bilo sad nekog izdvojiti, a da nekog, koga volim i cenim, nehotice izostavim.

18 Bili ste na izbornoj listi SPS-a na prethodnim izborima. Kako ste prošli i imali neke funkcije na vidiku?

- Bio sam kratko poslanik u prethodnom sazivu Parlamenta, a bit ću i sada. U Parlamentu se bavim pitanjima kulture i dobro saradujem sa poslanicima svih drugih partija koji se ovim temama bave. U manjini smo, kultura nije naročito u fokusu i ciljevi su nam zajednički.

19 Koje su prednosti, a koje su mane političkog angažmana?

- Prednost je što možete uticati na mnoge zakone i propise kojima bi se, inače, bavili ljudi kojima kultura nije od vitalnog značaja i koji nemaju na polju kulture toliko dugogodišnjeg praktičnog iskustva. No, pošto nisam profesionalni političar nije mi lako da uklopim i svoje filmske poslove, kao i porodične aktivnosti. Pojavi se manjak vremena, nažalost.

20 Da li ste Vi u politici možda na zadatku prikupljanja insajderskih informacija za snimanje neke umerbesne političke komedije ili tragikomedije?

- Ne. Postavili su mi to pitanje već par puta u Srbiji i smatram ga, izvinite na iskrenosti, glupim i uvredljivim. To pitanje kao da podrazumeva da se politikom može baviti samo kasta političara, a ne i mi drugi koji želimo da aktivno učestvujemo i odlučivanje uzmemu u svoje ruke.

21 Kako uopšte komentarišete ove izborne rezultate u Srbiji?

- E, sad... Tokom boravka u Parlamentu ja sam namerno odbijao da pričam o svom novom filmu, trudeći se da se bavim nekim važnim inicijativama koje sam započeo na polju kulturne politike i zakona vezanih za kulturu i medije. Sada je došao trenutak da se potpuno posvetim svom filmu i da, makar na mesec i po dana, ovu drugu aktivnost stavim privremenno po strani. To pre svega dugujem ovom filmu koga smatram valjanim.

Ekipa filma *Atomski* zdesna

22 Da li se još uvijek osjećate kao Jugosloven?

- Joj, pitali ste me o tom povređivanju tuđih osećanja. Često sam, kada o tome pričam, suočen sa lavinom negativnih i gnevnih komentara, a šta će nam, dođavola, ta negativna energija? Nas koji se osećamo tako u celom regionu nema više od par desetina hiljada. Mi smo svakako statistička, a po onim gnevnim, i svaka druga greška. Za par decenija, kad nas više ne bude, kada spontano odumremo, nećemo više biti nikome trn u oku. Do tada, živimo u miroljubivoj koegzistenciji i nek ljubi ko god koga hoće, kako pesma veli.

23 Kako se nosite sa kritikama - da li ste navikli sa godinama ili na neke ipak još uvijek niste imuni?

- Nikad ja nisam imao problema s onim kritikama koje se bazuju na estetskom diskursu. No, itekako imam problem s onima koje se prevašodno bave ideološkim ili ličnim. No, priznajem, čitam. Pretežno se zabavljam, slabo me to pogarda. Jebes ga, kad prevali te 50 godina preko leđa stvarno biste morali biti pravi magarac da vas kritike diraju.

24 Ima li ljubomore i zavisti u ovom esnafu?

- Ima li?! Ja u ovom esnafu za slabo šta drugo i znam.

Ali ja vam lepo stojim po strani. Mene su u Srbiji onako, demokratski i referendumski izbacili iz kinematografije. Većina koja nešto snima, promenila se u tih šest komisija filmskog centra i svaki put su odbili moj projekat. Šest puta zaredom za osam godina. Ali ja, polako, gledam svoja posla i pravim svoju, maleku, kinematografiju. Šta ćete bolje od toga?

25 Ima li išta tužnije za reditelja od prazne kino-dvorane?

- Koga, prijatelju, kod nas briga za pune kinodvorane? Bar ove iz struke... Oni ti vole pune džepove fondovskih para i - teraj!

26 Čuo sam da niste ljubitelj holivudske kinematografije. Šta uopšte gledate?

- Ko te slaga, matere ti? Ja sam odrastao na novom Holivudu sedamdesetih. A volim i tridesete, posebno mjuzikle.

27 Počeli ste kao pisac i novinar. Davne 1986. čak ste dobili i na gradu Branko Radičević za Knjigu akcione poezije... Da li ćete se ikada vratiti prvoj ljubavi?

- Ma kakvi. Poezija ti je za mladog čoveka.

Nekad je pesnik, kako je red, umirao od tuberkuloze. Danas valja oduštati na vreme.

28 Sa kim se izvan radnog vremena najviše družite od kolega iz filmske industrije?

- Jednom rečju, slabo.

29 U čemu Srđan uživa privatno?

Sa Branislavom Đurićem

Sa Mladenom Nedević i Mimom Karadžić

- Moja deca. Knjige i filmovi. Od desete godine čitam bar jednu knjigu nedeljno. Dosta se toga pročitalo, ali dosta i zaboravilo. Gledam i filmove, pasionirano. Odlazim na Partizanove utakmice. Tako, običan život.

30 Da li je tačno da ste imali nekoliko sudskih poziva zbog glasne muzike i zabava koje organizujete u svom domu?

- Au, i vi ste se u Bosni temeljno tabloidizirali, kanda. Ma jok, imam nekog ludaka, zove miliciju svaki put kada mi u goste dođe nekoliko prijatelja. Do sada, mislim trideset i pet puta. Jedanaest i deset uveče, eto narodne milicije. Nije, doduše dugo zvao, opustio se. Poslednji put mu je smetalo kada sam slavio prvi rođendan najmlađe cerke. Kakva crna glasna muzika, kad imate u kući dve bebe znaju ljudi koji su roditelji. Žurke su tu misaona imenica.

31 Veliki ste navijač Partizana. Mislite li da je došlo vrijeme za zajedničku fudbalsku ligu i za privatizaciju klubova?

- Što pre, to bolje. Grećota je da nekoliko hiljada majmuna sa raznih strana sprečava nas nekoliko miliona normalnih da gledamo bolji fudbal i klubove čije je gostovanje bilo praznik.

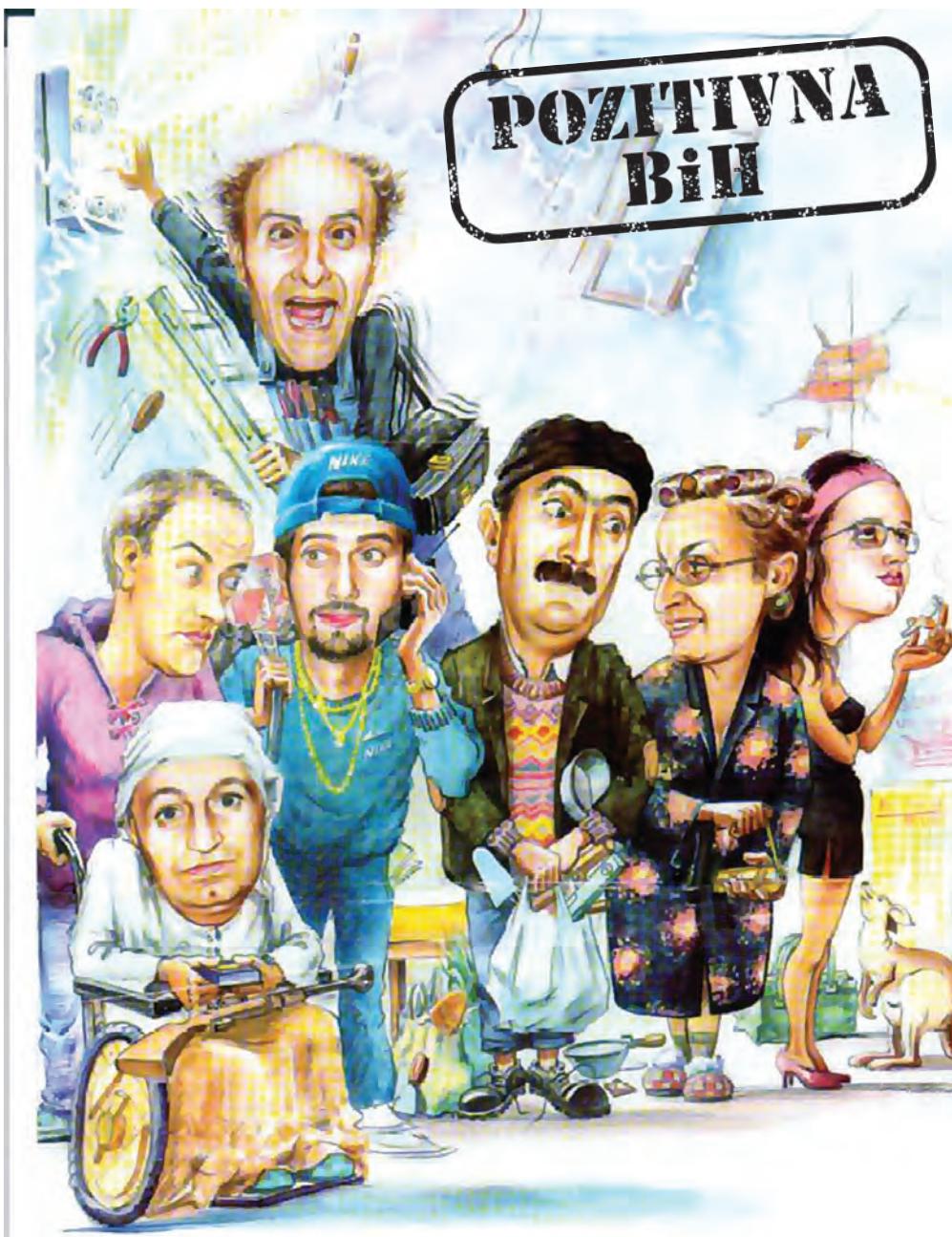
32 Šta mislite o ovoj zatvorenoj komuni u Soporu koju pravi Nikola Kojo, koji je često nosio glavnu ulogu u Vašim filmovima - jeste i Vi zainteresovani za napuštanje grada i mirni seoski život?

- Ja živim u veoma mirnom kraju Beograda i u centar grada idem jako retko. Toliko retko da se obično iznenadim što su otvorili neku prodavnici ili restoran. E sad, baš na selo... Nisu nam baš putevi takvi da to bude i prijatno i efikasno. Hrvatima i Slovincima je lakše, izgradile solidne puteve pa mogu. A mi, u Srbiji i Bosni... da poginem na putu od traktora ili žetelice, ne mili mi se. Nit nam je selo baš kao engljski kantrisajd.

33 Vi ste diplomirani klinički psiholog. Kakva bi bila neka opšta mentalna dijagnoza prošječnog Balkanca?

- Za mentalnu ne znam. Ali, od Balkanca boljeg i zanimljivijeg čoveka nema. Živeo sam svuda, ali mi je Balkan jedino zaista zanimljivo mesto za život.

ALTERNATIVNI TEATAR RAJVOSA, POZORIŠTE ZA NAROD U ČIJIM SE LIKOVIMA NAROD PREPOZNaje

Karikatura: Mirza Ibrahimović

Ako svaki veći grad ima narodno pozorište, Alternativni teatar Rajvosa je pozorište za narod i to vrlo produktivno, jer je u proteklih petnaestak godina proizvelo deset predstava koje su imale više od 500 prikazivanja širom FBiH.

ISTI KOMŠIJA

- Igrali smo jednom i u Bosanskoj Otoci. Dakle, nema mjesta u FBiH gdje nismo igrali, ali su nam tada u Bosanskoj Otoći radnici iz lokalne pilane napravili prosenij od drveta, nismo imali ni razglas, ni rasvjetu, a došlo je 2.000 ljudi koji su sami sebi od panjeva i fosni napravili kluppe na kojima su sjedili dok su nas gledali. Svi su uživali, smijali se satima - to je ono što je naš cilj i što nas posebno raduje. Mi smo, dakle, narod i igramo za narod, obične, male ljudi. Desi se da šetamo poslije

predstave po Sarajevu ili nekom drugom gradu i na ulici nas vidi neko ko je gledao predstavu, pride nam da malo popriča, čestita i eto komentara da je neki naš lik isti kao neki komšija: *Ona što sjedi u čošku ista naša Hašija*. Toje posebna radost ove vrste teatra - priča Edin Drljević, jedan od osnivača ove neformalne grupe zaljubljenika u pozorište, glumu i humor koja djeluje pri Centru za kulturu Sarajevo.

No, Rajvosa nije klasično amatersko pozorište. Krenulo je, podsjeća naš sagovornik, odmah poslije rata.

- Bilo nam je stalo da razveselimo ljudi, a i da se sami bavimo komedijom. Nas nekoliko smo glumci amateri jer nismo školovani za to, ali sa nama igra i nekoliko veoma poznatih bh. glumaca - Sead Bejtović, Ratko Petrović, Amina Begović, Drago Buka, Sada Ahmetašević, Saša Petrović, Josip Peja-

Gledaoci

ković, Mario Drmać, Miralem Zupčević... Neki su u poslu oko pozorišta, kao recimo Mirsad Imamović, koji je tehnički direktor Kamernog teatra 55, pa Senka Oruč koja je kroz rad sa nama ostvarila mnogo simpatičnih uloga i u drugim medijima. Ponekad mislim da mi opstajemo samo zato što se oko ove ideje okupila ekipa ljudi koji vole ovaj posao, pa su se jako povezali i privatno - priča Drljević.

Babur-šahova serdžada, Sarajevski duh ili dul-dung, Bosanska podvala, Bosanska podvala 2, Luda kuća, monodrama Amine Begović Ne žalim, Ćemahaluša donja, Moja žena se zove Zlatko, Aferim babo i Bosanski lonac... dio je repertoara na sceni Rajvosa. Drljević kaže da tu ima jedan Rucanteov prerađen tekst, ima naših tekstova...

BABUR-ŠAHOVA SERDŽADA

- Finansijske i zahtjevnost scene i kostima su prvi eliminatori faktori kada odlučujemo o tome koji tekst ćemo igrati jer mi sve finansiramo sami. Nastojimo i da su to predstave koje imaju više likova, jer ljudi to više vole gledati, a sa više likova je lakše i praviti komične scene, situacije zabune i vodvilj generalno - priča Drljević.

Sa druge strane, za ljudе je iznenađujuće sa kako malo sredstava Rajvosa napravi predstavu.

- Jednom smo gostovali u Kopru, očekuju nas u uglednom pozorištu starom 180 godine, zovu više puta da na vrijeme javimo kada dolazimo da oni sve pripreme, pri tom valjda misleći na tehničku ekipu i pomoći oko istovara, a mi svi sa scenografijom, kostimima i pratećom opremom dolazimo u jednom kombiju. Bilo je sasvim jasno da oni nisu bili oduševljeni kad su nas vidjeli bojeći se vjerovatno da to što ćemo mi prikazati neće liciti ni na šta, a onda su nas poslije predstave zadržali do jutra i pozvali da opet dođemo - priča Drljević.

On podsjeća da je Rajvosa potekao, zapravo, iz vratničkog odjela prijeratne Radne organizacije Dom kulture, koja je imala ispostave po skoro svim mjesnim zajednicama.

- Ovaj segment na Vratniku je bio najjači i još tada smo mi pravili vesele predstave o životu u sarajevskoj čaršiji i o lokalnim mangupima. To je bilo krajnje amaterski, ali je bilo zabavno i ljudi su voljeli pogledati predstave - priča Drljević.

Babur-šahova serdžada je bila jedna od takvih i to je bio i prvi tekst koji je napravljen poslije rata.

- E, to se jako dopalo Seadu Bejtoviću i on nam je pomogao da ga malo doradimo, modernizujemo, prilagodimo trenutku. Dobro

i moraju shvatiti poruku

Njihovih predstava nema na YouTubeu i u Rajvosa misle da je možda to i sreća za njih jer ih ljudi ne mogu gledati na internetu pa dolaze na predstave, a rado ih sreću i u inostranstvu

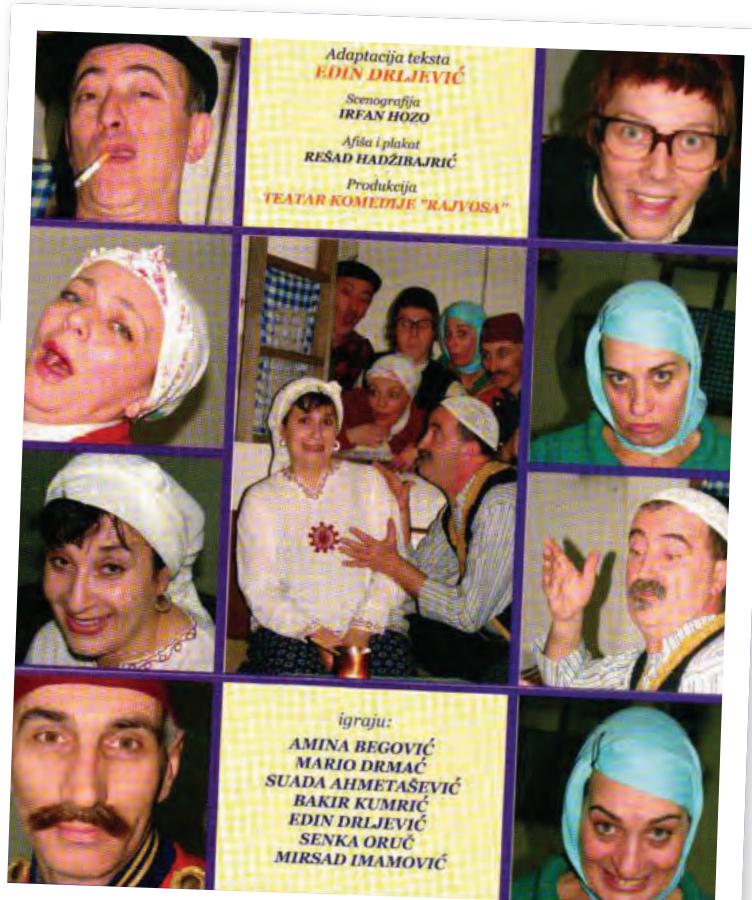
smo se zezali, a imali smo više od 100 izvođenja te predstave. Kroz tu predstavu smo shvatili da u tom pravcu treba da radimo - priča Drljević.

Većina predstava teatra Rajvosa je nastala iz internih razgovora, šala ili iz podložaka pozorišnih komada, koje su ljudi u ovom teatru malo prilagodili svom ambijentu.

KAD NERON NE ZNA DA JE NERON

- Jedan tekst nam je donio sam Miralem Zubčević. On je čuo za nas i došao da nas vidi. Poslije je rekao da smo mu se svidjeli jer se ne foliramo, a možda nas zbog toga i narod voli. Kod nas nema složene scenografije, komplikovane rasvjete, zahtjevnih kostima... Nedavno nam je scenski radnik Kamernog teatra napravio minder za novu predstavu i rekao da platimo, eto, koliko imamo - priča Drljević.

Njihovih predstava nema na YouTubeu i u Rajvosa misle da je možda to i sreća za njih jer ih ljudi ne mogu gledati na internetu pa dolaze na predstave, a rado

CENTAR ZA KULTURU "SARAJEVO" - Jelića 1.

TEATAR KOMEDIJE RAJVOSA

urnebesna komedija

AFERIM BABO

igraju:

AMINA BEGOVIĆ
BAKIR KUMRIĆ
EDIN DRLEVIĆ
SENKA ORUĆ
MIRSAD IMAMOVIĆ
JASMINKA BOŽUTA

22. 2. 2013. - 20,00 h

ih sreću i u inostranstvu.

- Bili smo nekoliko puta u Švedskoj, išli smo u posjetu našoj dijaspori. Ljudi polude od sreće kada mi dođemo jer rijetko im dolaze predstave iz BiH ili generalno duhoviti sadržaji koji ih podsjećaju na kuću. Njima, naime, ne trebaju složene predstave ili klasični, ozbiljni pozorišni komadi poput Ibzena ili Šekspira jer toga imaju i tamo, ali nemaju Bosansku podvalu ili Bosanski lonac u kom se oni prepoznaju u svakoj replici - kaže Drljević.

Susreti sa ljudima na gostovanjima u inostranstvu ekipi iz Rajvosa nameću pitanje zašto se mi stidimo nas, našeg duha i tradicije i zašto bježimo od njega u ovim umjetničkim izražajima?

- Pa i vestern je narodna priča koja je dobila široku podršku i postala tradicionalni filmski izraz, a mi ovdje dovodimo strance režisere i postavljamo predstave koje su ponekad toliko daleko od nas, a događaji u njima nama ne prepoznatljivi i nejasni jer su daleki. Dakle, moramo imati klasičke, ali vjerujem da svako od nas

mora imati i svoj lični izraz, podruštven ili ponarođen, kako bi narod shvatio poruku predstave - kaže Drljević.

Njemu je tu najbolji primjer jedno iskustvo Seada Bejtovića...

- On je radio jednu predstavu koja je divna, mi smo se upisali od smijeha gledajući je, ali on nam priča poslije kako se jako nasekirao oko jednog detalja. Naime, on u jednoj sceni drži u ruci kutiju šibica, zvečka njome i, nakon mjeseca dana priprema i proba, on je pitao režisera zašto treska tom kutijom. A režiser mu objasni da je on zapravo metaforički Neron. Tu se Bejtović upazio jer ako to nije shvatio on koji predstavu priprema mjesecima, kako će to shvatiti publika? To je za mene primjer koji najbolje pokazuje šta treba biti pozorište - gledaoci poruku moraju shvatiti - pojašnjava Drljević.

Teatar Rajvosa i ove godine organizuje Festival komedije koji počinje 1. aprila, a gosti dolaze iz cijele bivše Jugoslavije, pa su među njima i Milan Lane Gutović, Pero Kvrgić... ●

GORSKA SLUŽBA SPAŠAVANJA TRAŽI SVOJE MJESTO U PRAZNOM PROSTORU

Pune planine traži

Osjećamo da će se trend dobre posjećenosti naših planinana nastaviti, a time će se maksimalno povećati i potreba za GSS u BiH, kaže Zijad Deljo

U Planinarskom savezu Bosne i Hercegovine danas djeluje 147 registrovanih gorskih spasilaca organizovanih u devet registrovanih stanica GSS. Oni rade stvari koje niti jedna služba u BiH ne radi. Sve se zasniva na čistom entuzijazmu i potrebi da se radi najbitnija stvar na svijetu - spašavanje ljudskog života.

ŠEST DECENIJA

Službe rade nezavisno jedna od druge, ali zajedničko im je da se o sredstvima i funkcionalanju sađi brinu.

Novac za prijeko potrebnu opremu i druga sredstva dolazi uglavnom od donatora i ličnih sredstava. U nekim slučajevima, pored donatora i ličnih sredstava samih članova službi, sredstva obezbjeđuju i Civilna zaštita.

Bez obzira na sve, stanice Gorske službe spašavanja se maksimalno trude da ispune svaki svoj zadatok i pitanje o njihovom dobrom ili lošem radu se ne postavlja.

GSS u Bosni i Hercegovini ima tradiciju dužu od 60 godina. Služba funkcioniše po ustaljenoj hijerarhijskoj strukturi i sa svojim organima unutar stanica.

Stanice su samostalna pravna li-

ca, registrvana u skladu sa Zakonom o udruženjima na dobrovoljnoj osnovi.

Pri Planinarskom savezu BiH jedna od 17 specijalističkih planinarskih komisija je i Komisija za Gorskiju službu spašavanja koja, na osnovu svojih pravila, planova i programa, vrši redovnu obuku spasilaca u vidu edukacije, seminara i tečajeva, usklađenih sa programima i planovima Međunarodne asocijacije za pomoć i spašavanje IKAR-CISA.

Donedavni predsjednik Planinar-

skog saveza BiH Zijad Deljo kaže za Start BiH da je Savez član ove asocijacije od 2007. godine.

Ono što je nas posebno zanimalo, jeste kako se postaje spasilac. Deljo nam je objasnio da se prolazi duga obuka, te da se na kraju polaže ispit.

- Na osnovu tečajeva, ljetnih i zimskih, koji pohađaju pripravnici spasavaoci u trajanju od najmanje dvije godine, vrši se polaganje i provjera stečenog zvanja pred ispitnom komisijom sastavljenom od vrhunskih instrukto-

Spašavanje Armina Gazića

ra GSS i doktora medicine spašavaoca - objašnjava Deljo.

Na osnovu pismenog izvještaja Komisije za GSS Planinarskog saveza BiH, Upravni odbor Saveza vrši verifikaciju i registraciju spasioca, kao i dodjelu znački GSS.

JUNIORSKI TIM U SARAJEVU

Kada govorimo o organizaciji GSS-a na višim nivoima, u Planinarskom savezu su nam rekli da je u Federaciji BiH registrovana GSS Federacije BiH kao samostalno pravno lice.

- Služba ima svoje početne probleme u radu i djelovanju, naravno prevashodno zbog nedostatka novčanih sredstava i potrebne opreme, kako lične tako i kolektivne - rekao nam je Deljo.

U Planinarskom savezu BiH se nadaju da će uskoro trajno biti riješeni postojeći problemi, prevashodno zbog potreba društva i sve većeg broja nesreća u planinama. Govoreći u kontekstu potrebe društva, u Planinarskom savezu kažu da je bitno da se svi problemi riješe zbog sve većeg interesovanja turista za planine u BiH.

- Osjećamo da će se trend dobre posjećenosti naših planinana nastaviti i u idućim godinama, a time će se maksimalno povećati i potreba za GSS u BiH - naglasio je Deljo.

Među najvažnije buduće poteze, koji bi trebali biti povučeni u GSS, u Savezu ubrajaju donošenja zakona o GSS-u.

- Tu bi se regulisala sva pitanja oko funkcionalnosti i rada GSS, gdje bi se ta organizacija proglašila organizacijom od javnog interesa - kaže Deljo.

Eldin Mulić, iz Stanice GSS-a Sarajevo, kaže da je trenutno stanje u njoj na zadovoljavajućem nivou kada se radi o opremi i kadrovske popunjenošći.

Kaže da su u posljednje vrijeme puno radili na strategiji rada sa mlađim ljudima, da bi one koji su zainteresovani polako uveli u profesionalnu službu spašavanja.

- Mi smo u proteklom periodu isli strategijom da počnemo ra-

Že još više spasilaca

diti sa mladima, odnosno da pravimo juniorski tim Gorske službe spašavanja koji ne bi bio operativan, ali bi oni bili sa nama i stigli sva potrebna znanja sa tendencijom da za 4-5 godina postanu profesionalni spasioci - rekao je Mulić.

SPASIOCI NE ZNAJU ZA GRANICE

Trenutno, u ovoj stanicu su ljudi starosne dobi između 20 i 60 godina. Ovi stariji su posebna priča, jer su to ljudi koji su još uvijek aktivni i koji i dalje mogu hodati po planini i nekome spasiti život.

Svi oni rade kao volonteri i imaju svoje profesionalne poslove. Rad u GSS-u za njih je jedan drugi život, kako kaže Mulić, koji se razlikuje u mnogo čemu, upravo zbog toga što im je jedini motiv za sve ono što rade humanost, ljubav i spašavanje ljudskog života.

Opšte je poznato da u velikim akcijama ponekad radi i po nekoliko službi. Zbog toga su česte zajedničke vježbe, ali i druženja, kako bi se ljudi upoznali.

- Kada je bio onaj veliki snijeg, dobro smo sarađivali sa stanicom Javorina. Takođe dobro sarađujemo sa stanicama u Konjicu i Mostaru. A sarađujemo i sa stanicama van BiH, prije svega iz Hrvatske - naglasio je Mulić.

On tvrdi da je, što se generalne slike sigurnosti planinara u BiH, svakog siguran na našim planinama. Između ostalog, razlog je i to što će, po prijemu poziva za pomoć, ekipa GSS-a odmah krenuti u akciju.

- Vidjeli ste našu posljednju akciju kada smo spašavali Armina Gazića. To je bila nevjerojatno brza akcija - kaže Mulić.

Ogromna prednost spasilaca je ta da oni nisu opterećeni administra-

tična kao u Sarajevu. Puno entuzijazma, ljubavi i predanosti na jednom mjestu čine da Hercegovačka gorska služba spašavanja u Mostaru radi dobro, ali i da načini jedan veliki korak koji bi u potpunosti mogao promijeniti GSS u čitavoj BiH.

Instruktor u ovoj stanicu Zdenko Marić kaže da, uprkos tome što ih civilna zaštita još uvek nije prepoznaala kao ključne faktore, oni rade dobro.

U Mostaru postoje tri gorske službe spašavanja, odnosno tri udruženja. Jedna je Stanica GSS Mostar, druga je Interventna spasilačka služba i treća je Hercegovačka gorska služba spašavanja.

NAPRAVITI KROV

Marić kaže da u njegovoj službi postoji dovoljno ljudi koji imaju dovoljno svijesti da se bave humanim pozivom, ali da nezainteresovanost, prije svega civilne zaštite, ostaje problem. Do

NEVLADIN SEKTOR

Zijad Deljo kaže da sama registracija GSS na nivou BiH ne znači mnogo za dalje funkciranje i rad jer bi i dalje ta registracija bila samo kao udruženje građana zasnovano na dobrovoljnosti i GSS bi bila dio nevladinih sektora.

- A poznato je da Ministarstvo sigurnosti BiH funkcioniše i radi u ovom segmentu spašavanja kao i civilne zaštite na svim nivoima organizovanosti - kaže Deljo.

tora, prijatelja koji pomažu naše aktivnosti - kaže Marić.

Govoreći o saradnji sa drugim gorskim službama, Marić kaže da bi uskoro mogla da se desi velika promjena, odnosno da se oformi krovna GSS na nivou države.

- Mi upravo propagiramo suradnju. Od nas je i došla inicijativa da napravimo krovnu organizaciju koja se zove GSS u BiH. Dakle, da napravimo savez gorskih službi spašavanja na nivou države - rekao je Marić.

On je naglasio da ovo ne bi bila krovna organizacija samo gorskih službi, već svih onih koji se bave spašavanjem. Marić vjeruje da će se sve službe složiti oko toga.

- U biti, svi su za takvo nešto i mislim da će sve spasilačke službe koje imaju isti interes kao i mi prepoznati taj interes. Tako možemo da se udružimo u zajedničku cjelinu i da sa te pozicije državne razine napadnemo, pa da uradimo ono što je uradio hrvatski GSS - kaže Marić.

On iskreno vjeruje u ovu inicijativu, koja bi gorske službe spašavanja stavila pod okrilje zakona. Tako bi i njihov rad bio mnogo kvalitetniji, jer više ne bi brinuli o sredstvima.

- Tako bismo konačno dobili mjesto koje i zaslužujemo - rekao je Marić.

Od te krovne organizacije Marić očekuje dobrobit u svakom pogledu, a posebno obuku kadrova po istim metodologijama i istim tehnikama.

- Već smo se nalazili na rubnim pograđičnim zonama u zajedničkim akcijama kada smo bili primoran da radimo zajedno i da koristimo iste tehnike. Dobro je da to uskladimo i da to radimo na isti način - istakao je Marić.

NOVI INSTRUKTOR

Većina spasilaca u našoj zemlji uglavnom se obučava na planinama BiH, osim u izuzetnim prilikama kada se obuka vrši u zemljama okruženja.

U posljednje četiri godine je, po podacima Planinarskog saveza BiH, samo Komisija za GSS izvela i realizovala 46 akcija od čega su četiri bile van teritorije BiH.

- U sklopu Savjeta instruktora Planinarskog saveza BiH djeluje i radi sedam istaknutih instruktora GSS, a izuzetno nam je zadovoljstvo da je 2013. uspješno položio ispit i pridružio nam se još jedan instruktor GSS Planinarskog saveza BiH čiju promociju ćemo izvršiti na godišnjoj izvještajno-izbornoj skupštini na Trebeviću 29. aprila ove godine - kažu u Savezu.

cijom, već direktno idu u akciju istog momenta kada dobiju poziv. Sa druge strane, kod njih je posebno to što, podsjeća Mulić, rade volonterski, sa ljubavlju i bez pritiska.

Malo južnije, u Mostaru, situacija gotovo iden-

sredstva u većini slučajeva dolaze sami i uz pomoć prijateljski nastrojenih donatora.

- Mi zapravo od civilne zaštite nemamo ništa. Ono kako danas radimo i funkcionišemo je isključivo od naših sredstava i od dona-

(d.t.)

AMRA EKMEČIĆ I JASNA BAJRAKTAREVIĆ: DVOJAC ZA TV SHOW NA TV 1

Priznati psihologinja Jasna Bajraktarević, koja je još 2001. odbranila doktorat na Filozofskom fakultetu u Sarajevu iz psihologije ličnosti, i poznati glas bh. novinarstva, duogodišnju radijsku urednicu i voditeljicu, Amru Ekmečić u nekom novom poglavju njihovih života, koje je otvoreno 2013. i uspješno se piše u 2014. godini, uvezao je zajednički angažman na televizijskoj kući TV1. Jedinstven TV projekat, TV show Fenomeni, koji je u programu ove kuće svakog drugog ponedjeljka u 21 h, i Amri i Jasni označio je uspješan početak televizijske karijere. Jasni, u ulozi urednice i voditeljice, a Amri u ulozi urednice i producentice. Zajedno potpisuju gotovo čitavu TV sezonu.

U ZNAKU ORLA I LAVICE

Prilikom naše posjete snimanju jednog od naših izdanja TV showa Fenomeni za ovu sezonu, svjedočili smo kako vam gost Šenko Bajić, koji se meditacijom i šamanizmom bavi već 20 godina, ritualom šamskih bubnjeva određuje koju energiju životinje nosite u sebi. Da li je i fenomen činjenica da su, Amra kao orao i Jasna kao lavica, zajedno uspješno realizirale više od 15 emisija?

AMRA: Za cijelu ekipu, a posebno za Nenada Tešića, sreća je što taj podatak nismo znale u augustu kada su počele pripreme za Fenomene. Dok je Šenko određivao moju energiju bojala sam se da ne kaže da sam tarantula, kobra ili piton. Što se tiče naše saradnje, Jasna i ja imamo veoma iskren odnos, obje smo profesionalci, prihvatomamo sugestije, kritike, ona se brzo navikla na mailove i SMS u 4 sata ujutro, a svaka emisija je imala dobru pripremu što se i vidi u konačnici. Osim uspješnog TV projekta, sretna sam jer imam još jednu prijateljicu.

JASNA: Na ovim prostorima timski rad nije uobičajena pojava ali su Fenomeni dokazali da je i to moguće. Izuzetna saradnja, konstruktivne ideje, duhoviti trenuci za pamćenje i veliki broj sličnosti među nama, obeležili su našu saradnju. Osim ovoga „orao“ je bio dominantan i kod pronalaženja životnih priča koje bi ostale nepoznate za javnost da Amrino umeće nije došlo do izražaja: zahvaljujući njoj, mnogo gostiju je svojim prisustvom obogatilo Fenomene.

Obrađujete različite fenomene: smrt, strah, uspjeh, ljubav, razvod. Je li teško ljudi navesti da se otvore i iskreno progovore o ličnim, nerjetko bolnim iskustvima.

JASNA: Jeste, pogotovo zato što imate izuzetno ma-

FENOMENE GRADE ISPRED I IZA KAMERE

Priče u serijalu Fenomeni pomogle su mnogima, jer koliko god život svakoga od nas bio različit, problemi su često veoma slični, kao i način njihovog rješavanja. Da smo napravili dobar serijal dokaz su mailovi naših gledalaca iz zemlje, regionala i Evrope.

lo vremena i što je o sebi izuzetno teško pričati. Gosti koji su pristali da dođu u emisiju su zaista fenomeni jer su došli znajući da će njihova priča pomoći mnogima iako je ponovno iznošenje svega preživljenog često izazivalo evociranje uspomena kojih se najradije ne bismo sečali.

Da li je bilo onih koji imaju sjajne životne priče, ali ih ne žele iznijeti pred kamerama?

AMRA: Naravno da ih je bilo, ali nikome od njih ne zamjeram, nije jednostavno sjesti pred kameru, psihologa, otvoriti dušu i gledateljima ispričati najintimnije detalje svoga života. Sa nekim od gostiju sam razgovarala više puta, nekima od njih je trebalo 2-3 dana da razmisle, konsultuju se sa

porodicom. Hvala svima koji su hrabro, sa željom da pokažu da se i iz najtežih situacija može izaći kao pobjednik, ispričali svoje priče zbog kojih smo zaplakali, ali im se i smijali. Bez njih Fenomeni ne bi bili to što jesu.

SUZE I SMIJEH

Koliko iskustva onih koji ih podijele sa vama u showu, mogu pomoći onima koji vas gledaju, a preživjeli su slične situacije? Ili je ipak svaki život priča za sebe?

JASNA: Pomogli su mnogima, jer koliko god život svakoga od nas bio različit, problemi su često veoma slični kao i način njihovog rešavanja. Samo

TE EMOCIJE KAMERA

saznanja da je neko već uspeo da se izbori sa istim je nova snaga koja pokreće promene.

U emisiji uvijek stručna mišljenja daju i psiholozi, psihijatri, neuropsihijatri. Koliko su Fenomeni za njih platforma za bolje upoznavanje samoga sebe svih oni koji su te večeri u vašem društvu?

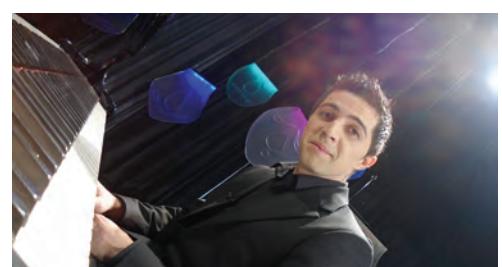
AMRA: Želim vjerovati da su Fenomeni pomogli svima onima koji su imali probleme o kojima smo razgovarali u emisiji. Interesantni su bili razgovori i nakon što se ugase kamere. I nama koji smo radili na Fenomenima su tuđa iskustva, ali i savjeti stručnjaka bili od koristi. Terapija smijehom nam je puno pomogla da sa nepredvidivim situacijama (a bilo ih je) izđemo sa minimalno stresa. Svi smo bili dio kolektivne terapije, a da smo napravili dobar serijal dokaz su mailovi naših gledalaca koje smo dobili iz naše zemlje, regiona i Evrope.

Jeste li u emisiji više psiholog ili novinar? Kako balansirate te dvije uloge?

JASNA: Psiholog uvek i zauvek! Često je to bio ograničavajući faktor jer nisam želela da prekoračim terapeutski, psihološki etički kodeks i da navedem čoveka da otkrije o sebi ono što smatram, kao psiholog, da ne bi trebalo izneti u javnost, a novinarski bi bilo dozvoljeno i poželjno. Ja sam „izlet“ u novinarstvo napravila zbog promocije psihologije, sjajnih životnih priča koje vrede da budu vodilja mnogima u životu i velikog broja psihologa, psihijatara i terapeuta različitih profila koji svojim edukacijama nude ljudima rešenja za mnoge probleme na koje se u životu nailazi. Jedno sjajno iskustvo nakon kojeg svim novinarima i voditeljima toplo preporučujem psihologiju jer znatno olakšava rad sa ljudima, pogotovo kada je potrebno otkriti istinu i skinuti „maske sa lica“, što su Fenomeni uspešno radili.

Koliko je zahtjevna produkcija TV showa u kojoj igra riječi, muzike i svjetla čini Fenomene jedinstvenim TV projektom?

AMRA: Za mene je ovo bio veliki izazov. Hvala svima koji su više vjerovali u mene nego ja sama, bar na početku. Preživjeli su moja silna zapitkivanja, onda je nekako sve došlo na svoje, a meni je ovaj serijal dragocjeno iskustvo u svakom pogledu. Zahvalnost dugujem direktoru programa Sanjinu Bećiragiću, reditelju Ahmedu Imamoviću i kompletnoj tehničkoj ekipi TV1 - bili su strpljivi i profesionalni, fenomenalni. Fenomeni su drugačiji prije svega zbog same scene, BKC, pa sve podsjeća na

Na sceni Fenomena show upotpunjuje i nastup Nenada Tešića (Ansambel Cabaret) koji muzičkim performansom ima zadatku da dočara temu emisije

pozorišnu predstavu i samim tim je sve tehnički komplikovanje. Znali smo od početka da je u pitanju zahtjevan projekat, ali smo funkcionalisali kao tim u kojem svako zna svoj dio posla.

ZAHTJEVAN PROJEKT I TIM KOJI ZNA POSAO

Čitava plejada sjajnih gostiju prošla je kroz kabaretsku scenu Fenomena i podijelila svoja intimna svjedočanstva sa publikom pored malih ekrana. Da li je neko vama ostao u posebnom sjećanju?

JASNA: Svih ljudi se sećam, preko osamdeset gostiju... sjajne priče, sjajna tumačenja... Sigurno je da najviše u sećanju ostaju ona koja proizvedu emociju... A emocija je bilo i ispred i iza kamera i sve to gradi Fenomene koji će još dugo ostati u svima nama.

Koje nas priče očekuju do kraja sezone?

AMRA: Sujevjerje, mobing, seksualnost, smrt, fobije i pozitivna psihologija kojom završavamo ovogodišnji serijal.

I za kraj. Iz publike Fenomene posmatraju i brojne slavne ličnosti koje su obilježile razdoblja u kojima su živjele. Pored koje osobe biste vi pronašle svoje mjesto i zašto?

JASNA: Pored Audrey Hepburn, koja je bila moj izbor. Iako su svi likovi koji su bili тамо, na neki način, obeležili moj život, Audrey je svojom toplinom, emocijama, stavovima i načinom života postala neko ko me fascinira još iz detinjstva, kada mi je „Praznik u Rimu“ bio najlepši film o ljubavi!

AMRA: Ah taj Dostojevski. Nekoliko puta sam pročitala sve što je napisao i svaki put ga doživljavam drugačije, jer iako je pisao sredinom 19. –og vijeka njegove knjige su i danas aktuelne. Citirat ću meni najdraži lik, Ivana Karamazova: Ništa na prvi pogled nije kao što izgleda, sve je relativno i ras tegljivo i sve tako bukvalno.

OPĆINA STOLAC PRODAJE GRADSKI BAZEN, KOJI JE I NACIONALNI SPOMENIK BiH

Ode Kupaja za 236.000 KM

Zašto Općina uopšte prodaje kupalište, da li je Jozo Perić Tukeša zaista bivšem načelniku dao kaparu od 100.000 maraka, hoće li aktuelni načelnik taj dug priznati i hoće li ga vratiti od 236 hiljada koliko je ponudio, navodno, aktuelni vlasnik hotela Bregava Kazimir Markić

Općina Stolac prodaje bazen koji je nacionalni spomenik pod zaštitom države, a Stočani ga znaju i kao *Kupaju*.

A ŠTA RADI RADIMLJA

- Kupac hotela *Bregava*, koji se nalazi u neposrednoj blizini bazena i koji sa njim čini svojevrsni kompleks, podnio je inicijativu za prodaju jer smatra da bi se to moglo urediti. Izgleda da je već razgovarao s arhitektom koji bi to radio, ali bez unošenja ikakvih izmjena i Općinsko vijeće je odluku o prodaji donijelo na prijedlog načelnika Općine Stolac Stjepana Boškovića - pojašnjavaju za Start BiH u sekretarijatu Općinskog vijeća.

U Općini Stolac je teško dobiti bilo kakvu zvaničnu informaciju: sekretarica na-

čelnika Stjepana Boškovića je uporno, na sve pozive kojih je bilo više tokom svakog dana u periodu od desetak dana, odgovarala da je *načelnik na sastancima*, a u sekretarijatu Općinskog vijeća kažu da predsjedavajući Vijeća Edin Šetka rijetko boravi u njihovim prostorijama jer je on na toj poziciji volonterski i nema obavezu da sjedi u kancelariji, a oni nemaju pravo bilo kome dati njegov broj mobitela, ali da je sa njim moguće razgovarati u Stocu nakon sjednice Vijeća koje su inače otvorene za javnost, pa može doći ko god hoće.

U odluci Općinskog vijeća, koja je objavljena u Službenim novinama, stoji da se konkurs

za prodaju raspisuje na osnovu Zakona o načelima lokalne samouprave u FBiH i Zakona o prometu nepokretnosti, te Pravilnika o postupku javnog nadmetanja za prodaju nepokretnosti u društvenoj svojini i Statuta općine Stolac.

Bazen ili objekat poznat kao kupalište je ukupne površine 1.756 m², a prodaja će biti izvršena metodom pribavljanja pismenih ponuda, sukladno Pravilniku o postupku javnog nadmetanja za prodaju nepokretnosti u državnoj svojini.

Početna prodajna cijena je 225.841 KM i određena je na osnovu Elaborata o procjeni prometne vrijednosti nekretnina u rađenog od strane Povjerenstva

Nerin Dizdar

100.000 maraka?

za procjenu prometne vrijednosti. Sudionici u postupku prodaje dužni su uplatiti depozit u iznosu od 10 posto od početne prodajne cijene. Načelnik općine treba imenovati Povjerenstvo koje će provesti sve potrebne radnje u svezi pripreme, objavljivanja i provedbe postupka za javnu prodaju nepokretnosti. Kupac kupalište može platiti i u obročima sa rokom otplate najduže pet godina počevši od dana zaključenja ugovora, odlučilo je Općinsko vijeće.

Odluku je potpisao predsjedavajući Vijeća Šetka, a donijeta je gotovo jednoglasno - protiv su bila samo dva vijećnika, Nerin Dizdar i Demir Mahmutčehajić iz SDPBiH.

Dizdar tvrdi da je mnogo nejasno oko prodaje tog kupališta koje

potiče iz doba austro-garske vlasti.

- Načelnik Bošković je vijećnicima na sjednici Vijeća rekao da je za vrijeme prošlog načelnika Jozo Perić Tukeša već uplatio 100.000 KM za te bazene i to bez ikakvog ugovora ili bilo kakvog pravnog akta, ali je govorio da je za kupovinu zainteresovan izvjesni Markić, vlasnik hotela Bregava. Nama je nejasno zašto se to prodaje ako je u Stocu nedavno osnovana Agencija za upravljanje kulturnom baštinom Radićlja u kojoj nekoliko ljudi prima platu. Zašto ta Agencija ne upravlja tim kupalištem? Očito je da načelnik ima volju da to nekom određenom proda ili da postoji neki prethodni dogovor. Sve oko tih 100.000 KM je sigurno čist kriminal, ali nama vijećnicima je teško da sada do kažemo da je načelnik to uopšte rekao jer nam ne daju ste nograme sjednica Vijeća, nego samo kratke izvode iz diskusija - kaže Dizdar.

Stočani bi tamo rado odlazili na kupanje, pa bazen ili kupalište

mogu, smatra Dizdar, sa malim ulaganjima biti izuzetno profitabilni.

Mahmutčehajić kaže da je na samoj sjednici pitao zašto odluci nije prethodila javna rasprava, zašto se bazeni ne daju u koncesiju, zašto se prodaje metodom zatvorenih ponuda, a ne putem javnog natječaja.

SPOMENIK SE MOŽE PRODATI

- Sam načelnik je rekao da ta uplata od 100.000 KM u doba načelnika Željka Obradovića nije legalna, da on ne zna kako sada vratiti taj novac, ali i da za njega ne postoji pravna obaveza po osnovu te uplate - kaže Mahmutčehajić.

Federalna revizorka Mirsada Janjoš, koja je u Uredu za re

viziju institucija FBiH zadužena, između ostalog, i za poslovanje opština, kaže da Općina Stolac bazen ne bi smjela prodati ni pod kojim uslovima.

- Imate zakon o zaštiti nacionalnih spomenika koji kaže da te spomeni-

ke vlasti mogu samo zaštiti i rehabilitirati, ali imate i zakon visokog predstavnika koji je stavio zabranu za bilo kakvo raspolažanje državnom imovinom - pojašnjava Janjoševa.

Za navode stolačkih vijećnika da je načelnik izjavio da je opštini već plaćeno 100.000 KM avansa za taj bazen, federalna revizorka kaže da bi trebalo dokazati da je novac zaista uplaćen, ali i da mora postojati neki dokument kao osnov za plaćanje.

- Hipotetički, ako je taj novac zaista uplaćen, onda je to kriminalno djelo i čista zloupotreba položaja. Jer, ne može opština primiti novac bez nekog ugovora ili drugog pravnog akta - kaže Mirsada Janjoš.

Vlasnik hotela Bregava je vlasnik lanca Mekart hoteli iz Zagreba

i vlasnik hotela Mogorjelo Kazimir Markić, sa kojim nismo uspjeli razgovarati jer je, po tvrdnjama njegovih saradnika, bio na putu. Njegova kompanija posjeduje hotele na Hvaru, u Čapljini, Vinkovcima i Vukovaru.

U Komisiji za zaštitu nacio-

nalnih spomenika BiH kažu da je za njih vlasništvo irelevantno i da nije potrebna njihova dozvola za prometovanje nekretninama koje su nacionalni spomenici.

- Komisija utvrđuje mjere zaštite koje su obavezujuće za vlasnike predmetnih dobara, ali i za sve ostale, a posebno organe vlasti na svim razinama. Predmetnim mjerama se uvode ograničenja u pogledu načina korištenja navedenog prostora kao što su restrikcije u pogledu građenja, ali Komisija ni na koji način ne sudjeluje u procesima koji se od-

nose na imovinsko-pravne odnose, a vlasništvo nad objektom je irelevantno za donošenje i provođenje odluke Komisije. Ukoliko objekat ispunjava kriterije da bude proglašen nacionalnim spomenikom, Komisija takvu odluku donosi i o njoj obaveštava sva za interesirana lica i lica odgovorna za njenu provedbu, uključujući i vlasnika. Navedene mjere zaštite ne ograničavaju kupoprodaju, odnosno prometovanje nekretnina na navedenom području - pojašnjavaju iz Komisije.

Tender za prodaju stolačkog bazena završen je pred samo zatvaranje ovog broja magazina Start BiH. Po dostupnim informacijama, stigle su dvije ponude, jedna od 231.000 KM, a druga od 236.000. Ova povoljnija navodno je Markićeva...

(r.č.)

MOJ KREDIT

NENAMJENSKI GOTOVINSKI KREDIT BEZ ŽIRANATA
za ispunjenje snova

IZNOS KREDITA DO
50.000 KM

ROK OTPLATE
DO 10 GODINA*

POSEBNI USLOVI ZA
KLIJENTE BANKE

POLISA OSIGURANJA

MOJ KREDIT je kreiran uz posebnu polisu osiguranja za slučaj nastanka sljedećih rizika:

- ! Nesrećan događaj (smrt uslijed nezgode ili bolesti)
- ! Invalidnost 50% i viša
- ! Nezaposlenost
- ! Bolovanje

Životne nedade ne možemo spriječiti, ali ugovaranjem polise osiguranja osiguravajući kuću Vam može ublažiti posljedice putem preuzimanja otplate kredita prilikom nastanka osiguranog slučaja.

* Za kredite preko 36 mjeseci u KM sa valutnom klauzulom koja se veže za vrijednost EUR valute prema srednjem kursu Centralne Banke Bosne i Hercegovine (CBBH) važećem na dan zaključenja ugovora

EDINA PAPO, DIREKTORICA BALETA U NARODNOM POZORIŠTU SARAJEVO

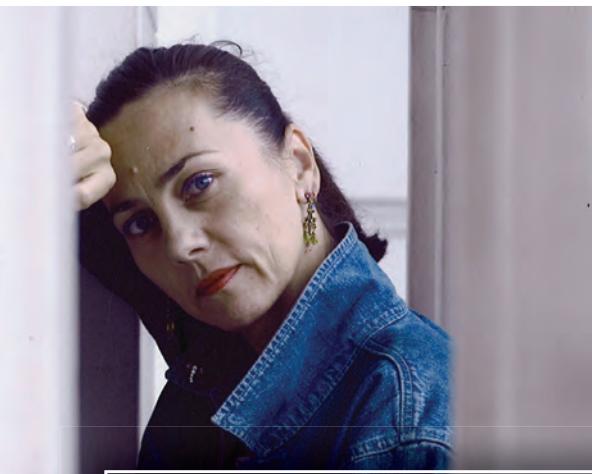
Pronađi se u šumi pjevalj

Baletska publika kod nas postoji i nju treba znati dovesti pored svih silnih jeftinijih i primamljivih stvari koje privlače ljude * Internacionalni šarm ansamblu daju jedan Rus, dvoje Rumuna, jedna Talijanka, četvoro igrača iz Srbije, a u pravcu Zagreba i Praga otišlo je dvoje bh. plesača

jki i cajki

UMJETNOST MLADOSTI I FRTELJ KILE CEDEVITE

Edina Papo ističe da, zbog neažurnosti administracije, honorari za inostrane umjetnike često kasne. Zbog toga su nerijetko u suzama dolazili u pozorište jer im je prijetilo izbacivanje iz unajmljenih stanova pošto smještaj također sami plaćaju. Direktorica ne želi da gaji kulturu kukanja, ali ne može da ne napravi komparaciju sa nekadašnjim odnosom države prema baletu.

- Kako imam običaj reći, u onom životu godišnje smo dobivali po dva gornja trikota, po dvoje čarape, a muškarci su također dobijali svoju opremu. Tada smo čak dobijali i dva sapuna mjesечно, svakih pola godina dva velika peškira, svake druge godine trenerke - prisjeća se naša sagovornica.

A danas?

- Gradska skupština nam je posljednji put na-

Baletni ansambl Narodnog pozorišta u Sarajevu predstavlja jedini takav profesionalni, školovani i po repertoaru prepoznatljivi u Bosni i Hercegovini. Uprkos svim nedacama i problemima, ofanzivi kiča i šunda i opštem padu morala i estetskih normi, balet kao *elitna* umjetnost ipak je preživio sve izazove. Štaviše, ovaj ansambl danas predstavlja male *Ujedinjene nacije* jer je i dalje atraktivna za igrače iz cijelog svijeta.

NE DAMO DA SE ZABORAVI

- Publika postoji i publika voli sarajevski balet. To se najbolje vidi na premijerama baleta i na Balet festu kada imamo 4-5 predstava drugih teatara iz svijeta. Traži se karta više. Mi imamo tradiciju dugu skoro 70 godina. Ne dozvoljavamo da se to zaboravi i propadne. Ne može postojati urbana sredina bez duhovnosti. Kulturna, uz obrazovanje, zdravstvo i privredu, čini kičmu svakog društva. Srećom, publika postoji i nju treba znati dovesti pored svih silnih jeftinijih i primamljivih stvari koje privlače ljudi. U toj šumi raznih *pevaljki* i *cajki* mi treba ponovo da nađemo svoje mjesto - kaže za Start BiH Edina Papo, umjetnička direktorica Baleta koja je akademsko zvanje magistrice umjetnosti baleta stekla u Rusiji, na čuvenoj Akademiji ruskog baleta A. J. Vaganova u St. Peterburgu.

Baletne akademije u BiH nažalost nema, ali se igrači regрутuju iz sarajevske niže muzičke i baletne škole, te Srednje muzičke škole, odsjek baletski igrač. Ipak, da bi se postalo članom ovog ansambla, potrebno je proći zahtjevnu audiciju koja je eliminatorna. Ali kada neko zadovolji kriterije, nastupa opšte zadovoljstvo, ističe Papo.

U principu, mjesto je uvijek otvoreno, jer postoji stalna potreba za baletskim umjetnicama, ali sporost administracije, pošto je za svako upozljavanje potrebna saglasnost nadležnog kantonalnog ministarstva, predstavlja jedan od najvećih problema.

- Nama je cilj da se vratimo na predratni broj igrača, odnosno 40-50 umjetnika. Mi smo, inače, bili vodeća baletna kompanija u bivšoj Jugoslaviji. Krasila nas je određena estetika i vrlo specifičan repertoar. Za razliku od ostalih ansambala, njegovali smo domaće autore, ali smo imali i savremen i klasični repertoar, bi-

bavila trenerke prije više od 10 godina, iako nas je tek dvadesetak. Prije nekoliko godina sam molila da nam osiguraju vitaminski napitak za igrače, bar to da imaju. I jednom su nam dodjelili po 250 grama cedevite. Pa više bismo dobili da smo sami poslali molbu cedeviti... To je život. Ali ne želim da kukam i razvijam kulturu kukanja. Mi volimo svoj posao i borimo se da održimo ovaj repertoar, ali društvo mora misliti o podmlatku. U suprotnom, mi ćemo stati. Ovo je umjetnost mladosti - upozorava Papo.

jeli balet. Nažalost, sada na spisku imamo samo 26 igrača, od čega ih je 10 u godinama kada je jako teško biti igrač. Baletni umjetnik bi nakon 40. godine trebao ići u zaslужenu mirovinu. On mora siti sa scene, jer tijelo to više ne može postići, baš kao i sportisti. Od ovih 26 aktivnih, na scenu može izaći njih dvadesetak. To je strašno malo za kuću koja se zove Narodno pozorište - kaže Papo.

Internacionalni šarm ansamblu daju i inostrana pojačanja u vidu jednog Rusa, dvoje Rumuna, jedne Talijanke, te četvero igrača iz Srbije. Sa druge strane, u pravcu Zagreba i Praga otišlo je dvoje bh. plesača.

NEMA NI ODOBRENIH PARA

Inače, proteklih godina kroz ovu trupu su prošli brojni igrači iz Rusije, Ukrajine, Rumunije, Italije, Austrije...

- Postoji veliki interes stranih baletana da dođu u Sarajevo jer se kod nas ne čeka dugo. Ako je igrač kvalitetan i upoznao repertoar, mi mu odmah dajemo priliku, dok se u drugim trupama dosta duže čeka šansa - ističe naša sagovornica.

Samo, za razliku od Narodnog pozorišta, birokratija nije ni blizu tako ekspeditivna.

- Imali smo krasnu djevojku iz Japana koja je ovdje dugo čekala papirologiju. Tražili su joj nostrifikaciju diplome, potvrde o nekažnjanju i razne druge stvari. Ona ima samo 18 godina i nakon dugo čekanja me jednom zbutnjeno pitala: *A zašto vi to sve od mene tražite?* I njeni roditelji su zvali i pitali dokle ste stigli, ali... Na kraju više nije mogla čekati jer sve ima svoju granicu, pa je otišla u Varšavu. U tim situacijama je lakše kada je u pitanju neko iz regionala jer oni znaju našu administraciju - kaže Papo.

Una-toč svemu, baletski repertoar je i dalje reprezentativan i podrazumijeva dvije premijere godišnje, jednu klasičnu i jednu savremenu, uz standardni repertoar od 3-4 predstave mjesечно. Iako naša sagovornica ističe da nije zadovoljna brojem nastupa, napominje da im proširenje repertoara zavisi i od orkestra Sarajevske filharmonije sa kojim često nastupaju, a koji opet ima svoj poseban program i obaveze.

- Imam raznih planova, ali ne bih sada da o to-

me govorim. Želim da se nešto napravi zbog čega bi publika hrlila u pozorište. Ali teško je govoriti o planovima s ovako malim finansijskim. Mi još uvijek čekamo nabavku baletnih patika, iako su nam sredstva odobrena prošlog juna, ali ih još nismo dobili jer nema para. To je oko 5.000 KM godišnje za nabavku špic patika. Igrači se snalaze kako znaju i umiju, jer je to sredstvo za rad, a ne luksuz. Zato nam nekada i priglavke posluže - kaže direktorka Papo.

(z.č.)

AESTHETIC EMPATHY PRIVODI KRAJU SNIMANJE DRUGOG ALBUMA

Komljenović: Baš smo se pustili sa lanca

Za razliku od prvog albuma, koji je stvaran nekoliko godina i koji predstavlja odrastanje benda, na drugom albumu ponovo iznosimo godinama nagomilane emocije, ali ovaj put znamo kako ćemo to izvesti, otkriva Saša Naprta

Dio ekipe sarajevskog benda *Aesthetic Empathy* zatekli smo na probi u podrumu *Doma mladih Skenderija*. Pripremaju novi album, jer je stari, kako sami kažu, *gotovo iscrpljen*.

NAHODALO SE U MEĐUVREMENU

Priča o ovom bendu počinje prije desetak godina, kada su počeli da se naziru prvi stihovi pjesama sa prvog albuma *Definement*.

Danas je *Aesthetic Empathy* zreo i definišan alternativ metal-bend čiji članovi ozbiljno rade na drugom albumu i potajno maštaju o profesionalnoj karijeri.

Članovi benda su vokali Samir Đuzdanović i Mahir Bajrić, gitaristi Saša Naprta i Branimir Kaščel, Damir Opalka svira bas-gitaru, a Stefan Komljenović bubenjeve.

Marta 2007. godine članovi *Aesthetic Empathy* prvi put ulaze u studio i počinju sa snimanjem albuma *Definement*. Nakon toga je napravljena pauza od tri godine, kada 2010. ponovo ulaze u studio, ali ovaj put s ozbiljnom namjerom da se album i završi.

Naredne, 2011. godine *Aesthetic Empathy* konačno i izdaje *Definement*.

Naprta, prisjećajući se početaka, govori da su tad svi bili veliki entuzijasti.

- Naravno, bio je to prvi album, normalno je bilo da smo bili puni entuzijazma. To je bio proces koji je trajao godinama... Ima svega na tom albumu - govori Naprta.

Na albumu su se našle pjesme iz 2004. godine i predstavljaju skup doživljaja benda kroz niz godina.

- I onda dobiješ album koji opisuje nas kroz to naše odrastanje. Zato i nosi naziv *Definement* - objašnjava Naprta.

Za razliku od prvog albuma, koji je stvaran nekoliko godina i koji na kraju predstavlja odrastanje benda, drugi album se ra-

di potpuno drugačije.

Aesthetic Empathy je sada u jednom drugom procesu, sada se intenzivno radi, ozbiljnije i zrelije.

- Ponovo iznosimo godinama nagomilane emocije, ali ovaj put znamo kako ćemo to izvesti, jer je sve kanalisano. Znaš šta osjećaš i znaš kako ćeš to da izvedeš - objašnjava Naprta.

KAKO JE PAO ROVINJ

Aesthetic Empathy se sjeća i Rovinj Music Festa.

- To je, dakle, čošak Hrvatske gdje te, pretpostavljaš, niko nije ni čuo ni video... I tu je bila selekcija, pa se na kraju takmiči pet, šest bendova. Kod njih je bila fora da je prvo svirao *hedliner*, pa je sve manje ljudi ostajalo. Na kraju je ostala neka

mala ekipa. Djelovalo je pomalo tužno, velika sala, a malo ljudi, ali mi smo to potpuno profi odradili kao da je sala bila prepuna. Mi smo završili. Pakujemo opremu... Treba da ide proglašenje pobjednika. Već se raspitujemo za neki lokal da se smjestimo... U jednom momentu nas zove organizator: *Ej, morate na stage, upravo su vas prozvali da ste pobijedili* - prisjeća se Saša Naprta.

Bend očekuje da će to biti jedna potpuno drugačija dimenzija. Kako u zrelosti muzike, tako i u tekstovima.

U prethodne tri godine, od kada su izdali prvi album, *Aesthetic Empathy* je puno putovao, bilo je koncerata, festivala, nagrada, svega...

- Nahodalo se u međuvremenu. Najviše po BiH, što je i iznenadujuće. Realno, nema baš toliko metal bendova koji toliko obidu BiH - kaže Naprta.

Sa druge strane, bilo je i nekih zanimljivih momenata.

Vokal Samir Đuzdanović Đuzda kroz smijeh se uključuje u ovaj dio priče i prisjeća se jedne po mnogo čemu zanimljive svirke.

ŠTA, BRE, HVALA

U bendu se svi slažu da je priznanje koje su dobili na Jelen Demo Festu u Banjoj Luci i sve slavlje koje je išlo nakon toga momenat koji je obilježio njihovu dosadašnju karijeru.

- Žiri je tada bio jak. Predsjednik žirija je bio Nikola Vranković iz Block Outa. Mi smo tada bili nekako zbumjeni kada smo dobili to treće mjesto... Žiri je ocijenjivao nastup, energiju, sve ono što si iznio na bini... Mi smo na kraju sa nekim naivnim osmjesima Nikoli rekli: *Hvala*, na šta je uslijedio odgovor: *Šta, bre, hvala kada ste odlični* - kaže Saša Naprta.

SAMO SE IZDEFINISALO

- Bilo je tu svega... Svirali smo u nekoj folkoteci između Doboja i Žepče. Bio je plakat Dragane Mirković. Pa nas skinu na kon četiri pjesme. *Glasni ste, kažu nam...* - prisjeća se Đuzdanović koji je, inače, diplomirani inženjer elektrotehnike i majstor borilačkih vještina. On je napisao i većinu tekstova za prvi album iz kojeg je danas, kaže, izvučen maksimum.

- Sada je jasnija vizija šta želimo. Puno se naučilo u međuvremenu... - objašnjava Đuzdanović.

I on kaže da je na tom albumu bilo svega. Svega što se godinama sakupljalo u njemu.

- Neki tekstovi su napisani 2004. godina.

Tada sam imao 17 godina. To su metalski tekstovi, metalska tematika. Pseudo-filosofija, neka magla, puno pitanja, odgovora... U suštini, jako malo iskustva je stajalo iza tih tekstova - objašnjava Đuzdanović.

No, kako su godine prolazile, tako su i tekstovi sazrijevali. Iskušta se gomilaju, filtriraju se i na kraju se to izbacu iz sebe.

Na novom albumu će tekstovi biti drugačiji. Đuzdanović kaže da je sada krenuo s opisivanjem konkretnih doživljaja.

- Dakle, šta ja konkretno mislim o svemu u nekim zrelijim godinama. Ja i moj doživljaj svega okolo. To je moja glavna inspiracija za novi album - objašnjava Đuzdanović.

On kaže da se njegova karijera inžinjera i vokala ne preklapaju.

- Kad radim kao inžinjer, to je potpuno drugi mod funkcionalnosti mozga. Tamo rješavam probleme. A kada sam vokal... To je potpuno druga dimenzija. Sve treba da ima formu, bez obzira na to čime se baviš - objašnjava Đuzdanović.

Dva posla kojim se on bavi imaju, kaže, nekih dodirnih tačaka, ali on uspijeva da sve to drži odvojenim.

- Na poslu nisam umjetnik. Tamo se od mene traži da dajem odgovore, a u bendu postavljam pitanja - objašnjava Đuzdanović kroz smijeh.

Za bubnjara Komljenovića svi u *Aesthetic Empathyju* kažu da je kičma benda. On je taj koji forsira

tempo benda i nemilosrdno kritikuje sve što je loše.

Aesthetic Empathy danas je alternativ metal bend. Međutim, na početku to nije moglo baš tako da se definiše.

- Kada smo bili puno mlađi, pokušavali smo da se smjestimo u neki žanr, jer smo mislili da to

da budemo iskreni jedni prema drugima i hajde da uvedemo neku disciplinu - objašnjava Komljenović.

Zbog tako uspostavljenih odnosa, njemu nije bilo teško da za nešto kaže da je zaista loše i da mora da se promijeni.

- Onaj kome sam to rekao se ne uvrijedi, nego sjednemo, razgovaramo, analiziramo i zajedno skontamo zašto je to loše. Od tog momenta je ostalo sve na disciplini - kaže Komljenović.

Prvi album *Aesthetic Empathyja* je objavljen 2011. i tada je bio podijeljen preko youtubea i myspacea. Nešto kasnije isprintan je jedan set diskova,

koji su takođe bili podijeljeni. Sve je to bilo o trošku članova benda. Neke diskove su slali i van BiH i to na isti način - o sopstvenom trošku.

Međutim, članovi očekuju da će ih publika koja ih je upoznala kroz prvi album, a i ona nova, sa drugim albumom koji će biti potpuno

no drugačiji od prethodnog, na neki način ispoštovati.

- Mi stvaramo novi album i prolazimo kroz isti proces. Ulažemo u novu opremu, što će se čuti na novom albumu; razlika će biti velika. Dakle, za taj naš novi proizvod očekujemo i da se plati - otvoreno govori Naprta.

On smatra da će se tako najbolje vidjeti koliko je ova sredina spremna da ispoštuje tako nešto, kao što su oni na neki način ispoštivali publiku kroz prvi album. Sa druge strane, bend razmišlja i o potpuno profesionalnoj karijeri. Ipak, Komljenović smatra da tako nešto nije moguće kod nas, ali negdje *vani* itekako jeste.

- Nije nemoguće da za jedno godinu, dvije, tri... završimo na nekom finom ugovoru za neku stranu izdavačku kuću - govori Komljenović.

On dodaje da se izdavačke kuće sada bave gotovo svim stvarima, od distribucije albuma, preko angažovanje agenata za koncerne i svega neophodnog za jedan bend.

- Razmišljamo o tome, da ne kažem baš *maštamo*, jer mislimo da je to ostvarivo i uporno radimo na tome - zaključuje Komljenović.

(d. t.)

tako treba - prisjeća se Komljenović.

Kako je prolazilo vrijeme i kako su se svi u bendu sve više upoznavali, shvatili su da ne postoji šansa da se *Aesthetic Empathy* smjesti u neki od žanrova. Tada su pustili da se stvari same izdefinišu.

- Kada bi se naše stvari odsvirale kroz neke druge stilove, imale bi puno smisla. Imatu uticaja od reggea, preko flamenga, do black metalla, samo što je to odsvirano na jedan naš način - objašnjava Komljenović.

KAKO DO IZDAVAČA

U jednom momentu su svi shvatili da je *Aesthetic Empathy* alternativ metal bend i tu je svaka dilema prestala. Svaka dalja priča o tome gdje pripadaju je, smatraju, besmislena.

Postoje ljudi, kaže Komljenović, koji su strastveni kada su u pitanju žanrovi i dodjeljivanje žanrova.

- Vidjet ćemo kako će nas definisati kada izade novi album, ali vjerujem da im neće biti lako. Ovaj put smo se baš pustili sa lanca - poručuje Komljenović. Međutim, da nije bilo velike discipline na samom početku, mala je verovatnoća da bi se uopšte moglo govoriti o drugom albumu.

Komljenović kaže da su tad još uspostavljena neka pravila. Kada se radi, onda se samo radi i nema mjesta za druge stvari.

- Skoro pa doslovno, dogovorili smo se o sljedećem: Ego, osjećanja ostavljamo kući. Hajde

SLOBODNA

BOSNA

NEZAVISNA INFORMATIVNA REVJUA

GODINA XX | BROJ 907 | SARAJEVO 27.3.2014. | CIJENA 3 KM

REGIONALNI EKSKLUZIV | SB SA KOSOVA

**ŠTA JE
PRIZNAO
KELMENDI**

O MILORADU DODIKU
RAMIZU DELALIĆU ĆELI
MUHAMEDU ALI GAŠIĆU
SELVERU LEKIĆU...

www.slobodna-bosna.ba
ISSN 0354-1436 | PRINTED IN BOSNA AND HERZEGOVINA
9770354 143005 00107

KAKO SU U ISTORIJI VAZDUHOPLOVSTVA SVE NESTAJALI AVIONI, NJIHOVE POSADE I PUTNICI, ALI I

Nije sve Bermudski trougao

Misteriozni nestanak aviona Malaysian Airlinesa na letu 370 neusumnjivo spada među najveće aviomisterije, naročito zbog činjenice da avion tolikih dimenzija sa 227 putnika i 12 članova posade nikо već gotovo mjesec dana ne može pronaći ni uz pomoć vrhunske tehnologije i brojnih satelita koji učestvuju u potrazi. Ipak, let 370 je tek jedna u nizu aviomisterija i bizarnosti u dosadašnjoj istoriji svjetskog vazduhoplovstva.

NESTANAK GLENA MILLERA

Kada je u noći 15. decembra 1944. šef big band orkestra Glen Miller odletio iz zračne baze na jugoistoku Engleske prema Parizu, da bi ondje razveselio američke vojнике, počela je jedna od najdužih avionski i *show-business* misterija. Samo nekoliko minuta nakon uzljetanja, njegov je avion nestao u magli i Millera nikо više nikad nije vido. Odmah su se pojavile najrazličitije teorije o njegovu nestanku. Jedni su tvrdili da su ga mučili i ubili nacisti, drugi da je umro u naručju pariške prostitutke, pa je sve zataškano. Međutim, kako otkriva jedan noviji britanski

dokumentarac, Miller je bio žrtva prijateljske vatre. Navodno, kiša britanskih bombi zasula je njegov mali jednomotorac. Autori dokumentarca misle, naime, da se grupa od 139 bombardera *lancaster* vraćala iz prekinute misije nad Njemačkom i svoje je bombe istresla nad La Manšem tačno na Millerov avion.

AIR FRANCE LET 447

Avion tipa *airbus A330*, koji je letio iz Rio de Janeira za Pariz, srušio se u Atlantski ocean 2009. godine sa 228 putnika i članova posade. Spasilačkim ekipama je trebalo punih pet dana da pronađu prve ostatke aviona, a čak tri godine da ustanove da je led bio uzrok kvara auto-pilota zbog kojeg se avion srušio u ocean. Tijela 74 žrtvi i dalje su na morskom dnu.

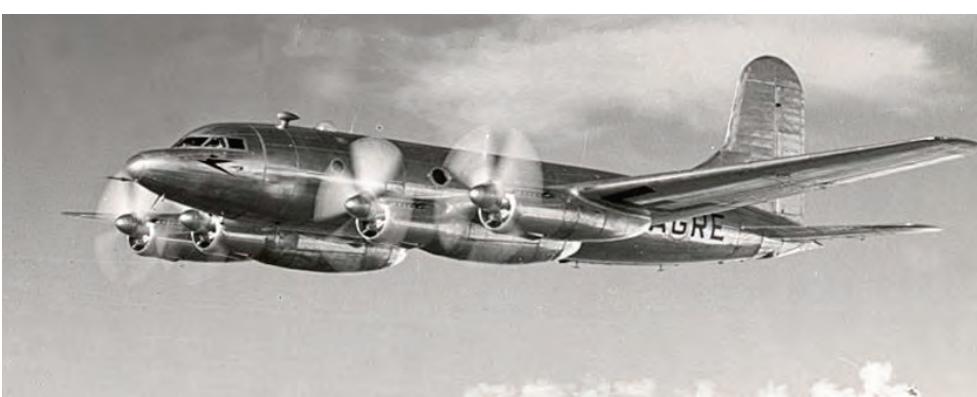
KATASTROFA U ANDIMA LETA 571

Urugvajski vojni avion sa 45 putnika, među kojima su bili i članovi urugvajskog ragbi tima, i članova posade, koji je trebao da sleti u Santjagu, glavnom gradu Čilea, srušio se zbog loših vremenskih prilika 1972. u Andima. Poginulo je 12 putnika. Spasioci nisu znali da postoje preživjeli sve dok ih nisu pronašli poslije 72 dana. Preživjelo je 16 ljudi koji su olupinu aviona koristili kao zaklon, a da bi ostali živi postali su ljudozderi - jeli su leševe poginulih saputnika.

MISTERIOZNI NESTANAK STAR ARIELA

Na letu od Bermuda do Jamajke 17. januara 1949. avion British South American Airways (BSAA) *star ariel*, sa 20 putnika, misteriozno je nestao uprkos idealnim vremenskim prilikama. Potraga za eventualnim preživjelim je obustavljena 25. januara. Istraga nije mogla utvrditi razlog nestanka.

ALI I MEHANIČARI BEZ DOZVOLA

trougao

NESTANAKAMELIE EARHART

Među najpoznatije i najduže vazduhoplovne misterije spada i nestanak pionira američke avijacije Amelie Earhart i navigatora Freda Noonana 1937. na letu od Nove Gvineje do otoka Houlend. Neprofitna organizacija *The International Group for Historic Aircraft Recovery* (TIGHAR) došla je do novih detalja prema kojima su istraživači došli do zaključka da Earhartova i Noonan nisu imali dovoljno goriva i nisu mogli pronaći Houlend, sljedeće planirano mjesto za slijetanje, pa su morali sletjeti na greben u blizini nenastanjene otokom Gardner. Prije nego su sletjeli, radiom su javili svoj položaj na koralnom atolu poznatom kao otok Nikumaroro. Sa nešto malo goriva koje im je ostalo, napunili su akumulator pomoću kojeg su nastavili slati pozive u pomoć, sve dok plima nije sa grebenom odnijela njihov avion *lockheed electra*. Koristeći

se tehnologijom nedostupnom 1937, TIGHAR je zaključila da je 57 od 120 poslanih signala vjerojatno i triangulacijom je odredila poziciju Earhart i Noonana na otoku Nikumaroro. Lako je čak državna sekretarka Hillary Clinton 2010. najavila da će Vlada SAD dati pola miliona dolara za novi pokušaj pronalaska aviona Amelie Earhart, uprkos raznim informacijama još uvijek nisu pronađeni ni dijelovi aviona ni njeni posmrtni ostaci.

EGYPTAIR LET 990

Egipatski *boeing 767* srušio se 1999. u Atlantski okean jugoistočno od Bostona sa 217 putnika. Misterija vezana za ovaj slučaj razjašnjena je nakon istrage, a ustanovljeno je da je kopilot namjerno oborio avion. On je sačekao da pilot ode do toaleta, ugasio je auto-pilota i isključio motore. Kada se pilot vratio u kabинu bilo je kasno. Avion se obrasio u more. Pretpostavlja se da je kopilot odveo u smrt 217 putnika jer ga je *EgyptAir* optužio za seksualni napad na jednu od zvaničnica te kompanije i prijetio mu je otkaz.

LET 19 I BERMUDSKI TROUGAO

U popodnevnim satima 5. decembra 1945. godine misteriozno je nestala eskadrila od pet aviona na području zloglasnog Bermudskog trougla. Radilo se o pet bombardera tipa *avenger* naoružanih torpedima, sa ukupno 14 pilota i članova posade koji su takođe nestali bez bilo kakvog traga. Ovaj let imao je označku 19, bombarderi su poletjeli iz mornaričke zračne baze Fort Lauderdale na Floridi, a vođa leta 19 imao je čak 2.500 sati letačkog iskustva i to većinom na istim avionima. Vremenski uslovi bili su relativno dobri, bez ikakvih oluja. Najvjerojatnije naučno objašnjenje leži u tome da su se piloti izgubili zbog neke pogreške u navigaciji, te da su zbog toga ostali bez goriva i srušili se u okean. Ipak, nije objašnjeno zašto nikada nije pronađen nikakav trag nesreće koja je pokrenula legendu o misteriji Bermudskog trougla.

MISTERIJA LETA 191

Jedna od najsmrtonosnijih nesreća u američkoj avioistoriji bila je pad leta 191 nedugo nakon polijetanja s aerodroma O'Hare u Čikagu. U nesreći je stradalo 258 putnika i 13 članova posade. Misterija se u ovom slučaju ne veže samo konkretno za ovu nesreću već za cijeli niz nesreća i bizarnosti koje su se godinama dešavale na letovima sa ovim brojem. Među njima je nesreća leta 191 eksperimentalnog aviona X-15 u kojoj je 1967. godine poginuo pilot, te napad panike pilota JetBlue Airways na letu 191 2012. Zbog svega toga, neke sujevjerne kompanije su suspendovale letove 191.

STAR TIGER NESTAO U BERMUDSKOM TROUGLU

Još jedan avion BSAA, *star tiger*, nestao je na letu od Santa Marie do Bermuda 30. januara 1948. godine. U avionu je bilo 25 putnika, među kojima i ratni heroj II svjetskog rata maršal ser Arthur Coningham. Letjeli su na nižim visinama u želji da izbjegnu vjetar, a ispred njih je letio *lancastrian*, avion koji je izviđao eventualno loše vrijeme. Izvidnički avion je bez problema stigao do odredišta, a *star tiger* je nestao bez traga. Šta se tačno desilo sa avionom nikada nije utvrđeno.

PROKLETSTVO ANDA I ŠIFROVANA PORUKA

BSAA definitivno spada među aviokompanije sa najviše tragedija. *Star dust*, civilna verzija bombardera *lancaster*, nestao je na letu između Buenos Airesa i Santjaga 2. avgusta 1947. godine u Andima. Posljednja poruka koju je uputio radiooperator bila je kriptovana poruka Morzeovom abecedom - *STENDEC*. Teorije o nestanku i značenju poruke su godinama rasle, uključujući NLO napad i sabotažu, ali je najvjerojatnija pretpostavka da je avion ušao u snježni oblak i udario u planinu, što je pokrenulo lavinu koja je zatrpana ostatke aviona. *Star dust* je otkriven tek 50 godina kasnije kada su dva argentinska planinara našli fragmente motora i dijelove odjeće.

MEHANIČARI ODLETJELI U MISTERIJU

U najbizarnije slučajeve spada i nestanak *boeinga 727* koji je 2003. poletio sa aerodroma u Luandi u Angoli. Jedine osobe u tom avionu bili su dvojica mehaničara - Amerikanac Ben Charles Padilla i John Mikel Mutantu, njegov pomoćnik iz Konga. Oni su se ukrcali da bi avion spremili za naredni let. Nijedan od njih nije imao letačku dozvolu, zbog čega su kontrolori leta bili preneraženi kada su vidjeli da avion započinje rulanje i polijeće. Ko je upravljao letjelicom ostala je misterija. Istražitelji i dalje ne znaju šta se desilo, a ništa od aviona nije pronađeno uprkos intenzivnoj međunarodnoj potrazi. Neke od teorija poklapaju se s onima u slučaju malezijskog aviona - da je pao u okean, da je tajno negdje sletio ili da ga je oborila nečija vojska. U zaključku magazina *Airspace and Aviation*, koji se bavio ovom temom, stoji da možda nikada nećemo saznati gdje je otišao.

Drugačiji pogled, više boemski

Sedamdesetogodišnjak koji i nakon pola vijeka karijere još uvijek uživa u muzici i pali stadione gdje god Stonesi sviraju, danas ponekad prizna i da mu muzička karijera nije dovoljno intelektualno izazovna i da bi možda bio zadovoljniji i ispunjeniji da je radio kao učitelj

Još uvijek se borim da shvatim kako je na ovako tragičan način moja ljubavnica i najbolja prijateljica mogla okončati svoj život. Proveli smo mnogo divnih godina zajedno i napravili smo si sjajan život. Imala je sjajnu osobnost, a njezin je talent izazivao divljenje mnogih, ne samo moje, objavio je, o smrti svoje partnerke L'Vren Skot negdje u vrijeme kad nastaje ovaj broj Starta BiH, Mik Džeger na svojoj službenoj stranici.

OPEĆ PUN KALENDAR

Vijest o samoubistvu žene sa kojom je živio 13 godina, Džegeru je stigla u Australiju na turneji 14 on fire koju su The Rolling Stones započeli ove godine. Bend je, naravno, odložio nastupe u Australiji i na Novom Zelandu.

- Niko nije mogao da predvidi da će do ovoga doći. Mik je oduvijek bio naša duša i brat kojeg mnogo volimo. Zbog svega što se dogodilo morat ćemo da odložimo nastupe, izvinjavamo se našim fanovima zbog toga što smo ih razočarali - poručili su preostali Stonesi.

Bubnjar Stonesa Čarli Vats kaže da je ta smrt bila golem šok.

- Mik nije dobro. Nije prisutan - rekao je Vats.

No, koncerti su pomjereni tek za sedmicu. Uostalom, i kad mu je otac umro 2006. od upale pluća, Džeger je doletio u London iz Las Vegasa, pozdravio se, odmah se vra-

tio i istu noć otpjevao koncert. Ovih dana planule su, inače, i karte za junske pariske koncert, zakazan na Stade de France, gdje Stonesi nisu svirali od 2007. godine. Svirali su, međutim, u manjim pariškim dvoranama 2012., zagrijavajući se za seriju koncerata po Velikoj Britaniji i SAD kojom su te godine obilježili pola vijeka Stonesa. Na turneji po SAD su proveli i prošlu godinu, a ove godine su, nakon Australije i Novog Zelanda, planirali Evropu - Njemačku, Holandiju, Belgiju, Italiju...

Za dedice, koje gaze osmim decenijama svojih života, to zvuči i mnogo i naporan, ali - to su Stonesi.

Koji su, kako je 12. jula 2012. pisao britanski Gardijan, tačno 50 godina ranije krenuli osvajati svijet iz slavnog podrumskog rok kluba Marki u Londonu.

Mik Džeger (vokal), Kejt Ričards (gitara), Brajan Džons (gitara i usna harmonika), Jan Stjuart (klavijature), Dik Tejlör (bas) i Toni Čepmen (bubnjevi) tog su četvrtka navečer nervozno nastupili pred trezenom grupom od oko 80 muškaraca i tridesetak žena. Sudeći po fotografijama, među njima je bio poveći broj zaljubljenika u džez: svjedoči pričaju da je publići trebalo malo duže da se zagrije za 50 minuta eksplozije američkog rhytm and bluesa koja je uslijedila, piše Gardijan.

Grupa se, po nekim izvorima, službeno zvala Mick Jagger and the Rollin' Stones, a po drugim Brian Jones, Mick Jagger & the Ro-

ČUVENI BJANKIN BRUSHALTER

Postoji i priča o Miku Džegeru kao finom, pristojnom i poslušnom liku. Debra Šeron Dejvis ga u biografiji BackStage Pass VIP opisuje kao maminog sina i uštogljenu osobu koja nosi roditeljima cvijeće pred večeru i čovjeka koji je molio ženu Bjanku da nosi brushtlater ispod providne košulje kad mu je dolazila porodica.

"Bjanka je odbila i posvađala se sa Džegerom, a nemu je jedino preostalo da nervozno spremi čaj i rasporedi pecivo po poslužavniku za doček mame. To je potpuno suprotno od onoga što publika misli o Džegeru. On je tako fin, pristojan, pažljiv... Često je u Stonesima išao na svoju štetu zbog zajedničkog uspeha", piše Dejvisova koja je osamdesetih putovala sa Stonesima po Evropi.

Knjiga otkriva i Džegerovu konzervativnu suptilnost, kao što je njegov afinitet za jaja, koja su morala biti meko kuhana, a Bjanka bi ih uvijek prekuhalala.

- Džeger je bio opsjednut profitom. On je nadgledao organizaciju The Rolling Stones i nikome nije vjerovalo. Preispitivao je svaku kupovinu, čak je razmatrao i cijenu olovke, jer i najjeftinija olovka za njega je bila najskuplja - kaže Dejvisova.

'lin' Stones. U obje verzije *The Rollin' Stones* izabran je po naslovu pjesme *Mudija Votersa*. Članovi benda su bili Džeger, tada još uvijek student *London School of Economics*, u džemperi i somotnih hlačama, njegov prijatelj iz osnovne škole Ričards u grobljansko crnom odijelu, te Džons, koji je, tvrdi se, bio i idejni tvorac imena benda. Džeger i Ričards imali su manje od 19 godina i još su uvijek živjeli sa roditeljima, Džons je imao 20.

Iza je bila ritam sekacija - Ričardsov školski drug Tejlor, te Čepmen, budući bubenjar engleskog pop-rok sastava *The Kinks*, koji je nastupao sa njima te večeri. Stjuart, 23-godišnji skladni radnik, stajao je sa strane sa burekom u jednoj ruci, drugom svirajući klavir.

Dvije su preovlađujuće legende o nastanku *Stonesa*. Po jednoj, smislio ih je Džons, pripremio grupu i onda Džegera i Ričardsa, drugove iz kvarta, našao preko oglasa. *Gardjanovo* podsjećanje na prvi nastup indirektno to i potvrđuje: *Nakon nastupa članovi benda izašli su iz kluba, prošetali ulicom na kojoj ih niko nije prepoznao i otišli na piće u pub Totenheim, nedaleko od stanice podzemne željeznice Tottenham Court. Podijelili su zarađenih 30 knjine na šest dijelova, što je nekako značilo da je Džons dobio šest funti i 10 šilinga, dok su se svi ostali morali zadovoljiti sa po pet funti.*

Druga verzija u prvi plan izvlači Džegera i Ričardsa.

KO JE OSNOVAO STONESE

Ser Michael Philip Mick Jagger rođen je 26. jula

DROGE I NASILJE

Mik Džeger, Kejt Ričards i Brajan Džons prvi put su uhapšeni zbog droge 1967., dobili su po tri mjeseca zatvora, ali su im kazne smanjene. Policija je tad upala u Kejtovu kuću u kojoj je pronašla golu pjevačicu Marijanu Fejtful omotanu samo u tepih i brdo droge. Racija je organizovana po dojavi novinara *News of the World*, kojeg je Mik danima ranije navodno pozivao na drogiranje.

Ispostavilo se, međutim, da je novinar zamije-

NE ZARAĐUJE SE NA PLOČAMA

U velikom intervjuu za BBC 2010, u povodu 40. godišnjice albuma *Exile on Main Street*, za mnoge najboljeg albuma *Stonesa*, **Mik Džeger** je rekao da je *internet* samo još jedan oblik tehnologije za muziku.

- **Muzika je već dugo povezana sa tehnologijom.** Model ploča i njihove prodaje vrlo je komplikovana tema i, iskreno govoreći, užasno dosadna. Sve se promjenilo u posljednjih nekoliko godina. Prošli smo kroz period kad su svi downloadi sve za ništa i ušli smo u sivu zonu u kojoj je mnogo lakše platiti za nešto, pod pretpostav-

kom da imate novca - rekao je Džeger.

On je oko toga *sasvim opušten*, ali to je, kaže, *ogromna promjena i mijenja činjenicu da ljudi ne zarađuju mnogo od ploča*.

- Ja o tome imam mišljenje - ljudi su ionako od ploča zarađivali samo vrlo, vrlo kratko vrijeme. Kad su *Rolling Stones* počinjali, mi nismo zarađivali novac na pločama, jer diskografske kuće nisu plaćale! Zarađivali smo na koncertima. Onda je postojao jedan kratak period, od 1970. do 1997, kad ljudi jesu dobivali novac i bili su plaćeni jako dobro i svi su zarađivali. Ali sad je to prošlo - pričao je Džeger.

njeve sjeo Vats. Usput, nešto prije toga, Tejlora je na basu zamijenio **Bil Vajmen**.

Bilo bi zanimljivo kad bi se Džeger nekad predmislio i napisao neku svoju verziju nastanka *Stonesa* u nekoj svojoj autobiografiji. Za sada neće.

- Ja svoje memoare nikad neću napisati, nemam potrebe za tim. Svi vrlo dobro znaju da ljudi autobiografije pišu isključivo zbog para - pričao je prije četiri godine kad je Ričards objavio svoje. U januaru ove godine rekao je da je tržište rokenrol-memoara zasićeno, a da bi on sam lično radije radio nešto novo - snimao filmove, stvarao novu muziku, išao na turneve.

- Ako neko želi znati što sam radio 1965., može pogledati na *Vikipediji* i ne potrošiti ništa - rekao je Džeger za *Hollywood reporter*.

Usput, on je ranije sedamdesetih uzeo milion funti avansa za memoare, ali je pare morao vratiti jer je nacrt autobiografije ocijenjen predosadnim. Prošle godine, dok se približavao sedamdesetoj, ponovno mu je ponuđeno da napiše autobiografiju.

- Zamolili su me opet, ali ja to neću učiniti. Shvatio sam da je to depresivno i dosadno - rekao je za *Telegraf*.

Vikipedia, dakle. Iako drugi izvori navode da su se Ričards i Džeger dogovorili da školu napuste još 1956. i da osnuju bluz bend kojim bi pokrenuli *vlastiti ritam* ili da je Džeger još u srednjoj školi osnovao svoj prvi bend *Little Boy Blue & the Blue Boys*, *Vikipedia* piše da je Džeger završio školu sa sedam O i tri A. On i Ričards su preselili sa Džonsom u stan u *Edit Grou* u Londonu i, dok su Ričards i Džons razrađivali planove za formiranje grupe, Džeger je upisao i studirao poslovnu školu na *London School of Economics*.

Vikipedia piše i da je u tom periodu Džeger ozbiljno razmišljao da bude novinar ili političar, a on je kasnije tvrdio da je *od malih nogu znao da će biti muzička zvijezda*, ali... Pred 70. rođendanom prošle godine radiju BBC otkrio je da bi *možda bio srećniji da je podučavao djecu*. Rekao je tad,

šta on radi iza scene - ispričao je Klepton.

Mik i Karla bili su ljubavnici između četiri i sedam godine, zavisno od izvora, ona je otišla sa njim na put u Tajland dan nakon što je Džeri rodila kćerku Džordžiju, a kad je sve puklo, Hollova je pronašla i poruku koju je Karla napisala Miku: *Zauvijek ću biti tvoja ljubavnica!*

Kristofer Andersen u knjizi *Mik: The Wild Life and Mad Genius of Jagger* piše da je Brunijeva tokom veze Džegera varala, između ostalih, i sa princem Dimitrijem Karađorđevićem, sinom kneza Aleksandra Karađorđevića.

META ANĐELA PAKLA

Za najgoru godinu u karijeri i Mika Džegera i *Stonesa* biografija uzimaju 1969, kad je u bazenu svoje kuće u Londonu pronađen mrtav **Brajan Džons**. Iste godine na besplatnom koncertu u Almatantu, u Kaliforniji, *Andeli pakla*, koji su bili angažovani da budu redari, izazivaju nerede u kojima gine četvero ljudi.

Puno kasnije, 2008, otkrit će se da su *Andeli pakla*, zbog optužbi da su oni krivi za te smrти, bili toliko ljudi da su 1975. čak isplanirali da ubiju Džegera.

Atentatori su, navodno, brodićem krenuli prema rezidenciji na Long Ajlendu u Njujorku, gdje je Džeger odsjeo, ali napad nije uspio zbog oluje, a brod je gotovo potonuo.

nio Džonsa za Džegera, koji je odmah tužio taj časopis.

Kasnije je, gostujući u jednoj emisiji na američkoj TV, Džeger javno pozvao Vladu Velike Britanije da legalizuje upotrebu marihuane na ostrvu Man, što bi, po njegovim riječima, vjerovatno smanjilo stopu kriminala.

- **Mnoge negativne stvari i zločini događaju se upravo zbog toga što je droga ilegalna pa baš zbog načina nabavke, posjedovanja i prodaje nastaje nasilje** - rekao je roker koji je oduševljen Jamajkom kupio kuću na ovom ostrvu.

mnaziju. Usput, danas je tamo veliki *Mik Džeger centar...* Srelj su se ponovo u julu 1960, legenda kaže slučajno u vozu. Džeger je nosio hrpu rokenrol i bluz ploču pod rukom i poslije nekoliko rečenica je rekao: *Hajde da napravimo bend*, a Kejt odgovorio: *Zašto da ne!*

Sam Ričards, opet, u autobiografiji *Život (Life)* navodi da je pravi trenutak nastanka *The Rolling Stonesa* bio januar 1963. godine kada je za bub-

DŽABA KLEPTON MOLIO

Ženu Nikolasa Sarkozija, nekadašnju prvu damu Francuske Karlu Bruni, Mik Džeger smuvalo je dok je bio u braku sa Džeri Hol. Brunijeva je tad bila u vezi sa Erikom Kleptonom.

- **Već mi je bezuspješno pokušao preoteti bivšu suprugu Peti Bojd Harison.** Molio sam Mika da mi ne otima i Karlu jer sam se u nju zaljubio. Ali nije bilo pomoći. Veza Mika i Karle nije mi izlazila iz glave do kraja te godine. Bilo mi je neprijatno kada bih gostovao na koncertima *Stonesa* znajući

KO SMRDI?

Među kockicama koje upotpunjaju mozaik o Miku Džegeru, izdvajaju se i dvije vezane za kolege muzičare. Jednu je nedavno otkrio **Džon Lejdón**: Džeger je platio advokata vođi *Seks Pistolsa* **Šidu Višousu** kada su ga optužili da je ubio djevojku **Nensi Spungen**.

Drugu je ispričao basista *Metallica* **Robert Trujillo**: *Upoznao sam Mika Džegera. Rukovao se sa nama, ali sa nekim izrazom gađenja na licu, kao da smrdimo!*

1943. u Darfordu, u porodici srednje klase. I njegov otac, **Bazil Fanšou Džo Džeger** i djed **Devid Ernst Džeger** bili su nastavnici. Majka **Eva Ensl Meri**, rođena **Skuts**, dospjeljica iz australijskog Novog južnog Velsa, bila je frizerka i, ponavljaju svi biografi, aktivna članica Konzervativne partije. Mik je stariji od dvojice braće.

Sa Ričardsom se družio od četvrte godine života, zajedno su išli u osnovnu školu, ali su se i razili 1954. kad je Džeger prešao u darfordsku gi-

polu vijeka nakon što je izašao iz podruma *Marijka*, da mu muzička karijera nije dovoljno intelektualno izazovna i da bi možda bio zadovoljniji i ispunjeniji da je radio kao učitelj.

Kako god, sa 19 godina je počeo pjevati, škola je pala u drugi plan, a i njemu je bilo jasno da nema ništa ni od novinarstva, ni od politike.

BIJELI BLUZER SA 190 MILIONA FUNTI

Za Džegera se tvrdi da, iako zvanično nema muzičkog obrazovanja, zna privući publiku i stvoriti dobru atmosferu. Volio je pjevati i kao dijete, bio je član crkvenog hora, slušao muziku na radiju. Omiljene stanice su mu bile BBC i Radio Luksemburg.

Kritičari kažu da je na počecima Stonesa Mikov glas ilustrovan duh londonskih ulica, a da je Stones od već tada popularnih *Bitlsa* izdvajala drskost, eksplicitnost tekstova i skandali. Drugi, opet, kažu da su, svirajući svoju verziju ritam i bluza, Stonesi naslijedili tradiciju crnačke muzike, a da je Džeger pjevao kao pravi bijeli bluzer.

"Ja ponekad razgovaram sa ljudima koji tehnički savršeno pjevaju i ne razumiju Džegera. Njegov osjećaj za prostor i melodiju, njegov sofisticirani vokal su zapanjujući, besprije-korni u svojoj vlastitoj vrsti savršenstva", zapisao je Leni Kravic u specijalnom izdanju časopisa Rolling Stone posvećenom njihovoj listi 100 najvećih pjevača, na kojoj je Džeger 16.

No, on nije samo pjevao. Upućeni tvrde da su u suštini on i ostaci njegove ekonomski škole stvorili onih 400 miliona funti koji se vežu uz Stonesa, odnosno 190 miliona funti (235 miliona eura) koliki je, po podacima iz 2010., navodno njegov dio.

Stones je, naime, u aprilu preuzeo, kažu vješt mladić Endrju Lodž Oldham, koji se izborio da Decca izda njihov debitantski singl, obradu pjesme *Come On Čaka Berija*. Singl je prodat u 250 hiljada primjeraka. Grupa je nastavila sa obradama Berija i, recimo, Boa Didlija, ali je Oldham bio taj koji je gotovo natjerao Džegera i Ričardsa da do kraja te 1963. počnu pisati vlastite stvari. Oldhama kasnije mijenja Alen B. Klajn, menadžer koji traje do kraja šezdesetih. Potom poslove oko vođenja

VOLJELI SE MIK I DEJVID

Među veće uspjehe u solo karijeri Mika Džegera ubraja se obrada pjesme *Dancing in the Street* grupe Martha & the Vandellas, koju je za Live Aid 1985. napravio sa Dejvidom Bovijem, sa kojim je, navodno, sedamdesetih prošlog vijeka bio - ljubavnik.

Tako bar u *Mik: The Wild Life and Mad Genius of Ja-*

benda preuzima sam Džeger i to radi do danas. Pomaže mu prijatelj Rupert fon Levenshtajn, a ostatak Stonesa se ne buni. Iz najmanje 400 miliona razloga, reći će mnogi. E, da, osim što je frontmen, Džeger je i šef Stonesa od 1969. kad se grupa razšla sa Brajanom Džonsom koji se, nedugo nakon toga, dobro nadrgiran utopio u bazenu.

Od singla *Come On* do danas Stonesi su, po dostupnim podacima, izdali najmanje 68 albuma, službenih i neslužbenih, studijskih i live. Njihov čuveni logo *Tongue and Lip Design* dizajnirao je Džon Peši 1971. i prvi put se pojavljuje na albumu *Sticky Fingers*. Svirali su... Etc. Ovo je ipak priča o Miku Džegeru. Koji je, osim

sa Stonesima, pokušavao praviti i vlastitu karijeru. Između 1985. i 2001. snimio je, kažu statističari, četiri solo albuma, hroničari kažu 2007. i peti *The Very Best of Mick Jagger*. Na tim su albumima sa njim radili Pit Taunsend, Džef Bek, Karlos Alomar, Herbi Henkok, Dejvid A. Stjuart, Kravic, Bono, Misaki Misdemenor Eliot, Džo Peri, Vajklif Džin, Rob Tomas...

gger, jednoj od dvije do sada napisane Džegerove biografije, tvrdi pisac Kristofer Andersen. On tvrdi da su dvojica slavnih muzičara započeli vezu nedugo nakon što su se upoznali 1973, a ulovila ih je tadašnja Bovijeva žena Endži kad se, navodno, jednog jutra neplanirano vratila kući, njih dvojicu zatekla u bračnom krevetu i servirala im u krevet kafu i sok od narandže. Takva, biseksualna, bila vremena...

Sredinom 2011. Džeger je napravio i novu grupu *Super Heavy*, u kojoj su poznata pjevačica Džos Stoun, sin Boba Marlja Damjan Marli, već spominjani Stjuart puno poznatiji kao biviši član Eurythmicsa, te A. R. Rahman. Bend je snimio jedan album kojeg je kritika sasjekla.

"*Mik Džeger je rođeni rok frontmen, njegovo scensko kreveljenje i imidž okorjelog fakera sa punim su pravom sablažnjavalni puritance prije sto godina dok je rok još uvijek bio prepoznavan kao Sotonino sjeme. Džeger, sa druge strane, nikad nije znao pjevati. I stoga je prava šteta što se u projektu Super Heavy istakao kao glavna faca pred mikrofonom, zasjenivši andeoski glas Džos Stoun i nepatvorene jamajčanske poklike Damiana Marlja*", tek je jedna od kritika.

Biografi, međutim, pišu da je ovaj novi angažman Džegeru omogućio da ide ukorak sa vremenom, samo po već dobro utabanoj pompejnoj stazi, a u posljednjem spotu nove grupe pojavljuje se u roza odjelu čime je samo potvrdio svoju ekscentričnost. Kako sam kaže u jednoj od pjesama: *Bog mi je dao sve što želim*.

Samo, hajde ti znaj šta stvarno želi čovjek koji je jedan od tri rokera sa titulom viteza, glumac u brojnim kulturnim filmovima, za koga se tvrdi da je spavao sa četiri hiljade žena, među kojima su neke baš top - Karla Bruni, Andelina Džoli, Uma Truman, Fara Foset, Marijana Fejtful, Anita Palemburg, pjevačica i književnica Marš Hant sa kojom ima vanbračnu kćerku Karis, Linda Ronstat, Karli Sajmon, Margaret Trido, Mekenzi Filips, Krisi Šrimtom, Pamela Des Bers, Sofi Dal, brazilska manekenka i soft-porn glumica Lujcijana Morad Himenez, sa kojom također ima vanbračno dijete, ali je na listi i, recimo, dadilja Stingove djece Kler Husmen...

Kroz sve te godine iza njega su samo dva braka, prvi sa Bjankom Perez Moreno de Makias, koji je trajao od 1971. do 1979, te sa Džeri Hol, sa kojom je bio u vezi od 1977. i zbog koje je pukao brak sa Bjankom, ali su se vjenčali tek 13 godina kasnije, 1990. i potrajali do 1999. Uz dvoje vanbračne, Džeger sa Bjankom ima jedno, a sa Džeri četvero djece. Šef Stonesa ovih dana bi trebao dobiti i prvo praunuče, od unuke Asisi. Sa L'Vren Skot Džeger je u vezi bio 13 godina i nije se imao namjeru ženiti.

- Da budem iskren, mislim da baš nisam osoba skrojena za brak. Naravno, to ne znači da ne poštujem tu instituciju i ne govorim da se ljudi ne bi trebali ženiti. Ali ja nikada nisam sasvim naučio što je bit prave ljubavne veze. Na ljubav i odnose imam malo drugačiji pogled, više boemski - rekao je on u jednom intervjuu prije četiri godine. ●

UČITELJ PJEVANJA I MALI PENIS

Mick Džeger je opsjetnut moći, izjavio je Kejt Ričards 2008. u intervjuu časopisu Uncut.

- **Mik je manjak. Ne može ujutro ustati ako ne zna koga mora odmah nazvati. A ja kad se probudim pomislim: Hvala Bogu da sam budan i onda ležim tri, četiri sata prije nego išta napravim. On je opsjetnut moći i mi ništa oko toga ne možemo. Ja ne želim raditi oko toga. Neka gnjavi okolo. To nema utjecaja na ono što mi radimo - rekao je Ričards.**

Svađa između dvojice najisturenijih Stonesa traje bezmalо 40 godina, a Ričards tvrdi da decenijama nije ušao u Džegerovu svlačionicu. Govoreći o Džegerovim scenskim nastupima, Ričards je prvo zamolio: *Ispričajte me dok se nasmijem*.

- **On je pomalo tašt, recimo to tako. Pa i želimo taštog momka na sceni, zar ne? U međuvremenu, bend ne može raditi. Taština neće nositi bend, ali bend može**

podnijeti taština - pričao je 2008. Ričards.

Smatra se da su sukobi počeli sredinom '70. zbog puta kojim trebaju ići Stonesi. Mik je želio zaokrenuti u pop i dens, dok se Ričards beskompromisno zalagao za rokenrol i bluz. Ričardsu se, rekao je to bezbroj puta, ne sviđa Mikova solo muzika. Inače, kada je u decembru 2003. Džeger od princa Čarlsa dobio titulu ser za doprinos muzici, Ričardsu je to bilo *apsurdno i smiješno*, što je Džeger proglašio za ljubomoru.

Sa druge strane, 2010. je Džeger zatražio da Ričards cenzuriše svoju autobiografiju *Life*. Molio je, navodno, i kumio Ričardsu da izbací dio u kojem tvrdi da je Džeger ipak imao učitelja pjevanja.

- **Nije mi jasno zašto je to htio izbaciti iz knjige jer je to već stoput spominjano, a nije mu zasmetalo što sam napisao da ima mali penis - čudio se Kejt.**

UZ GODIŠNJCU SMRTI: BRANKO ĆOPIĆ ZA ČIK U NOVEMBRU 1968. ZAPISAO JEDAN SVOJ DAN

Tovilište kod tetka Savke

Eto, tako izgleda moj standardni radni dan, zapisao je na kraju jednodnevnog dnevnika danas pomalo zaboravljeni pisac naših djetinjstava u tekstu kojeg je ovih dana iz naftalina izvukao portal Yugopapir

01:00: Spavam. U snu mi se rađa jedan literarni motiv. Obrađujem ga u snu, izvlačim mu suštinu, obrćem, prevrćem...

02:00: Budim se. Zaključujem da je taj motiv samo djelimično upotrebljiv. Zahtijeva velike korekcije ili pak iščezava i rasplinjuje se kao svaki drugi doživljaj iz sna. To mi se često dešava pa se mnogo i ne uzbudujem. Naставljam da spavam kao da se ustvari ništa nije dogodilo.

06:30: Ustajem i idem po novine, hleb i ostale namirnice. Časkam malo sa prodavcima. Većina njih dobro me poznaće. Ponekad se i duže zadržim u razgovoru sa njima.

07:30: Pozivam čistačicu naše zgrade na časnicu rakije. To je jedna vrlo vrijedna i vesela žena. Usput dijelim komplimente ženama iz naše velike kuće koje žure na posao, na pijacu, itd. Imamo divnih drugarica u kući (od osam do 35 godina). Starijih nema u posljednjih dvadeset godina.

08:00: Budim svoju drugaricu da ide na posao. Ona se brani, rita se, grdi, zavlaci se pod čebe, a ja je uporno uvjeravam: *Idi na posao, rad oplemenjuje!*

- Oplemenjuje vražju mater! - proteže se ona i pojuri da me bije, pa se tako sasvim rasani.

08:30: Počinjem sa čitanjem dnevne štampe. Usput doručkujem ono što sam sam pripremio. Polovinu mi je otela žena. Ipak ne ostajem gladan.

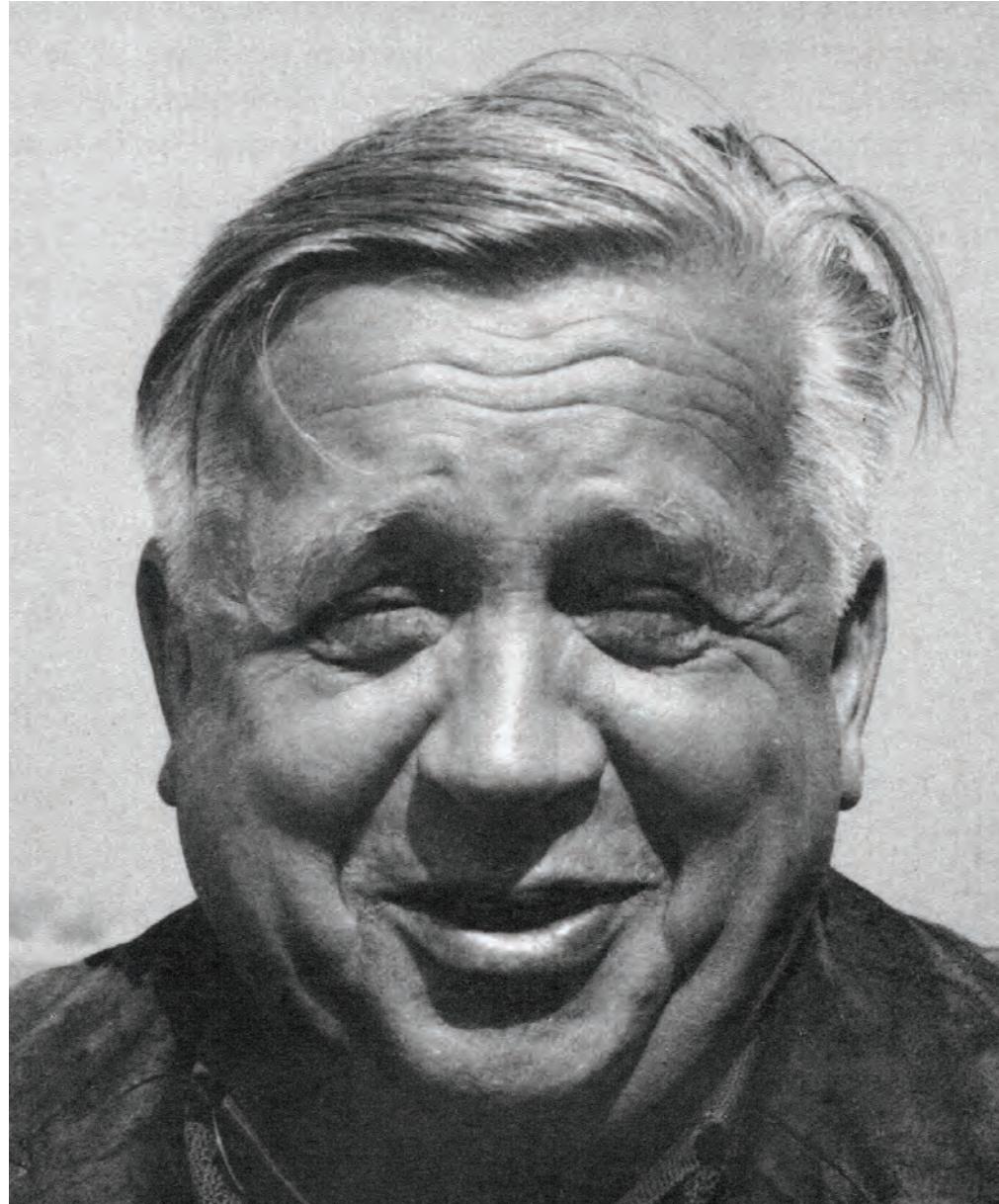
10:00: Pošto sam svu štampu pregledao, pročitao ono što me je zanimalo, ostavljam je po strani i razmišljam o najaktuelnijim događajima u svijetu.

10:30: Od ovog vremena pa sve do 13 časova, uvijek sam ponešto pisao. Sad mi to vrijeme često promakne, ni sam ne znam kako, u razgovoru sa važnim posjetiocima: novinarima, piscima, đacima.

13:00: Neko zvoni na vratima. Otvaram. Jedan mališa iz mog komšiluka želi da mu pomognem nešto oko domaćeg zadatka. Tema je glasila: *Branko Ćopić u jugoslovenskoj književnosti*. Ne mogu da odbijem tako slatkog mališu, ali pristajem samo da mu kažem nekoliko riječi o sebi. Ostalo prepuštam njemu i njegovom znanju.

15:00: Ručam. I to kod tašte, a njoj nije dočarao ni jedan kuvar na svijetu. Ona je inače penzionisani profesor hemije. Spremam se da za koji dan, na njenim vratima okačim firmu: *Tovilište kod tetka Savke*.

15:30: Sa ručkom je gotovo. Na redu su slatkiši. Nemam riječi da izrazim svoje zadovoljstvo i pohvalim predivne kolače.

15:45: Nigdje me nema. Spavam mrtvim snom tako da me ne bi mogla probuditi ni počasna paljba ispred stana.

18:00: Najzad sam uspio da se probudim. Potrebno mi je ipak još nekoliko minuta da bih se rasanio. Protežem se i odlazim na umivanje.

18:30: Javljam se svojoj mami. Iako sam još odavno bio dijete, svoju majku volim i cijenim više od svega. Vrlo često poželim da budem sa njom nasamo, da porazgovaram o mom djetinjstvu, uspomenama na prošlost, na zavičaj.

19:00: Zakazujem večere i sastanke sa prijateljima, rođacima i poznanicima. Kada sam sa njima meni je najpriyatnije. Osjećam se vr-

lo ugodno u tim trenucima, pa poželim da vrijeme stane.

20:00: Polazim sa majkom, taštom i drugaricom u pozorište, bioskop ili pak na neki koncert. Ako je za danas zakazana večera, onda još bolje. Vrlo često idem i u posjete svojim poznanicima.

24:00: U ovo vrijeme najčešće odlazim na spavanje.

Eto tako izgleda moj standardni radni dan, a pored toga postoji i bezbroj varijacija. Mnogo putujem po svijetu, po književnim večerima i raznim priredbama. Najdivnije trenutke proveo sam na obali Bajkalskog jezera, u društvu jednog sibirskog pjesnika.

IZLOG

U SARTR-u su u toku pripreme za prvi bh. hip-hop mjuzikl *Promjena*, koji se realizuje u saradnji Sarajevskog ratnog teatra i Udruženja Scena.

U projektu je angažovan veliki broj učesnika. Uz glumačku, ekipu koju čine Admir Šehović, Davor Golubović, Elma Juković, Ena Kurtalić, Sanjin Arnautović, Edin Avdagić, Nina Đogo i Davor Sabo, na sceni će se naći 14 plesača i grupa muzičara.

Plesnu postavu čine Ada Kogovšek, Andreja Vakselj, Anisa Kete, Matej Bedić, Miljan Nojić i Nan Jordan iz Slovenije, te mlađi sarajevski plesači Dženita Hasečić, Tarik Osmančević, Benjamin Zametica i Faris Dizdarević, uz podršku b-boyeva Osmana Kupusa, Ademira Erduba i Benjamina Bran-

Hip-hop osvaja i teatarske scene PROMJENA OD 18. APRILA

Pacoli, uz muzičku pratnju Timura Abaspahića na gitari i Almira Spahića na harmonici. Muziku za predstavu radili su Adnan Hodžić i Amar Berbić, za tekstove je zadužen Admir Čular Gago iz hip-hop sastava *Strava škola*, a koreograf je

Željko Božić, koji je sa svojim koreografijama osvojio stotinjak priznanja na festivalima i sličnim takmičenjima. Za vizuelni identitet predstave zadužen je student ALU u Sarajevu Admir Šljivnjak.

Promjenu je napisao i režира je Admir Crvenanin, producentica je Amira Kudumović, a premijera je zakazana za 18. april.

Odlazak legendi

NEMA VIŠE VICANA

Između dva broja Starta BiH, bh. teatar ostao je bez Ante Vicana, koji je preminuo u starčkome domu u Grudama u 88. godini života. Rodio se u Vinjanima Gornjim kod Imotskog 11. juna 1926. i prvi je hrvatski glumac koji je završio Akademiju dramskih umjetnosti u Zagrebu. Upišan je kao student br. 2, jer se nije izdavao broj jedan.

Zivio je i radio u Mostaru kao kazališni glumac, gdje je sa suprugom glumicom Danom Kurbalijom 1994. bio jednim od osnivača Hrvatskog narodnog kazališta u Mostaru. Tokom bogate karijere na svim bivšim jugoslovenskim scenama Vican je nakupio više od 30 nagrada, a uz glumu je pisao kazališne komade i režirao i muzikle sa pjevanjem i baletom.

Dvije decenije SVEM-a

PROSTOR ZA MLADE

Od 6. do 10. maja u Sarajevu će biti održano 20. izdanje Sarajevskih večeri muzike, na kojima će, kako je najavio umjetnički direktor Festivala Ninoslav Verber, među ostalim nastupiti i Ivo Pogorelić i Olga Kern.

- Ovogodišnje izdanje SVEM-a posebno je iz više razloga. Pored 20. godišnjice, obilježavamo i članstvo u Asocijaciji evropskih festivala, čiji smo član od februara 2014. godine, a koje će nam, posred međunarodne promocije BiH, Sarajeva i SVEM-a, omogućiti bolju promociju domaćih mladih muzičara na evropskoj i regionalnoj sceni - kaže Verber.

Istorija kosmonautike

HASSELBLAD 500

Fotoaparat *Hasselblad 500*, koji je prije 33 godine korišten u američkoj misiji *Apollo 15* na Mjesec, prodan je na dražbi u Beču za 660.000 eura. Kupio ga je telefonskom ponudom japanski biznismen Terekazu Fujisawa.

Hasselblad 500 nije jedini koji je bio na Mjesecu, ali je jedini koji je vraćen na Zemlju. Neil Armstrong je 1969. imao aparat, ali on je ostao na Mjesecu da bi ostalo više prostora za Mjeseceve stijene koje je trebalo ponijeti na Zemlju.

Fotoaparat prodan u Beču koristili su astronauti James Irwin i Dave Scott, koji su bili u svemiru od 26. jula do 7. augusta 1971. godine. Švedski proizvođač *Hasselblad* dizajnirao ga je da izdrži uvjete na Mjesecu i još je uvek u funkcionalnom stanju.

Društvo pisaca BiH

IZABRALI KARAHASANA

Dževad Karahasan je novi predsjednik Društva pisaca BiH, koji će tu funkciju obnašati u četverogodišnjem mandatu, odlučeno je na sjednici Skupštine Društva. Karahasanu je protivkandidat bio Vojislav Vujanović.

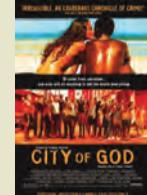
Karahasan, koji nije bio na sjednici, u pismu članovima Društva napisao je da svoj rad kao predsjednika vidi prije svega u obnavljanju duha razgovora, te svijesti o tome da je sagovornik uvijek imenitno prisutan u našem iskazu.

PREPORUKE Srđan Puhalo, psiholog

NE UTOPITI SE

FILM: *City of God, Cidade de Deus*, upoznajte Brazil i Rio iz perspektive dječaka koji odrasta u favelama punim kriminala, nasilja i droge. Slogan filma je baš bosanski: *Bori se i nikad nećeš pobijediti... Bježi i nikad nećeš pobjeći.*

KNJIGA: *Sjenna vjetra* španjolskog piscia Carlos Ruiz Zafóna. Knjiga koju sam pročitao za tri dana.

CD: *Lykke Li Wounded Rhymes* iz 2011. godine. Jedan od rijetkih albuma koje u posljednje vrijeme možete da preslušate od prve do zadnje pjesme. Izdala je i novi album koji obećava.

PREDSTAVA: Ne idem u pozorište jer nema ko da mi čuva djecu.

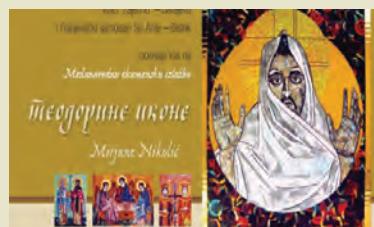
MUZIKA.HR **WEB:** www.muzika.hr pomaže mi da pratim dešavanja na muzičkoj sceni i ne utopim se u starijim dobrim vremenima.

Ekumenska izložba

TEODORINE IKONE

Mala galerija Sv. Ante u Sarajevu domaćin je međunarodne ekumeniske izložbe Teodorine ikone Beogradanke Mirjane Nikolić.

- U našim južnoslavenskim

društvinama koja su opterećena i vjerskim podjelama i neprijateljstvima, projekti kao što je ova izložba potiču stvaralačko susretanje razlika, relaksiraju konfesionalne odnose i svjedoče o mogućnosti i nužnosti suživota - rekao je za Fenu Drago Bojić, direktor Internacionalnog multireligijskog interkulturnog centra i organizator izložbe.

KAKO SU NACISTI FINANSIRALI HITLEROV BIJEG I SAKRIVANJE NAKON II SVJETSKOG RATA (V)

Nacističko zlato

Ispod vojnih operacija između 1939. i 1945. godine vođen je i drugi, tajni i puno isplativiji rat - za umjetnine, zlatne rezerve poharanih država, novac velikih privrednih konglomerata, tajne njemačkih vojnih tehnologija, u kojem su se vrtile stotine milijardi tadašnjih dolara. Magazin Start BiH u narednih nekoliko brojeva prenosi dio priče o kojoj se šapuće decenijama, a stvarni podaci iz tajnih arhiva počinju stizati tek danas...

OD TRENUTKA KADA JE HITLER došao na vlast, vrhunski prioritet je za njega bilo ponovno naoružavanje, kako radi smanjenja nezaposlenosti među Nijemcima, tako i radi ispunjenja njegovih planova o kratkom, žestokom osvajačkom ratu. Još 1933. predsjednik Rajhsbanke dr. **Hjalmar Šah** otvorio je nekoliko fantomskih računa na kojima su nabavke zlata Rajhsbanke bile skrivene radi finansiranja njemačkog ponovnog naoružavanja bez uzbunjivanja spoljnog svijeta. Sljedeće godine objavljeno stanje zlatnih rezervi otkrilo je da je Rajhsbanka imala 80,8 miliona dolara, dok je na skrivenim računima bilo 27 miliona dolara. Do 1939. godine ta situacija je bila gotovo preokrenuta, sa javnim zlatnim rezervama koje su pale na 28,6 miliona dolara dok se stanje na skrivenim računima popelo na 83 miliona dolara. Međutim, između 1. septembra 1939. i 30. juna 1945. njemačke zlatne transakcije u kupovinama ključnih prekomorskih sirovina iznosile su nevjerovatnih 890 miliona dolara. Osmostruka razlika između tog iznosa i rezervi Rajhsbanke potekla je iz zlatnih poluga i kovanica opljačkanih u svim zemljama koje su Nijemci osvojili.

Za vrijeme tridesetih godina 20. vijeka Njemačka je bila u mogućnosti da dobija kredite mnogih stranih banaka i zemalja za modernizaciju njene industrije i, samim tim, programe ponovnog naoružavanja. Slično tome, sve do izbijanja rata, većina zemalja bila je spremna da prihvata plaćanja za robu i usluge u rajh-

smarkama, koje su se zatim često koristile za kupovinu njemačkih proizvoda. Međutim, kada je u decembru 1941. američko ministarstvo finansija presjeklo finansijske i trgovачke veze sa Njemačkom i okupiranim Evropom, za plaćanja su se tražile atraktivnije valute kao britanska funta, američki dolar ili švajcarski franak. Ali najatraktivnija valuta od svih - i tada kao i sada - bilo je zlato.

Krajem 1942. pošto je osvojila gotovo cijelu Evropu, Njemačka je imala zlata u izobilju. Centralne banke svih okupiranih zemalja bile su poharane u korist Trećeg rajha, počevši od austrijske poslije pripajanja te zemlje u martu 1938. Zlatne rezerve Austrijske narodne banke sastojale su se od 91.065 kilograma zlatnih poluga i kovanica, od čega je 22.340 kilograma stajalo u Engleskoj banci; ukupna vrijednost u dolarima iznosila je 102.689.215. Čehoslovačka je dala 44 miliona; slobodan grad Gdansk 4,1 milion dolara; Holandija 163 miliona; Luksemburg bezmalo 4,858 milijardi; Belgija 223,2 miliona dolara; i Italija poslije septembra 1943. oko 80 miliona dolara. Iznos zlata iznesenog iz Grčke nije evidentiran, dok je jugoslovensko zlato podijeljeno između Italije i Njemačke, a jedan njegov dio upotrijebljen je za uspostavljanje ustaškog fašističkog režima u marionetskoj Nezavisnoj državi Hrvatskoj. Danska, Norveška i Francuska su bile dovoljno mudre da

TEORIJE ZAVJERE

Grey Wolf: The Escape od Adolf Hitler, odnosno *Sivi vuk: Bjekstvo Adolfa Hitlera*, knjigu **Sajmon Danstena i Džerarda Vilijamsa** je 2011. izdao *Spitfire Recover Ltd.*

Autori tvrde da su prvo bili zamislili da snime dokumentarni film na temu teorije zavjera po kojima su Adolf Hitler i Eva Braun preživjeli Drugi svjetski rat, pobegli u Argentinu, tamo izrodili djecu, razveli se, a onda Hitler tamo umro 1962. godine. Međutim, kako kažu, iscrpna istraživanja u Argentini, Poljskoj, Njemačkoj, Velikoj Britaniji i na Kanarskom ostrvu Fuerteventura dovela su ih do ubjedljivog dosjea punog pojedinosti koji priča priču potpuno drugačiju od prihvaćene istorije Drugog svjetskog rata.

Teorije o Hitlerovom bijegu nisu nove, čak su i Sovjeti koji su u Berlinu pronašli ugljenisane ostatke Hitlera i Braunove tvrdili da nema pouzdanih dokaza da je firer Trećeg rajha zaista mrtav, a među posljednjim se polovi-

nom januara ove godine pojavila knjiga *Hitler u Brazilu* brazilske studentkinje novinarstva **Simoni Rene Guereiro Dias**, koja tvrdi da je Hitler pobegao u Argentinu, odатle prešao u Paragvaj, pa u Brazil gdje je umro u svojoj 95. godini.

Osnovna tema ovog feljtona je ipak *trag novca*, odnosno poteci koji je vukao prije svega **Martin Borman**

da bi obezbijedio novac - za njemačke ratne operacije, bogaćenje nacističkih zločinaca, njihov eventualni bijeg... Šta god: taj se dio priče relativno lako provjerava, a i danas zvuči fascinantno.

prebacje najveći dio svojih zlatnih rezervi u Englesku, Ameriku ili Kanadu prije nego što su ih nacisti okupirali.

POLJSKO ZLATO JE BILO SPAŠENO pukim slučajem i to zahvaljujući neumornom **Stefanu Mihalskom**, direktoru Poljske banke. U septembru

1939. on je lično otpratio zlato vozom i kamionom iz Varšave, preko Rumunije i Turske, u Liban, gdje je ukrcano na brod koji je platio za Marsej u Francuskoj. Zlato je stiglo u Pariz vozom u oktobru 1939, baš u vrijeme kada su Nijemci okupirali Poljsku. Potom je premješteno u luku Lorijan u Bretanji i otpremljeno francuskom krstaricom Viktor Šelser u Dakar, u Francuskoj Zapadnoj Africi, u oblasti gdje je danas Senegal. Poslije maja 1940. Dakar je isto tako bio pribježiste za preostale zlatne rezerve Francuske i Belgije; potonje su prenesene Francuskoj banci na čuvanje početkom 1940. Njemački zahtjevi da im se predala poljsko i belgijsko zlato pod uslovima primirja sa Višijevskom Francuskom naišli su na otezanje i izvrđavanje koje je potrajal mjesecima. Na kraju su Francuzi pristali da predaju belgijsko zlato, ali ne i poljsko, pošto je ta zemlja bila podijeljena između nacističke Njemačke i Sovjetskog saveza i više nije bila suverena država, te tako nije mogla da servisira kredit koji joj je Francuska ranije dala. Marlivi Mihalski je čuvao ono što mu je bilo povjereno sve do savezničke invazije Sjeverne Afrike, u novembru 1942, kada je uredio da jedan američki bojni brod preveze 65 tona poljskog zlata u Njujork i pohrani ga tamo u Banku američkih saveznih rezervi.

Saga o belgijskom zlatu je bila jedna od krajnje neobičnih priča iz II svjetskog rata. Britanci i Slobodni Francuzi generala De Gola 23. septembra 1940. pokrenuli su operaciju *Prijetnja*, bezuspješan napad na Dakar da bi došli do preostalih francuskih zlatnih rezervi. Prije tog fijaska, belgijsko zlato - koje se sastojalo od 4.944 zapečaćena sanduka težine nekih 270 tona - premjestili su u unutrašnjost zemlje operativci Višijevske Francuske, do Kajea, gdje je ono stiglo 20. septembra. Odatle je vozom prevezeno u Bamako, na rijeci Niger, i rječnim brodovima i lakin kamionima premješteno uzvodno do Timbuktua i Gaoa. Dugo prebacivanje preko pustinje Sahara izvedeno je karavanom kamila, sve do željezničke stanice u Kolomb-Beharu u francuskom Alžиру. Kad je zlato stiglo u Alžir, bilo je potrebno 120 letova avionom da bi se prebacilo u Marsej. Stiglo je u Berlin u Rajhsbanku u maju 1942. poslije putovanja koje je trajalo 20 mjeseci.

SVAKA ZLATNA POLUGA ukradena iz centralnih banaka okupiranih zemalja bila je lako prepoznatljiva na međunarodnom tržištu, zahvaljujući osobnom žigosanju koje je označavalo porijeklo poluga. U skladu sa tim, sve opljačkano zlato prolazilo je kroz odjeljenje Rajhsbanke za dragocjene metale, gdje je bilo brižljivo mjereno, zavodeno u katalog i skladišteno, bilo u berlinskoj centrali, bilo u nekoj od ostalih 20 filijala. Kad je to bilo neophodno, poluge su se pretapale u Pruskoj državnoj kovnici novca u nove poluge i dobijale su predratni njemački žig da bi se prikrilo njihovo stvarno porijeklo.

Isto tako, svi zlatni predmeti oduzeti od žr-

tava u logorima za uništavanje, poput zlatnih zuba i nakita, ili su se prodavali ili pretapali i izlivali u zlatne poluge pod firmom *Deutsche Gold und Silber Scheideanstalt (Degussa)*. Ta kompanija je čak imala svoju topionicu u Aušvicu, gdje je prerađivala u prosjeku 11 kilograma zlata dnevno: u groznoj simetriji, *Degussa* i *IG Farben* su zajednički imali firmu za proizvodnju hemikalija *Degesch*, koja je proizvodila tablete *Ciklon-B* za upotrebu u gasnim komorama. Prva isporuka dragocjenosti koje su pripadale zatvorenicima u logorima smrti izvršena je Rajhsbanci 26. avgusta

komercijalne mogućnosti u onome što se dešavalo u Njemačkoj. Još 1934. švajcarske banke su uvele sistem brojevima obilježenih bankarskih računa da bi čuvalo privatnost deponeata - naročito Jevreja koji su željeli da iznesu svoje bogatstvo iz Njemačke - dalje od očiju nacističkog režima. Jedino su najviši članovi uprave banaka znali za stvarni identitet vlasnika računa. Samo u avgustu 1939, nekoliko nedjelja prije njemačke invazije, iz Poljske je obavljen oko 17.000 transfera radi čuvanja na računima u švajcarskoj banci, a kada je izbio rat, veliki broj evropskih Jevreja ili njihovih imenovanih zastupnika došao je da deponuje uštedevinu i dragocjenosti u bankama u Bazelu i Cirkulu uprkos švajcarskim pograničnim ograničenjima kojima se kočio ulaz Jevreja. Ali te švajcarske transakcije sa žrtvama bile su sitne u odnosu na trgovinu zlatom koja se obavljala sa grabljivcima.

OD SAMOG POČETKA, NIJEMCI SU NAJVİŞE VOLJELI

VOLJELI Banku za međunarodna poravnjanja (BIS), sa sjedištem u Bazelu. Ta je banka osnovana 1930. sa ciljem da nadgleda transfer isplata njemačkih ratnih reparacija raznim zemljama primaocima po odredbama Versajskog ugovora, ali te odredbe je Njemačka porekla 1932. godine. Bez ikakve državne kontrole, BIS je bila u vlasništvu zemalja članica i njom su upravljale njihove centralne banke, uključujući i Banku američkih saveznih rezervi, Rajhsbanku i Englesku banku. Uloga joj je bila da promoviše saradnju centralnih banaka i obezbijedi dodatna sredstva za međunarodne finansijske operacije. Po sopstvenoj povijesti, ona je bila imuna na konfiskaciju ili krivičnu odgovornost čak i u ratno

doba. Postupala je kao prototip svjetske banke, ali radila je isključivo u korist sopstvenih članica. Staviše, ona je postala koristan klub u kom su se centralni bankari i njihovo osoblje sastajali jednom mjesečno u prijatnom okruženju Bazela.

Sastav upravnog odbora BIS bio je intrigantan. Dva glavna direktora bili su Hjalmar Saht, bivši predsjednik Rajhsbanke i ministar privrede Rajha, te ser Montagju Norman, guverner Engleske banke. Njih dvojica su bili stari i bliski prijatelji koji su voljeli zajedno dugi da šetaju šumom. Predsjedavajući je bio prijazni Tomas H. Makitrik, njujorški bankar i advokat, čije su simpatije prema nacistima bile dobro poznate. Naklonost BIS prema Njemačkoj bila je dodatno potvrđena time što je u upravnom odboru bio prisutan i tadašnji predsjednik Rajhsbanke, dr. Valter Funk i njegov zamjenik Emil Pul; Herman Šmic, predsjednik firme *IG Farben*; te baron Kurt fon Šreder, bankar Adolfa Hitlera i vlasnik banke J. H. Štajn iz Kelna, čiji je najzapaženiji klijent bio SS - u skladu sa tim, jedan od direktora banke Štajn bio je general Kaltenbruner. Baron fon Šreder, i sam SS brigadir, bio je di-

Adolf Hitler i dr. Hjalmar Šaht

sta 1942. pod nadzorom SS kapetana Bruna Melmera. U novembru 1942. deseta isporuka Rajhsbanci bila je prva u kojoj je bilo i zubarsko zlato, a isporuke su se nastavile sve do kraja rata; bilo ih je ukupno 78. Rajhsbanka je realizovala tržišnu vrijednost svih poluga i valuta, a prihodi su bili deponovani na specijalni SS račun pod imenom Melmer. Sredstva su potom prebacivana na račun koji se vodio na ime Maks Hajliger; taj račun je kontrolisao general SS i policije Ernst Kaltenbruner, nasljednik Rajnarda Hajdriha na mjestu šefa Glavne sigurnosne kancelarije Rajha, te general SS Osvald Pol, glavni upravnik koncentracionih logora. To je postao fond za troškarenje šefova SS i odatle su se stvarali veliki depoziti i investicije u Švajcarskoj, uglavnom preko Banke za međunarodna poravnjanja. Uprkos novostepenim zalihama opljačkanog zlata, nacistička Njemačka nije imala direktni mehanizam plaćanja za stranu robu, a transfer sredstava ili zlatnih poluga u drugu zemlju zahtjevao je saradnju međunarodne bankarske zajednice. Rješenje je ležalo na njemačkom kućnom pragu, u finansijskim institucijama neutralne Švajcarske koja je brzo prepozna

rektor u više od 30 drugih kompanija, uključujući ITT u Njemačkoj. Šrederova Hamburška banka bila je povezana sa kompanijom Dž. Henri Šreder iz Londona, koja je postupala kao finansijski agent njemačke vlade u Britaniji od 1938. Potonja je opet bila vlasnik Bankarske korporacije Dž. Henri Šreder iz Njujorka; ovaj koncern se uortao sa Rokfelerima 1936. godine i postao Investiciona banka Šreder Rokfeler i kompanija u kojoj je Alen Velš Dals - budući šef ispostave OSU u Bernu - bio direktor. Takvo je bilo bratstvo međunarodnog bankarstva, ujedinjeno u vjeri da se biznis mora nastaviti čak i u dubinama svjetskog rata.

Sve do izbijanja rata 1939. BIS je kanalisa sredstva u ukupnom iznosu od nekih 294 miliona švajcarskih franaka investitora u nacističku Njemačku i nastavila je da pomaže nacistima tokom cijelog rata. U vrijeme njemačke aneksije Čeških Sudeta, u oktobru 1938, Nacionalna banka Čehoslovačke u Pragu držala je oko 26 miliona u zlatu na računu kod BIS koji je pripadao Engleskoj banci u Londonu. U martu 1939, pošto je okupirana cijela Čehoslovačka, Nijemci su zatražili taj iznos za Rajhsbanku. BIS je smješta udovoljila njemačkim zahtjevima, ali je tražila saglasnost Engleske banke za dovršetak transakcije i ser Montagju je to spremno uredio. Kada je SSSR pokušao to isto, pošto je okupirao baltičke države Estoniju, Latviju i Litvaniju 1939-1940, njegov zahtjev je odbijen.

IAKO JE TVRDILA DA JE NEUTRALNA i potpuno nepodmitljiva, BIS je pružala ključnu pomoć nacističkoj Njemačkoj u potrazi za vitalnim resursima - poput gume sa Malaje pod japanskim okupacijom, plaćene sredstvima koja su u Japan prebačena preko BIS. Upravo je njemačka potreba za ključnim sirovinama podsticala operacije pranja novca u BIS i švajcarskim bankama. Slučajno, neki od najkritičnijih resursa mogli su se naći u neutralnim evropskim zemljama - švedska gvozdena ruda, turški hrom i portugalski i španski volfram - ovaj potonji je bio ključna sirovina za proizvodnju tungstena, koji se koristio za pravljenje mašinskih alata i protivoklopne municije. I Portuglijom i Španijom su vladali fašistički diktatori koji su gajili simpatije za nacističke ciljeve.

Antonio de Oliveira Salazar iz Portugalije igrao je lukavu igru i trgovao kako sa Saveznicima, tako i sa Njemačkom. Njegov režim je zavisio od američke nafte i žita, ali on je bio spreman da prodaje volfram po strogom sistemu kvota na osnovu principa *plati pa nosi*, što je neumitno dovelo do naduvavanja cijene rude - do 1943. volfram je postigao cijenu osam puta višu nego prije rata, a samo su Saveznici platili 170 miliona dolara za volfram Portugaliji i Španiji za vrijeme Drugog svjetskog rata. Dok su Britanija i Amerika plaćali u funtama, odnosno dolarima, Njemačka je morala da plaća u zlatu. Kada je izbio rat, Salazar je proglašavao da će Portugalija ostati strogo neutralna i da će se držati gvozdenog principa - nećemo pokušati da iskoristimo konflikt za finansijsku dobit. Godine 1939. Banco Nacional de Portugal je imala 63 tone zla-

ta; u oktobru 1945. njene rezerve su iznosile 356,5 tona.

Španija generala Franciska Franka, El Kaudilja, Vođe, 1939. je dugovala Njemačkoj oko 212 miliona dolara za njenu vojnu i finansijsku podršku tokom Španskog građanskog rata 1936-1939. I mada je Španija poslala Plavu diviziju fašističkih volontera da se, zajedno sa njemačkom vojskom, bori protiv boljševika na ruskom frontu, zadržala je neutralnost kako prema Njemačkoj, tako i prema Saveznicima. Španija je bila spremna izvor volframa i drugih visokokvalitetnih ruda, poput pirota, olova, žive, fosfata i cinka, te prehrambenih namirnica, posebno citrusa. Njemačka je sve to plaćala zlatom, proizvedenom robom i oružjem. Jednako je važna bila uloga Španije kao kanala za zabranjenu trgovinu sa Južnom Amerikom, naročito s Argentinom, koja se nastavila tokom cijelog rata uprkos savezničkoj nezakonitoj blokadi Iberijskog poluotrova. Portugalija je, sa svoje strane, obezbijedila sličan kanal za Brazil.

I Amerika i Britanija su kao visoki prioritet imale održavanje neutralnosti Španije. Kada bi se Franko pridružio silama Osovine, britanski Gibraltar bi neizbjegno bio izgubljen i zapadna kapija Sredozemnog mora bi se zatvorila, pa bi naftni tanker Saveznika bili primorani da plove skroz oko Afrike, preko Rte dobre nade. Da bi se Franko umilostivio, Saveznici su Španiji obezbijedili velike količine žita i naftnih proizvoda. I zaista, kompletne španske flote tankera bila je sve vrijeme rata zauzeta prevozom nafte od Venecuele do Španije, zahvaljujući Standard oilu i Teksas oil kompaniji, koje su to priklađeno naplaćivali od američke vlade. U

jednostavnom poljoprivrednom društvu poput Španije taj promet je omogućio postojanje znatnih viškovih nafta preko nivoa potreba zemlje, a razlika je prodavana Njemačkoj. Na kraju rata, Španija je otplatila sve svoje duge ve Njemačkoj, a zlatne rezerve Madrida narasle su sa 42 miliona dolara 1939. godine na 110 miliona dolara 1945. godine.

PORTUGALIJA I ŠPANIJA SU USVOJILE fašističke ideologije slične onoj u nacističkoj Njemačkoj. Teže je opravdati ratnu trgovinu u jednoj liberalnoj demokratiji poput one u neutralnoj Švedskoj. Švedska je imala mineralne resurse od apsolutno ključne važnosti za nacističku ratnu mašinu - gvozdenu rudu, ključni sastojak čelika. Ogoromni švedski rudnici Kiruna-Gelivare u Laponiji sadržali su gotovo 90 odsto evropske gvozdene rude visokoprocentnog sastava; švedski izvoz rude održavao je njemačku industriju čelika godinama i sa tim se nastavilo sve do novembra 1944. Jedan od glavnih razloga za njemač-

ku okupaciju Danske i Norveške 1940. godine bila je zaštita obalskih morskih puteva kojima su se neprestano prevozile te zalihe gvozdene rude, u količini od oko 10 miliona tona godišnje. Švedska je isto tako bila i najveći proizvođač kugličnih ležajeva bez kojih nije mogao ni jedan moderan sistem naoružanja. Američki obavještajci su izračunali da bi njemačka ratna mašina bila primorana da se zaustavi za šest mjeseci ako bi joj se uskratila švedska gvozdana ruda i kuglični ležajevi proizvedeni u Svenska Kullagerfabriken (SKF), kompaniji koja je pripadala Enckilda banci iz Stockholm. Od 100 miliona kugličnih ležajeva koje je svake godine koristila njemačka ratna industrija, 60 odsto je bilo proizvedeno u pogonima - podružnicama SKF-a u Švajfurtu i Kanšatu u Njemačkoj, dok je većina preostale količine pristizala iz fabrika u Švedskoj.

Za sve te proizvode plaćalo se u zlatu ili švajcarskim francima. Za vrijeme II svjetskog rata, Švedska je dobila 65,7 tona zlata, uključujući i 6,6 tona od žrtava holokausta. Mechanizam je bio jednostavan. Oplaćkano zlato se prebacivalo u Švajcarsku u diplomatskoj pošti kako bi se izbjegli švajcarski carinski propisi i depovanje u Švajcarskoj narodnoj banci u Bernu, BIS, švajcarskoj Union banci, Švajcarskoj bankarskoj korporaciji, Credit Suisse i drugim finansijskim institucijama. Te banke su onda naplaćivale proviziju - obično pet odsto - za skladištenje prije otpreme u centralnu banku

zemlje primaoca. To je podrazumijevalo prevoz zlata avionima, konvojima kamiona ili brodom, uz osiguranje

švajcarskih osiguravajućih kompanija. Naprimjer, između maja 1942. i februara 1943. se

rija konvoja od ukupno oko 280 kamiona, sa nacionalnim

zastavama

Švajcar-

ske, preve-

zla je zlat-

ne poluge u

vrijednosti do

400 miliona dolara

kroz okupiranu Fran-

cusku do Španije i Portugalije.

U drugoj polovini rata sve neutralne zemlje su trpele snažan pritisak Saveznika da ne primaju plaćanja ni za kakvu robu ili usluge u nacističkom zlatu. Viši zvaničnici Švajcarske narodne banke (SNB) smislili su domišljatu šemu da izbjegnu takvu cenzuru. Sada je Rajhsbanka jednostavno prodavala svoje zlato švajcarskim bankama u zamjenu za valutu, obično švajcarske franke. Taj novac je onda bio depovan na račun zemlje primaoca u Švajcarskoj narodnoj banci. Dotična zemlja je potom mogla da prebaci sredstva kući ili kupi *oprano* zlato od SNB - koja je, naravno, uzimala proviziju za svaku transakciju. Od 890 miliona dolara u zlatu kojima je finansirana nacistička ratna mašina, 388 miliona je išlo kroz Švajcarsku narodnu banku, a sličan iznos, 378 miliona, preko Banke za međunarodna poravnjanja.

(nastavit će se)

Neka narod i odgovara!

Tri političara se otimaju za riječ. Jedan je rekao da nepovratno tonemo. To da tonemo je, reknem naglas, iluzija. Naprotiv, sve smo bliže nebu. Supruga je primjetila da više ne zna koja je partija ljevica, koja desnica. Sve se, veli, pobrkalo...

► PIŠE: Asaf Bećirović

LJEVO, DESNO: Zahvaljujući klimatskim promjenama i nas očekuje svjetlija budućnost. To mi na um padne kada gledam, rijetko doduše, emisije u kojima gostuju i govore političari. Sinoć meščini, gledamo supruga i ja emisiju koja se zove *Odgovorite ljudima*. U neko će doba supruga nezainteresovan pitati znam li razliku između grobara i političara.

Reknem da pojma ne znam, a ona će: "Grobari sahranjuju mrtve, a političari žive ljude!"

Nije bilo teško složiti se.

I sutradan smo gledali politiku na ekranu.

Tri političara se otimaju za riječ. Žanimljivo, jebote.

Jedan je rekao da nepovratno tonemo. To da tonemo je, reknem naglas, iluzija. Naprotiv, sve smo bliže nebu.

Supruga je primjetila da više ne zna koja je partija ljevica, koja desnica. Sve se, veli, pobrkalo. "U principu se političari još uvek dijele na ljevičare i desničare. Zavisi od toga koja im polovina mozga ne funkcioniše!", poučio sam je.

LJUBIM RUKE: Kafana je vazda bila, i ostat će, zabavnija od televizije. Evo vica koji sam čuo srčući čaj.

Obratio se, kaže vic, Fahrudin Radončić, lider Saveza za bolju budućnost BiH, agenciji za istraživanje javnog mnijenja. Konstatovao kako ima osjećaj da će 98 posto građana BiH glasati za njega i SBB.

"Da l' bi mogli to provjeriti?", pitao je.

Agencija rekla naravno da može i nakon dva mjeseca su mu poslali odgovor. "Anketirali smo 10.000 ljudi i svi pripadaju onom malom postotku od dva posto građana koji su protiv vas!"

Al' ovaj je vic još bolji. Savjetnik Nermina Nikšića, premijera Federacije BiH, pokucao na vrata šefa da mu najavi tri gosta: papu Franju, izašlanika Međunarodnog monetarnog fonda i Svjetske banke.

"Gosn' premijeru, koga prvog da uvedem?", pi- tao je.

"Papu!", odgovori premijer Nikšić. "Njemu moram poljubiti samo ruku!"

RAZLAZ: No, nisu se ovi vicevi baš svima u kafani dopali.

Najprije je popizdio Zaim. Rekao je da Radončić je jedina nada za Bošnjake, da je Fahrudin stub, da platu ministra sigurnosti daje sindikatu policajaca jer bogat je i ne mora krasti od naroda. Osim tog, ostali su na vlasti dvadeset i više godina, te da dosta je njihovog. Naročito je, rekao je, dosta ovog SDPBiH koji samo kokodače, a nikako da snese jaje.

Potom je Sale popizdio. Rekao da SDPBiH nikad nije bio dvadeset godina na vlasti, a Zaim je dodao fala Bogu pa nije. Što je Saleta još više upalilo.

drot sa Saletom i Zaimom, a kafana poče raspravu o Krimu, Rusiji i Sjedinjenim Američkim Državama.

Te bit će treći svjetski rat, te neće. A ako ne bude trećeg svjetskog, Republika Srpska će se otcijepiti od Bosne i Hercegovine uz pomoć braće iz Rusije.

Kad sam ja počeo hvaliti Ameriku, rekli su da ona nije ništa bolja od Rusije jer sjebala nam je braću u Iraku i tako to.

"Ali Ustav SAD garantuje slobodu govora!", rekao sam.

"Slobodu govora garantuje i Ustav Rusije!", pravdao je Hamić Ruje.

"Jest! Oba garantuju slobodu govora. Ali prvi garantira slobodu i poslije govora", poentirao sam.

ARMINKA: Sutradan, na poslu, kolegica priča kako su zastupnici u Parlamentu FBiH pljuvali jedni na druge.

"Nadam se da su, radi očuvanja dostojanstva, jedni na druge pljuvali s uvažavanjem!", rekao sam ja.

Potom sam surfao internetom. Angelina došla u Sarajevo.

S njom i Bosanka Arminka Helić, viša savjetnica i zamjenica šefa kabineta Williama Haguea, britanskog ministra vanjskih poslova. Što mi je bilo interesantnije od Angeline koja je onomad petljala nešto oko svojih sisu. I tako.

Dok sam čitao o Arminku, nazvala kolegica sa radija FTV. Radi neku anketu koja bi pokazala ko će pobijediti na izborima u oktobru.

"Koga god narod izabere, taj bi navodno trebalo da opravda povjerenje. Ako ćemo poštenu, to povjerenje je poklonjeno od naroda. Pa, neka onda narod i odgovara!", rekao sam.

Nisam ni završio odgovor kako treba, dođe kolega sa radosnom viješću.

Kaže, na kilu rezanog duhana uvodi se akcija od 78 KM.

"E, jebem ti život!", opsovao sam. ●

SDPBiH bi, unio se Zaimu, ispunio svojih pet politika, al' nije osvojio dovoljno vlasti, a sigurno bi, da imaju te glasove, ispitali imovinu sviju na vlasti.

"A naročito onih koji imaju vile na Poljima!", primijeti Zaim aludirajući na vilu šefa SDPBiH.

Onda su oba riječ po riječ i potukli se. Crveni je tepih diskretno upijao krv.

Došla je policija. Drot izvadio notes, olovku i pitao o čemu se radi, što su se pobili?

"Nismo se pobili, nego idejno razišli!", objasnio je iskusni Zaim drotu.

SAD I RUSIJA: Kad je zapisao što je trebalo, ode

Nagrada TINJAK 2014.

www.startbih.info

Pošaljite reportaže do 15. aprila 2014. i osvojite NAGRADU EKREM TINJAK

Magazin START BiH, portal www.startbih.info i UG Pozitivne vrijednosti, uz podršku Ureda za slobodu medija OSCE-a iz Beča, raspisuju konkurs za novinarsku nagradu EKREM TINJAK, koja će biti dodijeljena za najbolju reportažu objavljenu u printanim medijima (dnevne novine i magazini) i na web-portalima tokom 2013. godine.

Radove na konkurs mogu do 15. aprila 2014. prijaviti autori, redakcije, kao i svi oni koji su zapazili kvalitetnu reportažu.

Prijava mora sadržavati ime, prezime, kontakt autora i reportažu u elektronskoj formi, s obavezno naznačenim datumom i mjestom objavljenja.

NAGRAĐENA ĆE BITI SAMO JEDNA. Autor dobiva 2.000 KM, skulpturu koja je autorski rad akademskog vajara Admira Halilovića, te diplomu.

Radove treba slati na adresu magazina START BiH u Sarajevu - Ulica La benevolencije 6, 71000 Sarajevo ili na e-mail: redakcija@startbih.info.

Sve dodatne informacije možete dobiti u redakciji magazina START BiH ili na telefon 033/260-210.

Nagrada EKREM TINJAK, posvećena prerano preminulom uredniku i novinaru magazina START BiH Ekremu Tinjku, bit će dodijeljena treći put. Prošle godine dobio ju je Almir Panić, za reportažu *Desant na Školi*.

Reportaža (engl. report - izveštaj)

Reportaža je određena svim informativnim elementima, potencijalom, količinom informacija. U reportaži nije riječ o aktuelnom, značajnom događaju, već je to opširnija interpretacija i deskripcija nekog događaja, koji je važan za nekog pojedinca.

Reportaža je neka vrsta novinarske ilustracije onoga što može biti značajno za pojedinca kao pripadnika društva. Može da uključi emociju i lični doživljaj novinara. Predstavlja umjetničku sliku života.

Reportaža je najzahtjevnija i naj složenija novinarska vrsta.

Zahtijeva vrlo temeljite pripreme, budno sudjelovanje u događanju te zapažanje svih detalja.

Pravog reportera odlikuje iznimna spretnost u umijeću prenošenja događaja ili pojave u obliku dinamične priče.

Kompoziciju reportaže čine uvod, u kojem najavljujemo i određujemo temu o kojoj pišemo, zaplet, kroz koji ulazimo u sam problem, kulminacija, u kojoj stvaramo napetost u iščekivanju najbitnijeg u događaju, rasplet ili obrat, u kojem razrješujemo zaplet, te poruka, kojom ujedno završavamo priču.

Tematska reportaža može biti iz najrazličitijih područja života i u povodu najrazličitijih događanja.

Medijski sponzori:

Gracija NEZAVISNE novine

DANI OSLOBODENJE

Vijeće za štampu
u Bosni i Hercegovini

Gledaj omiljene TV programe bilo kad i bilo gdje, uz MojaTV To Go!

Ako si BH Mobile korisnik, MojaTV To Go ti omogućava praćenje omiljenih programa bilo gdje da si!

AKTIVACIJA USLUGE JE
BESPLATNA, A NAKNADA
ZA KORIŠTENJE JE:

	mjesečno	24 sata
Osnovni paket	6,40 KM	1,50 KM
Osnovni + Sport paket	8,60 KM	2,00 KM

U cijenu mjesečne naknade uključen je **bonus - 30 sati besplatnog gledanja TV sadržaja**, sadržaja reproducovanog sa panoramskih kamera BH Telekoma i drugih live sadržaja.

Postani korisnik MojeTV To Go tokom promotivno-prodajne akcije **do 20. maja**
i prvi mjesec uživaj u neograničenom korištenju usluge uz mjesečnu naknadu.

Moja TV To Go aktiviraš slanjem besplatne SMS poruke na broj **061 11 06** za izabrani paket, upisivanjem ključne riječi u sadržaj SMS-a, dok provjeru stanja računa (bonusa) vršiš slanjem besplatne SMS poruke na **061 11 10**. * Obračunska jedinica za korištenje bonusa besplatnih sati uključenog u naknadu je 30 sekundi. Korištenje usluge po iskorištenom bonusu uključenom u mjesečnu naknadu naplaćuje se po cijeni od 0,01 KM po minuti korištenja usluge; **Spisak TV stanica** koje su na raspolaganju korisnicima Moja TV To Go usluge dostupan je na web stranici BH Telekoma www.bhtelecom.ba; Cijene su iskazane sa PDV-om.

Skeniraj i saznaj više
o uslugama BH Telekoma

Dajemo više. BH Telecom

